

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

MYKOLAS BRAŠKA
(VIEŠOJI POLITIKA)

**LIETUVOS KARINĖS PAJĖGOS IR JŲ ADEKVATUMAS ŠALIES GYNYBOS
POLITIKAI**
(Magistro baigiamasis darbas)

Darbo vadovas -
prof. dr. Šarūnas Liekis

Vilnius, 2010

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA**

**LIETUVOS KARINĖS PAJĖGOS IR JŲ ADEKVATUMAS ŠALIES GYNYBOS
POLITIKAI**

Viešosios politikos magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 62602S108

Vadovas:
Vytauto Didžiojo Universiteto
Politikos mokslų ir diplomatijos
Fakulteto dekanas
Prof. Dr. Šarūnas Liekis
(.....)
2010 12 06

Recenzentas :
(.....)
2010 12 06

Atliko:
VP- mns9-01 stud.
(.....) Mykolas Braška
2010 12 06

Vilnius, 2010

TURINYS

ĮVADAS.....	4
1. LIETUVOS GYNYBOS POLITIKOS FORMAVIMĄ ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI.....	10
1.1. Karinių pajėgumų plėtros ryšys su valstybių gynybos politika.....	10
1.2. Lietuvos gynybos politikos formavimo retrospektyvinė analizė.....	12
1.3. Dabartinės Lietuvos gynybos politikos strateginiai tikslai.....	15
1.4. Grėsmių šalies saugumui ir galimybių jas įveikti vertinimas.....	19
1.4.1. Kaimyninių šalių politikos įtaka Lietuvos saugumui.....	19
1.4.2. Narystė ES ir NATO, kaip šalies saugumą užtikrinantis veiksnys.....	26
2. LIETUVOS KARINĖS PAJĖGOS: STIPRIOSIOS IR SILPNOSIOS PUSĖS.....	33
2.1. Dabartinė Lietuvos karinių pajėgų struktūra, jos transformacijos esmė ir kryptis.....	33
2.1.1. Sausumos pajėgos.....	34
2.1.2. Savanorių pajėgos.....	35
2.1.3. Karinės oro pajėgos.....	35
2.1.4. Karinės jūrų pajėgos.....	36
2.1.5. Specialiųjų operacijų pajėgos.....	37
2.1.6. Struktūriniai pokyčiai Lietuvos kariuomenėje ir jų tikslai.....	40
2.1.7. Modernizavimas.....	44
2.2. Kitų Europos šalių patirtis restruktūrizuojant karines pajėgas.....	48
2.2.1. Danijos karinių pajėgų pavyzdys: mišri kariuomenė.....	48
2.2.2. Britanijos ginkluotojų pajėgų patirtis: profesionali kariuomenė.....	50
2.2.3. Vokietijos ginkluotųjų pajėgų pavyzdys.....	51
2.3. Lietuvos kariuomenės ginkluotės atitikimas šiuolaikiniams standartams ir adekvatumas keliamiems gynybos tikslams.....	53
3. LIETUVOS GINKLUOTŪJŲ PAJĖGŲ ATITIKIMO ŠALIES GYNYBOS POLITIKAI TYRIMAS.....	63
3.1. Tyrimo metodo parinkimas ir organizavimas.....	63
3.2. Tyrimo rezultatų analizė.....	66
3.3. Magistro baigiamojo darbo tyrimo rezultatų apibendrinimas.....	75
IŠVADOS.....	77
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	78
SANTRAUKA.....	82
SUMMARY.....	83
PRIEDAI.....	84

ĮVADAS

Šiuolaikiniame pasaulyje dėl skirtingų geografinių, ekonominių, socialinių geopolitinių sąlygų valstybės turi nevienodus jų raidos ir tarpusavio santykių plėtotės tikslus. Egzistuoja įvairūs tarptautinių santykių nustatymo ir jų politikos įgyvendinimo būdai. Tikslų ir poreikių taikus suderinimas, surandant ekonominius ir politinius kompromisus, jų įforminimas sutartimis bei tarptautiniais įsipareigojimais gali būti vadinamas bendradarbiavimu. Įvairios šalys vienijasi tarpusavyje, kad galėtų kuo efektyviau išnaudoti savo turimus privalumus ir mainais už juos įgyti papildomų. Toks tarpvalstybinis bendradarbiavimas šiandien įvardinamas kaip strateginė partnerystė, kurios praktinė išraiška – ekonominės sąjungos ir kariniai - gynybiniai aljansai. Savo tikslams pasiekti valstybės naudoja ekonomines ar politines priemones, tačiau jei tai nepadeda, susidaro krizinė situacija, kuri tam tikrais atvejais gali privesti iki karinių priemonių panaudojimo, arba ginkluoto konflikto. Pagrindinės nesutarimų, galinčių sukelti karinį konfliktą, priežastys paprastai skirstomos į politines, socialines, ekonomines, istorines, kultūrinės, demografinės, religines ir etnines.

Lietuvos geografinė padėtis yra tokia, kad mes esame ne visai homogenišrame regione visomis aukščiau išvardintomis prasmėmis. Lietuvos karinėje strategijoje teigiama, kad šalis gali panaudoti ekonominio, diplomatinio, informacinio ir karinio poveikio priemones užsienio politikai įgyvendinti bei apginti savo suverenitetą ir vientisumą. Taip pat yra siekiama šias priemones efektyviai suderinti tarpusavyje, kad jos duotų kuo geresnius rezultatus.¹ Lietuvos kariuomenė turi gebėti panaudoti prevencines karines priemones arba, jei paaiškėtų, kad priešais tiesioginiai kariniai veiksmai yra neišvengiami, būti pasirėngusi tinkamai į juos reaguoti.

Mūsų šalies istorinė patirtis rodo, kad tarpukario Lietuva, nors ir turėjo gana stiprią tam laikotarpiui kariuomenę, tačiau nesugebėjo atremti stipresnių užsienio šalių agresijos. Taip atsitiko dėl politikos klaidų – Lietuva nebuvo suformavusi aiškios kariuomenės vystymo strategijos - kam ir kokiems tikslams ji buvo rengiama, nepakankamai įvertino realias grėsmes. Be to, trūko ir taktinio pasirėngimo operatyviai reaguoti į galimo priešais okupacinius veiksmus. Todėl Sovietų armijai įžengus į Lietuvą, visa mūsų kariuomenė pakluso Antano Smetonos įsakymui nesipriešinti ir buvo inkorporuota į jos sudėtį.

Pagal pasaulyje pasitvirtinusių karybos praktiką, sėkmingiausiai karines užduotis atlieka pajėgos, kurios yra specialiai tam rengiamos. To pavyzdys - Žiemos karas (1939), kuomet Raudonoji armija, turėdama daugiau kaip milijoną kareivių, 1500 tankų ir 3000 lėktuvų, tikėjosi greitos ir lemiamos pergalės. Tačiau gerai paruoštos ir modernaus karo taktiką taikiusios Suomijos

¹ Lietuvos karinė doktrina, patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2010 m. kovo 10d. 22 p.

pajėgos sugebėjo efektyviai pasipriešinti Sovietų Sąjungos invazijai. Rusai tam karui paaukojo 200 000 gyvybių, o suomiai neteko 25 000 karių. Toks pavyzdys įrodo, kad kiekybinis pranašumas nėra svarbiausias veiksnys laimėti karą. Mobilumas, greitis, informacija ir moderni ginkluotė yra dalykai, lemiantys šiuolaikinio ginkluoto susidūrimo eigą ir galimą sėkmingą baigtį. Todėl Lietuvos karinėje doktrinoje (patvirtinta 2010 m.) į tai atkreipiamas pagrindinis dėmesys.

Kita vertus, Lietuva šiuo metu nebegali būti vertinama tik kaip vienas nereikšmingų geopolitine prasme subjektų tarptautinėje arenoje. Šiandieninės Lietuvos valstybingumas grindžiamas konstitucinių teisių ir pareigų užtikrinimu, ginant demokratines vertybes ir dalyvaujant tokias pačias vertybes puoselėjančių tarptautinių organizacijų (NATO, Europos Sąjungos (ES), Jungtinių tautų (JT), Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos) veikloje. Lietuvai tapus NATO ir ES nare, jos strateginė aplinka ir galimybės labai išsiplėtė – ES padeda kelti šalies ekonomiką ir integruotis į Europos rinką, gyventojams lengviau judėti iš vienos šalies į kitą. Ir galimo ginkluoto susidūrimo atveju Lietuva jau nebūtų tik maža ir gynybine galia nepasižyminti valstybė. Jos suverenitetą, teritorinį vientisumą, regioninį stabilumą pagal abipusiai prisiimtus įsipareigojimus padeda apsaugoti NATO.

Tačiau kartu su naryste euroatlantinėse organizacijose bei jos teikiamais privalumais Lietuvai atsiranda ir prievolė kartu su kitomis NATO narėmis prisiimti bendrą atsakomybę už Aljanso strateginių tikslų realizavimą. Kaip pažymi Kęstutis Paulauskas, „Ateityje Lietuvos laukiantys sprendimai nebus paprasti: neretai teks daryti nepopuliarius sprendimus, rinktis tarp vienodai svarbių alternatyvų. Tolesnė pagrindinių tarptautinės arenos žaidėjų- JAV, ES, NATO ir Rusijos santykių raida ir toliau darys didžiulę įtaką Lietuvos saugumo ir gynybos politikai.“²

Nuo tada, kai didžiųjų valstybių arsenaluose atsirado branduolinis ginklas, kaip vienas iš pagrindinių karinės galios naudojimo būdų tapo atgrasinimas. „Todėl neatsitiktinai daugumos pasaulio valstybių, jų tarpe ir Lietuvos strateginiuose dokumentuose atgrasinimas užima centrinę ašį, apie jį sukasi ir valstybių gynybos planavimas.“³ Verta paminėti, kad iki 2004 m. Lietuvos atgrasinimo politika rėmėsi vien nacionaliniais pajėgumais. Šiandien potencialų agresorių atgrasyti nuo karinių veiksmų panaudojimo rengiamės veikdami kaip karinės sąjungos nariai.

Nuolatos besikeičianti situacija pasaulyje, naujo tipo ginkluotės panaudojimas, taip pat naujo tipo grėsmių, tokių kaip terorizmas, atsiradimas lemia, kad bet kokia karo strategija ir numatomi uždaviniai kariuomenėje turi būti lankstūs, o kariuomenė gebanti reaguoti bei prisitaikyti prie kintančių sąlygų. Anksčiau labiausiai kėlę grėsmę dalykai: genocidas, branduolinė

² Paulauskas, Kęstutis „JAV gynybos pramonės raida ir poveikis santykiams su Europa“, Vilnius, 2004 m., 5 p.

³ Ten pat.

konfrontacija dabar atsiduria antrame plane. Pasaulis pakankamai įsisavino Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų metu išmoktas pamokas, todėl branduolinio valstybių susidūrimo galimybė veikia tik kaip tam tikros galios svarstyklės, kuomet nė viena lėkšte per daug negali nusileisti žemyn ar pakilti aukšty.

Tapusi NATO nare, Lietuva įsipareigoja modernizuoti savo ginkluotę, kad ji atitiktų visus Aljanso reikalavimus. Todėl viena iš prioritetinių sričių plėtojant šalies karines pajėgas tampa naujos ginkluotės įsigijimas, jos pritaikymas veikti kartu su sąjungininkais, naudoti tokią pačią karinę techniką ir įrangą. Lietuvai tai - strategiškai labai svarbus ir tuo pačiu gana sunkus uždavinys, atsižvelgiant į dabartines galimybes skirti pakankamai lėšų šalies gynybos sektoriaus plėtrai.

Šiame darbe analizuojamos *problemos* esmę apibūdina tokie klausimai:

1. Kaip Lietuva identifikuoja save tarptautinio saugumo užtikrinimo kontekste;
2. Ar Lietuvos karinių pajėgų struktūra, parengimo lygis bei turima ginkluotė atitinka bendrąją šalies ekonominės raidos, tarptautinių santykių plėtojimo bei jos gynybos koncepciją;
3. Ar Lietuva turėtų keisti savo karinių pajėgų plėtros strategiją, atsižvelgdama į didžiųjų pasaulio valstybių ir strateginių aljansų karinės politikos pokyčius.

Darbo tikslas: įvertinti dabartinių Lietuvos ginkluotųjų pajėgų adekvatumą šalies gynybos politikai ir jų tolimesnės plėtros perspektyvas.

Šiam tikslui pasiekti išsikeliau tokius *uždavinius*:

1. Apžvelgti šiuolaikines karo grėsmes, jas sukeliančias priežastis, karybos priemonių ir technologijų transformacijas bei jų įtaką valstybių gynybos politikai ir galimo karo strategijoms.
2. Žvelgiant iš istorinės perspektyvos atskleisti pagrindinius Lietuvos gynybos politiką lėmusius veiksnius ir jų sąsajas su šiuolaikinę šalies gynybos strategiją formuojančiais veiksniais;
3. Išsiaiškinti, kokią įtaką Lietuvos gynybos politikai daro dabartinė santykių su šalimis kaimynėmis, ES valstybėmis bei NATO plėtojimo koncepcija.
4. Apibūdinti Lietuvos karinių pajėgų ginkluotę, jos atitikimą šalies gynybos politikos tikslams ir modernizavimo tikslingumą bei galimybes;
5. Įvertinti dabartinių Lietuvos karinių pajėgų pasiruošimą dalyvauti karinėse operacijose (palyginti su užsienio šalių patirtimi);
6. Atlikti Lietuvos ginkluotųjų pajėgų struktūros bei jos transformacijų atitikimo šalies gynybos politikai ekspertinį vertinimą;

7. Palyginus teorinius apibendrinimus ir empirinio tyrimo rezultatus, suformuluoti išvalgas ir pateikti atitinkamas išvadas.

Magistrinio darbo temos formuluotė, iškelta problema ir darbo tikslas paskatino *tyrimo objektą* išskirti į du konstruktus – Lietuvos tarptautinio saugumo užtikrinimo politiką ir karinių pajėgų plėtros tikslus bei galimybes.

Tyrimo *subjektas*, arba *dalykas* – Lietuvos karinių pajėgų atitikimą šalies gynybos politikai įtakojantys veiksniai.

Tyrimo *metodai* – lyginamoji literatūros šaltinių analizė, faktų interpretacija, ekspertinis vertinimas. Dėl didelio tyrimo objekto daugiaplaniškumo bei jį įtakančių veiksnių nepalyginamumo empiriniam tyrimui pasitelktas kokybinis metodas – giluminis interviu.

Darbinė hipotezė: Lietuvos integracijos į NATO suteikta galimybė turėti „saugos skydą“ slopina jos, kaip suverenios valstybės, poreikį užtikrinti savarankiškesnę šalies gynybos politiką ir atitinkamai neskatina parengti ambicingesnę karinių pajėgų plėtros strategiją.

Darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmojoje analizuojama Lietuvos gynybos politika ir jos formavimą įtakojantys veiksniai. Antroji skirta šalies karinių pajėgumų ir jų plėtros galimybių bei perspektyvos teoriniam vertinimui. Trečioje, empirinio tyrimo, dalyje pagrindžiamas tyrimo metodo pasirinkimas, aprašomos jo vykdymo sąlygos, pateikiama ekspertinio vertinimo analizė, apibendrinimai bei išvalgos, kurios leido padaryti atitinkamas išvadas.

Darbo temos *aktualumas ir ištyrimo lygis*: Rengdamas magistrinį darbą rėmiausi šalies bei užsienio autorių darbais, moksliniais ir probleminiais straipsniais pasirinkta tema, Lietuvos karine doktrina, Lietuvos metine strategine apžvalga, Krašto apsaugos ministro gairėmis.

Atlikta literatūros šaltinių analizė parodė, kad Lietuvos gynybos politikos ir karinių pajėgų adekvatumo šiai politikai klausimas šiuo metu dar nėra pakankamai nuodugniai išnagrinėtas. Daugelis autorių (Arūnas Molis (2008), Vaidotas Urbelis (2004), Kęstutis Paulauskas (2007), Margarita Šešelgytė (2007) Robertas Šapronas (2005), Jūratė Novagrockienė (2005), Jūratė Petrauskaitė (2005), Šarūnas Liekis), kurie karybos, šalies gynybos bei saugumo problematiką yra pasirinkę kaip savo mokslinių tyrinėjimų sritį, publikuojamuose darbuose didesnę dėmesį skiria įvairiems politiniams aspektams nagrinėti, gynybos politiką įtakančius veiksnius paprastai siedami su naryste ES ir kitomis tarptautinį saugumą užtikrinančiomis organizacijomis. Minėtų autorių darbuose radau pagrindines mano požiūrį į nagrinėjamą problemą pagrindžiančias nuostatas, kad reikia ieškoti balanso tarp būtinumo neprarasti valstybingumą ir tarptautinių gynybinių aljansų teikiamų saugumo garantijų. Vis dėlto juose nepakankamai akcentuojamas gynybos politikos ryšys su ginkluotųjų pajėgų plėtros perspektyvomis, kas yra šio darbo objektas. Tai rodo mano pasirinktos temos aktualumą.

Darbe taip pat rėmiausi Rimo Ališausko (2005), Lauryno Kasčiūno (2006), Irmos Jonuškienės (2009), Nerijaus Černiaus (2008), Aurelijos Petrovaitės (2009), Tomo Tauginto (2006), Vilmos Sakalauskytės (2009), Gyčio Grigonio (2009), Rasos Šedytės (2010) ir kitų magistrantų apgintais darbais. Juose taip pat daugiausia nagrinėjami klausimai, susiję su Europos Sąjungos saugumo užtikrinimu, ir mažųjų valstybių, tame tarpe ir Baltijos šalių vaidmeniu šiame procese, ES dalyvavimo taikos palaikymo misijose klausimai, analizuojamos ES santykių su Rytų Europa, JAV ir NATO plėtojimo, kariuomenės personalo ugdymo problemos bei žmogiškųjų išteklių plėtros perspektyvos, apžvelgiami Lietuvos Respublikos krašto apsaugos politikos formavimą lemiantys veiksniai, paliečiama karinės gynybos koncepcija. Lygindamas ir apibendrindamas šių autorių nuomones ir teorijas, sudėlioju pagrindinius magistrinio darbo akcentus, išskyriau prioritetines tyrimo kryptis.

Naudoti sutrumpinimai:

AIK – Aukšto intensyvumo konfliktas
BKM – Būtinieji kariniai mokymai
BUSP – Europos Sąjungos bendroji užsienio ir saugumo politika
BVP – Bendrasis vidaus produktas
ES – Europos sąjunga
ESBO – Europos saugumo bendradarbiavimo organizacija
GPS – Visuotinė padėties nustatymo sistema (Global Positioning System)
YPT – Ypatingosios paskirties tarnyba
JAV – Jungtinės Amerikos valstijos
JTO – Jungtinių tautų organizacija
KAS – Krašto apsaugos sistema
KASP – Krašto apsaugos savanorių pajėgos
KJP – Karinės jūrų pajėgos
KNT – Kovinių narų tarnyba
KOP – Karinės oro pajėgos
LK – Lietuvos kariuomenė
LKA – Lietuvos karo akademija
LR – Lietuvos Respublika
NATO – Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (North Atlantic Treaty Organization)
NVS – Nepriklausomų valstybių sąjunga
RKS – Revoliucija karybos srityje
PAG – Provincijos atstatymo grupė
SOG – Specialiųjų operacijų grandis
SOJ – Specialiųjų operacijų junginys
SOP – Specialiųjų operacijų pajėgos
TSRS – Tarybų socialistinių respublikų sąjunga
UAV – Nepilotuojamas oro įrenginys (unmanned aerial vehicle)
VDJB – Vytauto Didžiojo Jėgerių batalionas
ŽIK – Žemo intensyvumo konfliktas

1. LIETUVOS GYNYBOS POLITIKOS FORMAVIMĄ ĮTAKOJANTYS VEIKSNIAI

1.1. Karinių pajėgumų plėtros ryšys su valstybių gynybos politika

Per maždaug tris su puse tūkstančio metų nuo civilizacijos pradžios taika žemėje buvo tik 268-rius metus, apskaičiavo vokiečių žurnalistas ir militaristikos žinovas Ernestas Volkmanas. „Karas yra visko tėvas“ - taip prieš du su puse tūkstančio metų pasakė graikų filosofas Heraklites'as. Graikų filosofai Platonas ir Aristotelis neabejojo, jog karas yra valdžios siekimas. Karas, mūšis, dvikova arba susirėmimas - tai kovos už būvį rūšis ir proga įrodyti savo pranašumą arba apginti garbę, interesus, o taip pat ir savo turtą. Karo būklė įsivyrąja tuomet, kai nebegalioja įprastos sutartinės taisyklės tiek valstybių viduje, tiek ir išorėje. Kare nebelieka nei teisingaus, nei neteisingaus, egzistuoja tik stipresnis, kuris, pasitelkdamas karinę galią, nugalė silpnesnį ir primeta jam savo taisyklės ar sąlygas. Pirmą kartą bendruomenėje žmonės kaudavosi dėl maisto, vėliau dėl turto, moterų. Dabar tas daroma dėl ideologijos, bet dažniau – dėl gamtos išteklių ir su jais susijusių politinių tikslų.

Kova dėl valdžios, turto ar gyvybės skatina išradimą. Įvairūs pasaulio istorijos šaltiniai liudija, kad daugiausiai pasiekdavo tie, kurie naudojo naujus išradimus mūsų laike. Pavyzdžiui, katapultos ir karo vežimai tam tikrame istorinės raidos etape nulėmė vienu valstybių iškilimą, o kitų sutriuškinimą. Tačiau atsiradus geležiniams ginklams ir tokioms naujovėms, kaip irkluojami laivai ir taranai, jėgų pusiausvyra vėl ėmė keistis. Ilgainiui karas tapo vienu didžiausių mokslo pažangos variklių.

Dar X amžiuje prieš mūsų erą asirai sukūrė pirmąją pasaulyje karinę diktatūrą, kur mokslas tarnavo tik karui. Jie labai daug investavo į karo technikos tobulinimą ir gamybą. Savo trisdešimties tūkstančių karių armiją asirai apginklavo naujo tipo skydais, nuo kurių lengvai atšokdavo strėlės, geresniais šarvais ir galingesniais lankais. Sukonstravę labai efektyvų taraną, vadinamą Helepoliu, (tanko pirmtaką su šešiais ratais ir stebėjimo bokšteliu), kelis šimtmečius išliko galingiausia Artimųjų Rytų valstybe, užkariavusia Egiptą, Siriją, Mezopotamiją ir Palestiną.

Ernestas Volkmanas savo knygoje „Mokslas eina į karą“ teigia, kad visos šiuolaikinės mokslo ir technologijų sritis pagimdė karo poreikius. Chemija išsivystė, žmonės eksperimentuojant su sprogstamomis medžiagomis. Astronomijos žinių prirėmė karo laivų kapitonus, kad jie galėtų orientuotis jūrose. Metalurgija – tai ginklų liejimo menas. Matematika padeda apskaičiuoti sviedinių ar kulku trajektorijas ir t.t.

Ir ši militaristinė evoliucija, kaip rodo XXI amžiaus karai, tik spartėja. Dabar kuriami visiškai naujos kartos ginklai, kuriuos masiškai pritaikys praktikoje, keičiasi galimų karų strategijos, o jomis remiantis - ir gynybos politikos. Kaip vieną naujos kartos ginklų pavyzdžių galima paminėti pabūklą, kuris sviedinį, valdomą GPS'u, paleidžia į taikinį tokiu greičiu, kad jam

užtenka kinetinės energijos tam taikiniui sunaikinti. Taip pat yra bandomi įvairiausi mikrobangų ir lazerinėmis technologijomis paremti ginklai, kurie sėkmingai veikia tiek nuo žemės, tiek iškelti į atmosferą, o artimiausiu laiku ir į kosmosą. Tokios šalys kaip Prancūzija, Vokietija ar JAV savo kariuomenes apginkluoja naujos kartos kario komplektais (pvz.: „FELIN“ - Prancūzija).

Palyginimui galima paminėti, kad per žiauriausius žmonių istorijoje Pirmąjį (1914-1918 m.) ir Antrąjį (1939-1945 m.) pasaulinius karus, kuomet jau buvo kariaujama globaliu mastu, buvo panaudotas rekordinis skaičius sprogmenų, gausybė technikos ir milijonai žmonių. Tačiau, palyginti su šiuolaikiniu karu, kai kurie rodikliai atrodo gana blankiai. Pavyzdžiui, Vietnamo kare amerikiečiai numetė tiek sprogmenų, kiek buvo numesta ant visos Europos Antrojo Pasaulinio karo metu.

Šiuolaikiniame kare labai svarbų vaidmenį vaidina ir bepiločiai lėktuvai bei kosminiai palydovai. Prieš kiekvieną mūsų yra išžvalgoma būsimos operacijos teritorija, o kartais net stebima ir kontroliuojama realiuoju laiku iš kosmoso. Įvairūs bepiločiai lėktuvai nuo 30 cm iki normalaus lėktuvo dydžio, gali sklandyti aplink mūsų zoną ir laiku paremti pėstininkus ugnimi. Pavyzdžiui, per atstumą valdomas lėktuvas „Predator“ gali labai efektyviai smogti prieš pajėgoms raketomis „Hellfire“. O „Global Hawk“ į žvalgybos zonas Afganistane skrenda tiesiai iš oro pajėgų bazių Kalifornijoje be nutūpimo kurui pasipildyti.

XXI amžiuje karybos priemonių raida, nauji išradimai sąlygojo pasaulio jėgos balanso pasikeitimą ir pokyčius valstybių gynybos politikoje. Pavyzdžiui, šiuolaikinės taikos tarp didžiųjų valstybių garantas yra branduolinis ginklas. Valstybių vadovai supranta, kad, kilus branduoliniam karui, laimėjusiųjų nebūtų. Todėl Rusija, pavyzdžiui, labai priešinasi tam, kad JAV stato priešraketinės gynybos sistemas Europoje, taip tapdama sunkiai pasiekiamą atsakomojo branduolinio smūgio atveju.

Įvairių valstybių tarpusavio interesai yra taip glaudžiai persipynę, kad neįmanomas ginkluotas susirėmimas tarp dviejų valstybių, nepaliečiant kitų interesų. Šiuolaikinis karas, pradedant XX amžiaus pradžia, tampa vis globalesnis. Tai skatina (ypač po antrojo pasaulinio karo) valstybes burtis į ginkluotas ir neginkluotas sąjungas, tokias kaip NATO ir buvusi TSRS. Vienu atveju ne tokios galingos šalys buriasi aplink supervalstybę-branduolį, taip suvienydamos savo jėgas galimo karinio konflikto atvejui. Kitu atveju yra priverstinai suburiamos, dėl tam tikros galingos valstybės hegemoninių interesų.

Mūsų šalis pasauliniame kontekste yra labai maža tiek kariuomenės dydžio, tiek modernumo prasme. Po Sovietų Sąjungos Lietuva, kaip ir kitos Baltijos šalys, praktiškai nepaveldėjo jokios kariuomenės. O tuo tarpu, Lenkijai, subyrėjus socialistiniam Europos šalių blokui, atiteko didelė sunkiąja artilerija ir tankais apginkluota kariuomenė. Tačiau Lietuvai bet kokių atvejų – ar ji būtų pradėjusi kurti karines pajėgas nuo nulio, ar reorganizuodama sovietinį

palikimą,- reikėjo atsižvelgti į naujus veiksnius, formuojančius tam tikros rūšies karinių pajėgų poreikį. Kaip tokie veiksniai įvardinami: nauja tarptautinio saugumo aplinka po Šaltojo karo ir naujas grėsmių pobūdis, sąlygojęs gynybos prioritetų perkainojimą; demokratinė kaita ir kintantis ginkluotųjų pajėgų vaidmens visuomenėje suvokimas; integracija į Vakarų saugumo struktūras, bendradarbiavimas ir partnerystė su NATO.⁴

2004 metais Lietuva tapo NATO nare. Daugiau nei dešimtmetį trukusios derybos davė rezultatų. Tapome tvirtos karinės organizacijos dalimi, kuri, reikalui esant, privalėtų mus ginti.

1. 2. Lietuvos gynybos politikos formavimo retrospektyvinė analizė

„Išsilaikyti bent dvi savaites. Gintis, įsitvirtinus už Nemuno ir Dubysos upių (ties Venta, tikėtasi, priešą sustabdys dvi latvių divizijos). Gynybą pralaužus, kariuomenei ir Vyriausybei- trauktis į artimiausią draugingą valstybę“. Toks Lietuvos gynybos planas buvo parengtas 1937-aisiais.⁵

Ketvirtajame dvidešimtojo amžiaus dešimtmetyje Europa sparčiai artėjo karo link. Šio artėjimo katalizatoriumi buvo nacių valdoma Vokietija, kuri vieną po kito ėmė laužyti visus po Pirmojo pasaulinio karo jai uždėtus apribojimus, susigražino Saro sritį ir išstojo iš Tautų Sąjungos. Vokietija įvedė visuotinę karo prievolę, vėliau įvedė kariuomenę į demilitarizuotą Reino zoną. Tuomet niekam nekilo abejonių, kad karas tikrai bus. Kitos valstybės, matydamos tokį vokiečių ruošimąsi karui, irgi „užsikrėtė“ ginklavimusi. Ginkluotės gaminimui ir atnaujinimui buvo išleidžiamos milžiniškos sumos. G. Kulikausko teigimu, šiose varžybose be abejonės pirmavo nacistinė Vokietija, kuri karo pramonei ir personalo rengimui skyrė daugiau nei keturis kartus didesnę sumą, negu antroje vietoje buvę sovietai.

Lietuva, matydama kokia situacija vyrauja Europoje, 1935 metais taip pat pradėjo kariuomenės pertvarkymo ir modernizavimo darbus. Tam buvo numatyta išleisti gana didelę tiems laikams sumą- 175 mln. litų. Tačiau ne viską lemia vien pinigai. Pagrindinis ir esminis dalykas yra tai, kaip ir kur jie panaudojami. Tuo metu kiekviena šalis rinkosi savitą pasiruošimo karui būdą, savitą strategiją. Pavyzdžiui, prancūzai ir suomiai statė gynybos linijas, anglai bandė motorizuoti savo kariuomenę. Prasidėjus karui su bet kokia iš didžiųjų Lietuvos kaimynų, Lietuvos kariuomenės pagrindinė strategija ir tikslas buvo išsilaikyti nuo dviejų savaičių iki vieno mėnesio.

⁴ Remtasi: Paulauskas, Kęstutis „JAV gynybos pramonės raida ir poveikis santykiams su Europa“, 2004 m., Vilnius, 95 p.

⁵ Kulikauskas, Gediminas „Jeigu priešas užpultų staiga“ Verslo klasė, 2009 m. Gruodis 44 p.

Gediminas Kulikauskas savo straipsnyje „Jeigu priešas užpultų staiga“ teigia, kad iki 1935 m. pradėtų kariuomenės reformų Lietuva nebūtų spėjusi mobilizuoti savo pajėgų ir pastoti kelią bet kokiam iš didžiųjų agresorių. Taip yra dėl to, kad tuomet kariuomenę buvo numatyta mobilizuoti per aštuonias arba dešimt dienų. O per tokį laiko tarpą, gerai parengta agresoriaus kariuomenė jau būtų toli įsiskverbusi į Lietuvos teritoriją. Po reformų siekta mobilizacijos terminą sumažinti iki 3-4 dienų, o gal net ir iki 30 valandų. Tuo tikslu buvo rengiami įvairūs mobilizaciją imituojantys mokymai. Taip pat verta pažymėti, kad Lietuva nepasuko Prancūzijos, Čekoslovakijos ar Suomijos keliu ir neįrenginėjo didelių įtvirtinimų. Karo atveju tikėtasi pasinaudoti natūraliomis gamtinėmis kliūtimis, kurių pirmoje vietoje buvo upės.

Tuometiniai Lietuvos kariuomenės reformos įkvepėjai ir pagrindiniai organizatoriai Stasys Škirpa ir generolas Stasys Raštikis suformulavo pagrindines tezes, kuriomis remiantis turėjo būti nustatyta Lietuvos gynybos politika. Pirmoji teigia, kad tuo pačiu metu nebuvo galima pyktis su visais arba bent su dviem iš didžiųjų kaimynų. Taip pat buvo siekiama sudaryti karinę sąjungą su Latvija ir Estija, o gal net ir su Suomija, Švedija. Kariuomenės pagrindinis uždavinys kilus karui buvo prasilaikyti bent dvi savaites ir sulaukti, kol stipresnioji šalis Sąjungininkė ateis į pagalbą. Panašiai kaip ir šiandieninėje strategijoje, buvo numatoma sudaryti sąjungas su kitomis valstybėmis ir ruošti neilgam pasipriešinimui iki kol jos bus sulaukta pagalbos.

Trečiajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje vieninteliu ir realiai galimu Lietuvos priešu buvo numatoma Lenkija. Vėliau, ketvirtajame dešimtmetyje prie potencialių priešų teko priskirti ir Vokietiją, kuri pradėjo reikšti pretenzijas dėl Klaipėdos krašto. Tuo tarpu sovietai tais laikais vertinti daugiau teorine, bet praktiškai vargu ar labai tikėtina grėsme.

Lenkija buvo pateikusi Lietuvai ultimatumą nedelsiant užmegzti diplomatinis santykius, o to nepadarius grasino pradėti karinius veiksmus. Tuo pasinaudojusi Lietuvai rengėsi smogti ir nacistinė Vokietija, kuri buvo numačiusi, kad, vos prasidėjus kariniams veiksams tarp Lietuvos ir Lenkijos, išlaipinti Klaipėdoje desantą ir užimti visą Klaipėdos kraštą. Apie tai liudija prof. Šarūno Liekio JAV aptiktas vokiečių karinis planas, pavadintas „Flottenparade“. Lietuvoje buvo parengti keli gynybos planai, kuriuose numatomos įvairios vokiečių ir lenkų puolimo variacijos, o sovietai juose minimi labai retai. Labiausiai buvo vadovaujama gynybos planu (kuris, beje, tapo realybe) „A“, kuriame minima, kad Vokietijos Kariuomenė bandys užimti Klaipėdos kraštą, o Lenkija nesikiš. Tačiau buvo numatoma, kad Vokietijai Klaipėdos gali ir neužtekti, todėl labai galimas variantas, kad ji būtų atakavusi likusią Lietuvos dalį. Mūsų šalies gynybos planuose buvo numatyta, kad tokiu atveju neblogai parengta ir gerai ginkluota Lietuvos kariuomenė būtų atsitraukinėjusi forsuodama upes ir ties jomis sudarydama pasipriešinimo linijas, kad priešas negalėtų skverbtis į šalies gilumą. Taip būtų laimima laiko ir laukiama sąjungininkų pagalbos. Tuo metu tai buvo visai realus gynybos planas, nes Lietuvos kariuomenė buvo palyginti nemaža: „Ją

sudarė 37 tūkst. karių (iš jų- 1746 karininkai). O 1939 m. rugsėjį Lietuvoje paskelbus dalinę mobilizaciją kariuomenė padidėjo iki 89 tūkst. karių. Artilerijos turėta 220 pabūklų, taip pat- 100 minosvaidžių, 151 priešlėktuvinis pabūklas. Karo laivyną sudarė laivas „Prezidentas Smetona“ ir šeši pasienio policijos kateriai. Karo aviaciją iki 1939-ųjų pabaigos sudarė 120 lėktuvų, iš jų 45 buvo lietuviškos konstrukcijos „ANBO“. Šarvuotųjų rinktinė, dislokuota Radviliškyje, turėjo 36 lengvuosius „Vickers Garden Loyd“ tankus, ginkluotus kulkosvaidžiais. Taip pat turėta 12 Pirmojo pasaulinio karo laikų lengvųjų prancūziškų tankų „Renault FT-17“. Dar buvo keturi „Daimler“ ir šeši „Landsverk-181“ šarvuočiai.“⁶

Didžiausia tarpukario Lietuvos strategų padaryta klaida buvo ta, kad per visą kariuomenės modernizavimo ir pertvarkymo laikotarpį nebuvo parengtas gynybos planas galimam ginkluotam susidūrimui su sovietais. Šis faktas įvairių autorių nevienareikšmiškai vertinamas ir skirtingai interpretuojamas: vieni aiškina, kad toks gynybos planas turėjo egzistuoti, tačiau galėjo būti sunaikintas pirmaisiais sovietinės okupacijos metais, kiti - kad tokio plano ir nebuvo, nes sovietai tais laikais laikyti partneriais kovoje su lenkais ir vokiečiais ir netgi buvo numatytas kariuomenės galimo pasitraukimo į TSRS planas.

Vis dėlto, kaip viename savo straipsnių teigia prof. Šarūnas Liekis, realių galimybių priešintis sovietų armijai Lietuva tuo metu neturėjo.⁷ Jai trūko ne tik realių gynybos planų, bet ir reikalingos ginkluotės bei tokių elementariai būtinų dalykų, kaip įvairi amunicija, šalmai ir pan. Be to, nebuvo pakankamai patvarios ir tuo laikotarpiu sudarytos sąjungos - susidūrus su rimtu agresoriumi nė viena valstybė nenorėjo papildomai rizikuoti savo suverenitetu ir žmonių gyvybėmis dėl kitos. Visa tai apsprendė Lietuvos karinių pajėgų neįgalumą pasipriešinti iškilusioms grėsmėms.

Šiandieninė situacija rodo, kad yra įvykę esminių pakitimų šioje srityje. Dabartinė Lietuvos kariuomenė nors taip pat nėra didelė skaičiumi ar pilnutinai aprūpinta moderniausia ginkluote, tačiau narystė NATO ir tai, kad 2010 metų lapkričio 20 dieną patvirtinti Baltijos šalių gynybos planai, įrodo realų Lietuvos ir Aljanso pasirengimą reaguoti į potencialias grėsmes. Todėl nuo šiol NATO laikoma ne teorine, bet rimta, garantuotą atgrasinamąjį poveikį užtikrinančia Lietuvos sąjungininke. Iš to galima padaryti išvadą, kad toks scenarijus, koks susiklostė prieš 70 metų nebeturėtų pasikartoti.

⁶ Kulikauskas, Gediminas „Jeigu priešas užpultų staiga“ Verslo klasė, 2009 m. Gruodis 48 p.

⁷ Liekis, Šarūnas „Neįgali herojė: ar Lietuva galėjo pasipriešinti sovietams?“. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/neigali-heroje-ar-lietuva-galejo-pasipriesinti-sovietams.d?id=34207249> žiūrėta: 2010 08 29

1. 3. Dabartinės Lietuvos gynybos politikos strateginiai tikslai

Pagrindinis strateginę reikšmę turintis dokumentas, nubrėžiantis Lietuvos pasirengimo iškylančioms grėsmėms atremti, santykių su artimiausiais kaimynais, NATO ir ES, gynybos politikos gaires ir kariuomenės tobulinimo viziją, yra Lietuvos karinė doktrina. „Mano kariuomenės vizija – mobili ir šiuolaikiška kariuomenė, galinti apginti savo šalį, bendradarbiaujanti su kitomis NATO šalių kariuomenėmis ir galinti ateiti joms į pagalbą. Karinėje doktrinoje įtvirtinti principai leidžia šią viziją paversti realybe. Kad tai įvyktų, kiekvienas karys, ypač vadas, turi suvokti doktrininius principus ir išmokti juos taikyti. Ypač tai svarbu šiuolaikiniame dinamiškame pasaulyje, kai kariuomenės vykdomų užduočių, dažnai, atrodytų, nedaug turinčių bendra su karyba, spektras labai platus.“⁸ Doktrinoje įvardinti principai atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijoje⁹, įstatymuose ir tarptautiniuose susitarimuose įtvirtintas nuostatas ir neprieštarauja NATO kolektyvinės gynybos principams. Doktrina numato, kaip Lietuvos kariuomenė veiks šiandien ir artimiausioje ateityje, ji yra tarsi savotiškas dialogas tarp praeities ir dabarties.

Šiandieniniame pasaulyje nuolatos kyla, arba tebesitęsia įvairūs kariniai konfliktai. Dėl globalizacijos įtakos karinis susidūrimas, kilęs viename pasaulio krašte, gali turėti įtakos toli esančioms valstybėms ar net ištisiems regionams. Kovos veiksmai taip pat nebėra tokie kaip XX a. pradžioje, kuomet ginkluoto susidūrimo atveju yra aiškus dviejų ar daugiau valstybių konfrontacijos ruožas, vadinamas frontu¹⁰. Šiuolaikinis „frontas“ yra be aiškių linijinių ribų. Naujausios pasaulinio masto grėsmės atstovai - teroristai gali panaudoti įvairiausias priemones, patenkančias jiems į rankas, kad pasiektų tam tikrų politinių, arba jais pridengtų tikslų. Karas neretai persikelia ir gali persikelti į tankiai civilių gyvenamas vietas. Todėl „nacionalinės ar tarptautinės karinės pajėgos turi gebėti kovoti su sunkiai nustatomu priešu, naudojančiu partizaninio karo ar teroristinius metodus ir lengvai prieinamas komercines naikinimo priemones. Dėl ryšių sistemų plėtojimosi, minimalizacijos, robotizacijos, spiečiaus (angl. Swarming) taktikos vystymo, tikslumo, spartaus nanotechnologijų vystymosi ir plataus prieinamumo ateityje bus susiduriama su nenusėjamais pavojais, kylančiais tiek karinėms pajėgoms, tiek civilinei bendruomenei.“¹¹

⁸ Lietuvos kariuomenės vadas gen. mjr. Arvydas Pocius. Lietuvos karinė doktrina, patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2010 m. kovo 10d. 7 p.

⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> (žr. 2010 07 12)

¹⁰ Lietuvos karinė doktrina, patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2010 m. kovo 10d. 16 p.

¹¹ Ten pat 16 p.

Lietuvos karinė doktrina numato kelis pagrindinius pavojus, su kuriais gali tekti susidurti šalies karinėms pajėgoms, turinčioms įgyvendinti nacionalinę saugumo politiką ir strategiją.

Viena iš tokių grėsmių yra tiesioginė karinė konfrontacija, kadangi „regione ir Lietuvos kaimynystėje tebėra valstybių, kurių saugumo ir gynybos politikos dokumentai numato, o karinė galia leidžia vykdyti karinę veiklą, tiesiogiai ar netiesiogiai nukreiptą prieš Lietuvą ir jos sąjungininkes“¹². Nors šiandien tokios konfrontacijos galimybė yra palyginti menka, tačiau ji negali išnykti iš galimybių sąrašo. Kaip vieną iš tokių nuostatų patvirtinančių pavyzdžių galima paminėti Baltarusijos 2001 m. vykdytas karines pratybas „Neman“, pagal kurių scenarijų „Baltarusijos karinės pajėgos atrėmė Lietuvos ir Lenkijos ataką, vėliau perėjo į kontrpuolimą ir drauge su Rusija užėmė dalį NATO šalių teritorijos.“¹³

Galimo karinio susidūrimo atveju visų pirma pati valstybė turi sutelkti pajėgas gynybai, o ne tik laukti pagalbos iš sutarties dalyvių. Vystant Lietuvos karines pajėgas, turi būti atsižvelgta į du pagrindinius strateginius principus: keršto ir gynybos.¹⁴ Kerštas tai yra baudžiamoji akcija, kuria atsakoma priešui jo teritorijoje už mūsų teritorijoje vykdomus karinius veiksmus. Atgrasinimas kerštu turi būti toks akivaizdus, kad potencialiam agresoriui nekiltų nė mažiausios abejonės, kad už savo veiksmus jis bus žiauriai nubaustas. Kariniame žodyne šis atgrasinimo būdas vadinamas atpildo strategija (ang. *detrrence by retaliation*)¹⁵. Keršto principą Lietuvos atveju geriausiai užtikrina narystė NATO, kuomet mūsų sąjungininkai, pasitelkdami savo pajėgumus smogs agresoriui jo teritorijoje, o tokio smūgio tikimybė turi būti net neabejojama. Tam tikslui (dalyvauti tarptautinėse operacijose, mainais tikintis gauti paramą iš NATO) Lietuvoje yra parengtos profesionalių karių pajėgos, kurios yra greitos ir mobilios, taip pat ginkluotos šiuolaikine ginkluote ir pasirengusios efektyviai veikti kartu su sąjungininkų daliniais.

Antrasis principas vadinasi gynyba savo teritorijoje. Potencialus priešas turi matyti mūsų karinius pajėgumus ir motyvaciją ginti savo Tėvynę. Tada jis pasvers galimus karinių išlaidų kaštus, užimant teritoriją ir išlaikant ją kontrolėje, su tos teritorijos teikiama nauda. Gynyba turi būti parengta taip, kad agresoriui iškart būtų aišku, kad pradėti karinės intervencijos visiškai neapsimoka, nes šalies, į kurią planuojamas puolimas, karinės pajėgos yra pajėgios efektyviai naikinti įsibrovėlius. Lietuvos strategai dar iki narystės NATO buvo preliminariai apskaičiavę, kad decentralizuotas Lietuvos ginkluotųjų pajėgų pasipriešinimas tęstųsi gana ilgą laikotarpį. 1999

¹² Lietuvos karinė doktrina, patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2010 m. kovo 10d. 17 p.

¹³ Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2005, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2005., 246 p.

¹⁴ Remtasi: Ten pat . 246 p.

¹⁵ Pierce A. C. The Strategic Defence Initiative: European Perspectives. In C. Keller, G. Marttox, ed., Evelving European Defence Policines, Lexington books, 1987., 151 p.

metais atliktoje neoficialioje Krašto apsaugos ministerijos studijoje teigiama, kad išlaikyti 40 000 žmonių korpusą Lietuvos teritorijoje vienerius metus kainuotų 0,8 mlrd. JAV dolerių¹⁶. Tačiau tokiam tikslui, kaip jau minėjau, turi būti parengta ir apmokyta atsargos kariuomenė, kuri nevykdytų jokių operacijų užsienyje, tačiau, Lietuvos užpuolimo atveju, būtų greitai mobilizuota ir sutelkta ginti savo šalies. Jai apginkluoti ir mobilizuoti, bei pristatyti į galimas karinių veiksmų vietas turi būti paruošta logistikos sistema, kuri iškart po pirmųjų agresoriaus veiksmų pradėtų veikti šveicariško laikrodžio tikslumu. Taip pat atsargos kariuomenė turi būti ginkluota šiuolaikiniais ginklais bei įranga, kuri būtų orientuota labiau į šaulio apginklavimą, nei į didelių objektų statybą ar brangios bei aiškiai matomos prieš žvalgybai technikos pirkimą.

Mūsų gynybinius pajėgumus visų pirma atspindėti turi karinės pajėgos, kaip, pavyzdžiui, Marginot linija Prancūzijoje ir Manerheimo linija Suomijoje. O antra, agresoriui turi būti aišku, kad šalies piliečiai yra nusistatę ir pakankamai motyvuoti pradėti pilietinį pasipriešinimą ir išlaikyti užimtą teritoriją pasidarytų paprasčiausiai per brangu ir neverta. Esant brandžiai pilietinei visuomenei, piliečiai sutiktų vykdyti neginkluotą pasipriešinimą. 1923 m. Belgijai užgrobus Vokietijos Ruro sritį, buvo pasirinkta pilietinės gynybos taktika ir apie tai buvo informuoti gyventojai. Jiems streikuojant ir atsisakant vykdyti savo kasdienines darbinės funkcijas, ėmė žlugti visa infrastruktūros ir aprūpinimo bei aptarnavimo sistema ir galiausiai 1925 m. prancūzų ir belgų okupacinė kariuomenė buvo priversta pasitraukti.¹⁷

Tačiau, kaip bebūtų gaila, Lietuvos karinės pajėgos nėra pajėgios smogti priešui jo teritorijoje. Branduoliniai ginklai yra uždrausti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje¹⁸. O konvencinė puolamoji ginkluotė yra pernelyg brangi, kad Lietuva pajėgtų ją įsigyti. Todėl mūsų Šalies ginkluotosios pajėgos yra puikiai pasirengusios veikti savo teritorijoje ir misijose NATO sudėtyje, tačiau atgrasinimo kerštu strategijos įgyvendinimui jos nėra labai tinkamos. „Vienintelės karinio poveikio priemonės, kuriomis Baltijos valstybės gali grasinti priešininko teritorijai - tai sabotažo aktai, mažų specialiųjų operacijų vienetų prasiskverbimas į priešininko teritoriją ar kiti asimetrinės kovos veiksmai“¹⁹. Karinių veiksmų persikėlimo į priešą teritoriją galima tikėtis tik tuo atveju, jei mums efektyviai besipriešinant savo teritorijoje ir stabdant priešą karinių okupacinių struktūrų įkūrimą Lietuvos teritorijoje, į pagalbą ateitų NATO ir kovos veiksmus nustumtų į priešą teritoriją.

¹⁶ Atgrasinimo strategija II, Krašto apsaugos ministerija, 1999 m.

¹⁷ „Lietuvos nacionalinis saugumas: teorija ir realijos“, Vilnius, Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas 1994 m., 98 p.

¹⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> (žr. 2010 07 13)

¹⁹ Urbelis, Vaidotas „Lietuvos atgrasinimo strategija“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“ 2005, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2006., 249 p.

Lietuvos gynybos strategai numato, kad karo su Lietuva atveju galimi du pagrindiniai scenarijai:

- Potencialus agresorius panaudos ne visus savo karinius pajėgumus, jo tikslas bus tam tikri politiniai laimėjimai tarptautinėje arenoje, jis stengsis nepatirti didelių nuostolių ir neužgaišti ilgesnį laiką toje valstybėje.
- Antruoju atveju konfliktas gali būti pasaulinio pobūdžio ir potencialūs veiksmai mūsų regione bus nulemti bendros Rytų- Vakarų karinės pusiausvyros.²⁰

Antrasis scenarijus yra žymiai mažiau tikėtinas, tačiau niekada negalima atmesti pirmojo galimybės. Iki narystės NATO Lietuvos pagrindinis siekis buvo paruošti didelę rezervą kariuomenę, kuri, pasitelkus visuotinę mobilizaciją, turėjo būti gana grėsminga jėga bet kokiam agresoriui. Tačiau kai kurių specialistų vertinimu, tokia mažai valstybei kaip Lietuva, tokia strategija buvo per brangi, reikalaujanti milžiniškų kaštų parengti atsargos kariuomenę, paruošti jai ginkluotę sukurti efektyvią visos valstybės mobilizacinę sistemą. Po narystės NATO, Lietuva priėmė naują koncepciją ginkluotųjų pajėgų ruošime. Pagal šios karinės organizacijos standartus, kariuomenė turi būti mobili, gebanti greitai reaguoti į bet kokias grėsmes ir NATO sudėtyje veikti bet kokioje pasaulio vietoje kartu su kitomis daugianacionalinėmis pajėgomis. Mūsų šalis kol kas yra finansiškai per silpna įgyvendinti didelę nacionalinės gynybos principu paremtą kariuomenę ir tuo pačiu atitikti sąjungininkų reikalavimus, todėl, kaip jau minėjau, buvo pasirinktas vienas tolesnių karinių pajėgų tobulinimo ir vystymo kelias. Kaip teigiama krašto apsaugos ministro gairėse 2006- 2011 metams, kad reikia atsisakyti tų karinių vienetų ir pajėgumų, kurie skirti vien teritorinei gynybai, yra neefektyvūs, negali veikti daugianacionalinių pajėgų sudėtyje, bei vykdyti kolektyvinės gynybos įsipareigojimų.²¹

Dar viena grėsmė, kurią verta paminėti, yra regioninių konfliktų išsiplėtimas. Regionuose, kur vietinė valdžia yra nepajėgi sutramdyti įvairių ekstremistinių ar teroristinių grupių, reikalingas tarptautinių pajėgų (tarp jų ir Lietuvos, kaip vienos iš NATO karinių pajėgumų sudėtinio dalių) įsikišimas, siekiant malšinti išsiplėskiančius konfliktus, kol šie pavojingai nepriartėjo. Tokių regioninių konfliktų išsiplėtimas už regiono ribų gali turėti įtakos vakarų demokratinių valstybių saugumui.²²

²⁰ Urbelis, Vaidotas „Lietuvos atgrasinimo strategija“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“ 2005, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2006., 255 p.

²¹ Krašto apsaugos ministro gairės 2006- 2011 m., Vilnius, KAM leidybos ir informacinio aprūpinimo tarnyba, 2004 m. 10 p.

²² Ališauskas, Rimas, „Europos gynybos politikos raidos scenarijai.“ Magistrinis darbas, Vilnius, Vilniaus Universitetas, 2005 m. 34 p.

Lietuvos karinė doktrina numato ir visam pasauliui šiuo metu itin aktualią grėsmę - šiuolaikiniame globaliame pasaulyje mūsų šalis nebėra visai nepastebima teroristams. Anksčiau buvę tik vietinės reikšmės, šiandien teroristinių organizacijų jų tinklai yra apraizgę visą pasaulį ir neaišku kur, kada ir kaip jie gali reikštis. „Teroristai ir kai kurios ekstremistiškai nusiteikusių valstybės siekia įsigyti medžiagų, tinkamų masinio naikinimo ginklams gaminti, bei įrangos, skirtos nešti šiuos ginklus.“²³ Tai rodo, jog tarptautinė situacija nėra saugi. Todėl kiekviena šalis turi būti pasirengusi tinkamai reaguoti į tokias grėsmes ir laiku jas neutralizuoti, kol tai nepareikalavo daugybės civilių gyventojų gyvybių.

NATO siekis ir vienas pagrindinių strateginių tikslų šiuo atveju - padėti įvesti tvarką tuose regionuose, kurie gali būti sunkiai susekama priedanga veikti teroristams. Kaip NATO sąjungininkė dalyvaudama tarptautinėse taikos palaikymo ir kovos su terorizmu operacijose, Lietuva atkreipia į save teroristinių organizacijų dėmesį. Mano manymu, šiuo atveju galimas tikrai vienas santykio su jomis kelias - geriau susidoroti su teroristais iki tol, kol jų veiksmai nepasiekė mūsų teritorijos. Kita vertus, tokia situacija duoda pagrindą kelti klausimą: ar apskritai Lietuva išliktų nepastebima ir teroristams nepasiekiamą šalis, jei nebūtų įtraukta į karines operacijas NATO sudėtyje. Tą sieksiu išsiaiškinti empirinio tyrimo metu.

1. 4. Grėsmių šalies saugumui ir galimybių jas įveikti vertinimas

1. 4.1. Kaimyninių šalių politikos įtaka Lietuvos saugumui

Rusija

Nagrinėjant Lietuvos ir Rusijos santykius tiek socoalinėje - ekonominėje, tiek karinėje srityse, reiktų pradėti nuo istorijos vaidmens. Reikia atskleisti koks yra Lietuvos ir Rusijos istorijos vaidmuo dvišaliuose santykiuose, taip pat, koku būdu ši istorija verčiama politikos įrankiu. Pastaruoju atveju valstybėms reikia ne objektyvios istorijos, bet jų poziciją patvirtinančios ir priešininko poziciją sumenkinančios arba paneigiančios versijos. Lietuvos – Rusijos santykiuose istorijos vaidmuo nuo seno buvo didelis, gal net lėmė tuos santykius.

„Rusija, savo imperialistinei politikai pateisinti dažnai ieško istorinio pagrindo.“²⁴ Net 1940 m. pradėta okupacija buvo nušviesta kaip vienos liaudies atėjimas pas kitą, sumaniai nutylint

²³ Kasčiūnas, Laurynas, „Lietuvos vieta globaliniuose geopolitiniuose ir geoekonominiuose scenarijuose.“, Magistrinis darbas, Vilniaus Universitetas, 2006 m. 16 p.

²⁴ Šedytė, Rasa, „Rusijos Federacijos strateginiai dokumentai ir karinės politikos poveikis Baltijos šalių kariniam saugumui po 2004 metų.“, Kaunas, VDU, 2010 m., 43 p.

žodį „Tauta“. Taigi, vienu iš svarbiausių istorinių klausimų išlieka: ar okupacija Lietuvos atžvilgiu buvo, ar ne. Šiuo atveju galima sutikti su R. Šedytė: jei nepripažinti okupacijos, tai tada ir dabartinė Lietuvos egzistencija, nepaisant to ar mes esame kokių nors tarptautinių organizacijų nariai, ar ne, tampa tik laikina, laukiant sekančio vienos ir kitos „liaudies“ susijungimo. Todėl, atsižvelgiant į istorinę perspektyvą, reikia laikytis tvirtos ir griežtos pozicijos savo šalies atžvilgiu, nenuolaidžiau jant buvusiam okupantui. Šiuo atveju svarbiausia yra pačios Lietuvos aukščiausių pareigūnų ir piliečių pozicija ir požiūris į tam tikrus istorinius faktus. „Teisingas požiūris ir „aukštai iškeltos galvos“ politika garantuotų ne tik pagarbą iš kaimyninių šalių bei tarptautinių organizacijų partnerių pusės, bet ir pačių piliečių teisingą vertybinę orientaciją ir motyvaciją ginti savo Šalį.“²⁵

„Civilizuotas pasaulis, žinoma, nepripažino 1940 metų Lietuvos aneksijos. Apie tai liudija kad ir ta aplinkybė, kad dauguma Vakarų valstybių, su kuriomis Lietuva 1918–1940 metais palaikė diplomatinis santykius, Lietuvai 1991 metais atgavus faktinę nepriklausomybę su ja *atnaujino* diplomatinis santykius, o ne užmezgė kaip su nauja valstybe. Apskritai Vakarų valstybės, galima sakyti, priima Lietuvos versiją dėl 1940 metų įvykių ir dėl Lietuvos valstybės tęstinumo.“²⁶

Šiandieninėje situacijoje yra akivaizdu, kad Lietuvos santykis su Rusija labiausiai priklauso nuo ES ir Rusijos, bei nuo JAV ir Rusijos santykių. „Tačiau nepaisant to, kaip klostysis Rusijos santykiai su Amerika ir Europos didžiosiomis valstybėmis, svarbiausios grėsmės ekonominiam ir politiniam saugumui turbūt kils iš Rusijos tol, kol ji neatsisakys didžiosios valstybės, turinčios globalių geopolitinių interesų ir savo įtakos NVS erdvėje atkūrimo ambicijų, geopolitinio kodo ir pereis prie regioninės valstybės interesus atitinkančios politikos“.²⁷ O, kaip rodo istorinė patirtis, Rusija visuomet save laikė imperine valstybe, kurios misija yra pajungti aplinkui esančias mažesnes valstybes. Todėl Lietuvos užsienio politikos santykiuose su Rusija pagrindinis tikslas yra laikytis konstruktyvios ir, kaip jau minėjau, principingos bendravimo strategijos. Dvišaliai santykiai turėtų būti grįsti pragmatizmu ir ekonominės naudos siekiu, neatiduodant savo politinės valios į ekspansinių ambicijų turinčio milžino rankas.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Rusija nuo 1999 m. keičia savo kariuomenės koncepciją. To tikslas yra padaryti karines pajėgas veiksmingesnes, ypatingai didelį dėmesį skiriant greitojo reagavimo pajėgoms. Tas pats atsispindi ir naujoje Rusijos karinėje

²⁵ Katauskienė, Rima, „Kariuomenė kaip Lietuvos nacionalinio saugumo garantas: karininkų ugdymo aspektas.“, Vilnius, VPU, 2008 m., 32 p.

²⁶ Laurinavičius, Česlovas „Istorijos vaidmuo Lietuvos – Rusijos santykiuose“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“, 2005, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2005., 176 p.

²⁷ Lopata, Raimundas, Statkus Nortautas „Imperijos, pasaulio tvarka ir mažosios valstybės“ „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“, 2005, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2005., 39 p.

doktrinoje²⁸, kurios pagrindinis tikslas yra nubrėžti naujas gaires kariuomenės perorganizavime. Iš didelių ir neefektyvių pajėgų norima pereiti prie mažesnių ir mobilesnių, kurias būtų galima greitai permesti į reikiamą regioną ir nedelsiant pradėti operaciją bet kuriame taške. Rusija siekia reformuoti tiek savo sausumos pajėgas tiek karinį laivyną, suteikdama savo kariuomenei daugiau ne teritorinės gynybos, ar ilgai užtrunkančių ir labai didelio masto karinių operacijų, bet greitų ir efektyvių smogiamųjų operacijų pajėgų pobūdį. Siekiama pajėgas padaryti kiek įmanoma labiau ekspedicines ir greitai dislokuojamas. Lietuvai tas nėra labai naudinga, nes greitos ir šiuolaikiškos pajėgos yra žymiai didesnė grėsmė, negu pasenusios ir nemobilios karinės formuotės. Tokioms pajėgoms prireiktų laiko ir toks veikimas neliktų nepastebėtas NATO, pastarajam išlošiant laiko pasiruošti galimai Rusijos intervencijai konvenciniais ginklais. „Mistral“ įsigijimo pavyzdys įrodo, kad Rusija sparčiai modernizuoja savo ginkluotąsias pajėgas ir dar desantinėje srityje. Šis pavyzdys rodo ne tik Rusijos pasiryžimą apsiginkluoti šiuolaikine ginkluote, bet ir didžiųjų Europos šalių pažiūrį į šią rytų milžinę.²⁹ Prancūzija tokiu žingsniu kreipia mažai dėmesio į bendrus NATO interesus, tikėdamasi, kad galbūt Rusija yra per silpna projektuoti jėgą Prancūzijos kryptimi. Nors tuo pačiu tokių valstybių geopolitiniai strategai negali nesuprasti, kad grėsmė išlieka geografiškai artimiausioms Rusijai valstybėms. Ne veltui Rusijos karinio laivyno vadas Vladimiras Vysockis yra pasakęs, kad, jei Rusija būtų turėjusi tokių laivų 2008 metais, tai jos karinis laivynas savo užduotį Gruzijos atžvilgiu būtų atlikęs ne per 26 valandas, bet per 40 minučių.

Todėl Lietuvos gynybos politika ir karinės pajėgos turi būti parengtos taip, kad sugebėtų žaibiškai reaguoti į pradedamą intervenciją. Greito Rusijos puolimo ir žaibiško pajėgų permetimo atveju, Lietuvos kariuomenei neužtektų laiko skelbi visuotinę mobilizaciją, ginkluoti rezervo karius ir ruošti galimam susidūrimui su priešu. Tokiu atveju, dar nespėjus paskelbti mobilizacijos, visi svarbiausi šalies objektai būtų užimti ir kontroliuojami prieš pajėgų ir neliktų jokio kito kelio, kaip pasidavimas. Tačiau turint nuolatinės parengties pajėgas, kurių pobūdis, kaip ir galimo prieš, būtų greitis, informacija ir mobilumas, galimą būtų suduoti smūgius priešui į tuos taškus, kur jis mažiausiai tikisi. Maži specialiųjų operacijų pobūdžio kariniai vienetai galėtų vykdyti diversines sabotažo operacijas ir net perkelti neasimetrinio karo veiksmus į agresoriaus teritoriją, kad pastarasis turėtų skirti dėmesio ne tik puolimo vystymui, bet ir svarbiausių karinių ir ne karinių objektų apsaugai savo šalyje. Greitai reaguodamos į besikeičiančią situaciją, mūsų šalies ginkluotosios pajėgos taptų „kietų riešutėliu“ prieš kariuomenę. Tas turi atsispindėti mūsų kariuomenės mokymuose ir tarptautinių stebėtojų stebimose didelio masto pratybose. Tokiu būdu

²⁸ „Rusijos Naujoji Karinė doktrina“ prieiga per internetą: http://news.kremlin.ru/ref_notes/461 (žr. 2010 09 12)

²⁹ Remtasi: Šedytė, Rasa, „Rusijos Federacijos strateginiai dokumentai ir karinės politikos poveikis Baltijos šalių kariniam saugumui po 2004 metų.“, Kaunas, VDU, 2010 m., 23 p.

galimam agresoriui sudarant aiškų atgrasymo įspūdį. Kad, prieš pradėdamas intervencinius veiksmus, jis gerai pagalvotų ar taip lengva bus pasiekti greitą pergalę dar iki to laiko, kol atvyks NATO pastiprinimas, o tada pasinaudojant tam tikromis politinio šantažo priemonėmis galimai išvis atkirsti galimą pagalbą. Agresorius turi matyti, kad galimi operacijos kariniai kaštai išaugs taip smarkiai, kad nepasiteisins ir pati operacija, nors per ilgesnį laiką ji ir bus įvykdyta.³⁰

Dar vienas labai svarbus Lietuvos santykio su Rusija aspektas yra mūsų narystė NATO ir Rusijos požiūris į tai. „Baltijos valstybių narystė Aljanse Rusijai reiškia vieną - karinį amerikiečių buvimą visai šalia vakarinės Rusijos sienos.“³¹ Kadangi rytinė Baltijos jūros pakrantė jau nuo seniausių laikų Rusijos suprantama kaip gyvybinių interesų zona, tai amerikiečių interesų intervencija į ją natūraliai suprantama kaip priešiška. Po 2001 metų teroro išpuolių JAV, Rusijos didžioji strategija iš esmės pasikeitė, savo užsienio politikos prioritetais išskeldama netgi siekį suartėti su ES ir NATO. Tai lėmė ir pasikeitusi JAV pozicija Rusijos atžvilgiu. Svarbiausiu tikslu tapo bendromis pastangomis kovoti su nauju ir moderniu priešu- terorizmu, taip pat branduolinio ginklo neplatavimo tarptautinė priežiūra, kad jis nepatektų teroristams ir „blogoms valstybėms“ į rankas. Taip pat reikia nepamiršti, kad „Po 2008m. Rusijos-Gruzijos karo galios balansas Eurazijoje pasikeitė Rusijos naudai: kol JAV yra pririšta prie Vidurio Rytų, jos garantijos neturi vertės, todėl regiono šalys priverstos permastyti savo ryšius su Rusija. Vidiniai nesutarimai Europos saugumo organizacijose karinio saugumo užtikrinimo tikslą dar labiau apsunkina“³². Kad ir kokie bebūtų Rusijos ir JAV santykiai bei siekiai bendradarbiauti, Rusija vis tiek išlieka nepatenkinta NATO plėtra ir Baltijos valstybių integracija, bei su tuo susijusiais amerikiečių įsipareigojimais.

³⁰ Remtasi: Urbelis, Vaidotas „Lietuvos atgrasavimo strategija“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“ 2005, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2005 m., 247 p.

³¹ Petrovaitė, Aurelija, „Europos karinio saugumo užtikrinimo klausimas JAV-Rusijos tarpusavio santykių kontekste.“, Kaunas, VDU, 2009 m., 65 p.

³² Ten pat. 87 p.

Baltarusija

Po SSRS žlugimo Rusijos karinė galia akivaizdžiai tapo mažesnė. Tačiau šiandieninė Rusija, kaip jau minėjau savo darbo praeitame skyriuje, siekia susigražinti supervalstybės statusą todėl svarbiausiuose valstybės planuose išlieka karinio potencialo didinimo ir modernizavimo klausimas. Šiuo aspektu yra itin palankus bendradarbiavimo su Baltarusija modelis. Tuo labiau, kad paskutinė Europoje autoritariniu principu valdoma valstybė neatmeta abiejų valstybių susijungimo galimybes. Sąjunga su Baltarusija Rusijai yra itin naudinga geostrateginiu požiūriu. Taip yra dėl ypatingos Baltarusijos geografinės padėties. Dėl jos sienos su Lietuva, Latvija, Lenkija Rusijai neberekėtų kurti beveik 1000 kilometrų pasienio su šiomis šalimis karinės infrastruktūros. Taip pat, jei Rusija sudarytų sąjungą su Baltarusija, tai joje galėtų sėkmingai dislokuoti aukšto lygio priešlėktuvinę ginkluotę, tokią kaip mobilios priešlėktuvinės/priešraketinės sistemos S-400. Taip pat Baltarusijoje yra 10 karinių aerodromų, kurie yra tinkami leisti sunkiesiems strateginiams bombonešiams.³³

Baltarusija kaip ir Rusija yra nepatenkinta NATO plėtra. Baltarusija ją taip pat supranta kaip grėsmę šalies saugumui. Neretai yra rengiamos pratybos, kurių pagrindinė idėja būna NATO valstybių ataka ir sėkminga jungtinės Rusijos ir Baltarusijos kariuomenės kontrataka ir veiksmų perkėlimas į tariamo agresoriaus teritoriją. „Atsakydamos į NATO plėtrą abiejų šalių vadovybės aktyvina karinį bendradarbiavimą. Toliau tobulinama ir plėtojama bei modernizuojama priešlėktuvinės gynybos sistema, stiprinama puolamoji aviacija, rengiama karinės logistikos sistema, unifikuojama ir modernizuojama ginkluotė. Baltarusijoje planuojama dislokuoti labai modernius rusiškų operatyvinių taktinių raketų kompleksus „Iskander“, dar 2005 m. pradėti tiekti modernūs raketų kompleksai S-300. Karinei galiai demonstruoti jau nuo 1999 m. rengiami bendri manevrai: „Giedras dangus“, „Tėvynės skydas 2004“. Vieni didžiausių buvo „Sąjungos skydas 2006“. Jų metu abiejų šalių kariniai daliniai veikė kaip viena armija ir atrėmė tariamą NATO puolimą. Manevruose dalyvavo 8800 karių (iš jų 1100 Rusijos), 40 tankų, 180 šarvuočių. Per mokymus buvo naudojama Rusijos aviacija: modifikuoti Su-30, Su-27M, labai modernūs sraigtasparniai Mi-28 „Naktinis medžiotojas“. 2007 m. vasario mėnesį vyko naujos štabų pratybos.“³⁴

Iš šių pavyzdžių darosi aišku, kad Baltarusija yra valstybė, disponuojanti dideliu ginkluotės ir karių skaičiumi, ir galimo konflikto su ja atveju, labai didelė tikimybė, kad prisidėtų

³³ Pagal: Sakalauskytė, Vilma, „Europos Sąjunga ir Baltarusija: iššūkiai Europos saugumui.“, Vilnius, MRU, 2009 m.

³⁴ Mikutis, Evaldas „Rusijos ir Baltarusijos karinis aljansas“ 2007 08 06 prieiga per internetą: <http://www.geopolitika.lt/?artc=1012> (žr. 2010 08 24)

Rusijos karinės pajėgos. Todėl, kaip teigia V. Sakalaitytė, ES yra labai suinteresuota patraukti Baltarusiją į savo pusę, taip užtikrindama savo saugumą.

Net ir kylant energetikos krizėms tarp šių dviejų valstybių, tiek viena, tiek kita pusė supranta geostrateginio ir karinio bendradarbiavimo svarbą. „Energetinio saugumo ir užsienio politikos sąsaja yra todėl, kad moderniose valstybėse užsienio politika yra neatsiejama nuo energetinio saugumo, kuris turi didžiulę socioekonominę ir politinę įtaką valstybei.“³⁵ Tai yra ne tik mano paminėtosios geografinės padėties ypatumų, bet ir dėl to, kad Baltarusija gamina didelę dalį Rusijoje gaminamos ginkluotės, kuri paskui eksportuojama į daugelį pasaulio šalių, komponentų. Pavyzdžiui naujausiems ir moderniausiems Rusijos tankams T-90 ugnies valdymo sistemas gamina Baltarusijos įmonės. „Taip pat Baltarusijoje stovi keletas Rusijai labai svarbių radiolokacinių stočių, kurios palaiko ryšį su Rusijos povandeniniais laivais ir gali fiksuoti bet kokios balistinės raketos paleidimą netgi dalyje Atlanto vandenyno.“³⁶

Tačiau šiandien Baltarusija nebėra toks didelis potencialus priešas Lietuvos atžvilgiu, koks buvo keletą metų anksčiau. Vis dažniau rengiami Lietuvos ir Baltarusijos aukštų pareigūnų susitikimai, kurių pagrindinis susitikimo tikslas yra aptarti konstruktyvaus dvišalio bendradarbiavimo įvairiose srityse gaires. Tai įrodo ir 2009 m. rugsėjo mėnesį surengtas Baltarusijos lyderio A. Lukašenkos vizitas į Lietuvą. Todėl, vadovaujantis pastarųjų poros metų realijomis galima daryti išvadą, kad Baltarusija, nors ir turi nemažą ir gerai ginkluotą kariuomenę, bei glaudžiai bendradarbiauja su Rusija, tačiau pradėti agresyvių veiksmų Lietuvos atžvilgiu neketina.

Lenkija

Dabartinis Lietuvos ir Lenkijos santykių etapas yra sąlygotas persilaužimo, įvykusio Europoje 1989 m. Po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo buvo užmegzti diplomatiniai santykiai tarp Lietuvos Aukščiausiosios tarybos ir Lenkijos parlamento. Tačiau esminis Lietuvos ir Lenkijos strateginio suartėjimo stimulus buvo abiejų šalių panašus užsienio politikos supratimas, siekis integruotis į vakarietiškas saugumo ir ekonomines struktūras ir taip pat panašus tų struktūrų vaidmens Lietuvos atžvilgiu supratimas.³⁷ Geri tarpvalstybiniai kaimynių santykiai vaidina labai svarbų vaidmenį integruojantis ir išsakant tam tikras savo pozicijas ES ar NATO sudėtyje, kaip tam tikro regiono, kurio užsienio politikos tikslai ir galimų grėsmių

³⁵ Česnakas, Giedrius, „Energetinio saugumo ir užsienio politikos daugiavektoriškumas Rytų Europos geopolitinėje erdvėje: Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos palyginamoji analizė.“ Kaunas, VDU, 2009 m., 13 p.

³⁶ Sakalauskytė, Vilma, „Europos Sąjunga ir Baltarusija: iššūkiai Europos saugumui.“, Vilnius, MRU, 2009 m. 43 p.

³⁷ Žigaras, Feliksas „Baltijos šalys: saugumas ir gynyba 1990-2002“ Vilnius, LKA, 2002 m. 195 p.

supratimas ir įvertinimas yra iš esmės panašaus pobūdžio. Taip pat Lenkija suvaidino labai svarbų vaidmenį Lietuvos įstojimo į NATO klausimu. Dar 1998 metais Varšuvoje vykusio A. Kvasnevskio ir V. Adamkaus susitikimo metu A. Kvasnevskis pareiškė, kad Lenkija tvirtai remia Lietuvos pastangas integracijoje į NATO, o 1999 metais balandžio mėnesio vizito į Lietuvą metu jis teigė, kad, įstojusi į NATO Lenkija tapo Lietuvos advokate Aljanso viduje ir nenurims tol, kol Lietuva netaps jo sudėtine dalimi. Iki Lietuvos įstojimo į NATO abi šalys vystė glaudų karinį bendradarbiavimą, kas Lietuvai labai padėjo, kadangi glaudus strateginis bendradarbiavimas su NATO nare labai priartino Lietuvos ginkluotąsias pajėgas prie Aljanso keliamų reikalavimų.

„Šiandien pagrindinės Lietuvos ir Lenkijos dvišalio bendradarbiavimo kryptys yra įvairios konsultacijos dėl saugumo ir gynybos bei energetinis bendradarbiavimas.“³⁸ Taip pat vyksta aktyvus keitimasis informacija, rengiami bendri kariniai mokymai. Lenkija tiek anksčiau, tiek ir dabar neatlygintinai perduoda Lietuvai perteklinę karinę amuniciją ir ginkluotę. Taip pat sėkmingai plėtojama partnerystė tarp abiejų šalių karinių dalinių. Šio dvišalio karinio bendradarbiavimo pagrindai padėti dar 1993 m. kai Vilniuje buvo pasirašyta sutartis tarp aukščiausių abiejų šalių gynybos pareigūnų. Vėliau pasirašyti protokolai dėl tarpusavio konsultacijų tobulinant ir plečiant oro kontrolės ir stebėjimo sistemas. Taip pat buvo pasirašyta visa eilė dvišalių dokumentų, ratifikuojančių abiejų šalių karinį bendradarbiavimą įvairiose srityse. 2001 metais Lenkijai tapus NATO nare, jos santykiai su Lietuva perėjo į kokybiškai naują lygmenį. Tais pačiais metais buvo pasirašyta sutartis dėl abiejų šalių bendradarbiavimo gynybos srityje, kuri pakeitė prieš tai pasirašytąją. „Sutartyje teigiama, kad Lietuva ir Lenkija laiko bendradarbiavimą gynybos srityje svarbiu saugumo ir stabilumo elementu, itin reikšmingu kuriant, pertvarkant ir tobulinant saugumo sistemą Europoje; pripažįsta, kad NATO tenka svarbiausias vaidmuo užtikrinant tarptautinį saugumą ir taiką; pabrėžia abiejų šalių tarpusavio supratimą ir būtinybę plėtoti visapusišką bendradarbiavimą, taip pat ir gynybos srityje“³⁹

Lietuva ir Lenkija numato bendradarbiavimą labai įvairiose su gynyba ir krašto apsauga susijusiose srityse. Tai yra visų pirma rengiant gynybos politikas ir strategijas, taip pat apibrėžiant ginkluotojų pajėgų funkcionavimo svarbą. Taikos palaikymo ir humanitarinio pobūdžio operacijose taip pat numatomas bendradarbiavimas, siekiant kuo labiau įgyvendinti išsikeltus tikslus. Santykyje su NATO numatoma visapusiška plėtra. Taip pat numatomas keitimasis informacija oro erdvės stebėjimo srityje, keitimasis kita įslaptinta informacija ir dar daugybė įvairiausių punktų. Bendradarbiavimas šalis sutarties dalyvės įpareigoja kasmet rengti aukštų krašto apsaugos ministerijų pareigūnų susitikimus, kasmetines politines karines konsultacijas. Taip pat

³⁸ Vaišnoras, Tomas, „Energetinio saugumo scenarijai: Lietuvos, Latvijos ir Lenkijos atvejis“, Kaunas, VDU, 2010 m., 23 p.

³⁹ Žigaras, Feliksas „Baltijos šalys: saugumas ir gynyba 1990-2002“ Vilnius, LKA, 2002 m. 193 p.

bendradarbiavimas numatomas rengiant bendrus taikos palaikymo dalinius. Ruošiantis veikti tokio pobūdžio dalinių sudėtyje yra būtina rengti bendrus karinius mokymus, bei dalyvauti tarptautinėse pratybose. Tokiu atveju reikia paminėti bendrą Lietuvos ir Lenkijos batalioną „LITPOLBAT“, kuris buvo įkurtas maždaug prieš gerą dešimtmetį ir aktyviai dalyvaudavo įvairaus masto karinėse pratybose.

Apibendrinant galima teigti, kad Lenkija yra svarbus strateginis partneris Lietuvai. Lietuvos „geopolitinis svoris“ užtikrinamas daugeliu atveju dėl bendros pozicijos su Lenkija suderinimo. Nors Lenkija nėra viena iš mažųjų Baltijos valstybių, tačiau šios šalies diplomatinis korpusas puikiai supranta Lietuvos nacionalinio saugumo problemas yra aktyviai mus remia.

1. 4. 2. Narystė ES ir NATO, kaip šalies saugumą užtikrinantis veiksnys

Europos Sąjunga

„Šaltojo karo metais įsikūrusios organizacijos, tokios kaip NATO, ESBO ar Europos Bendrija buvo atsakas į Sovietų sąjungos keliamą grėsmę ir būdas Europos valstybėms susivienyti, kad kartu pasiektų tam tikrų politinių ar ekonominių tikslų.“⁴⁰ Europos Sąjunga ilgą laiką buvo tik ekonominė valstybių sąjunga. Tačiau, praėjusio amžiaus pabaigoje kilęs Balkanų konfliktas parodė, kad tam tikros grėsmės visuomet išlieka net ir Europos ribose. Kilusi grėsmė paskatino Europą vienytis užsienio, gynybos ir saugumo srityse. Atsakydama į XXI a. naujai iškilusią grėsmę – terorizmą - ES ne tik ėmė bendradarbiauti minėtose srityse, bet ir nuo 2003 m. įsitraukė į krizių valdymo situacijas. „Krizių valdymas paprastai suprantamas kaip specifinių politinių, diplomatinių, ekonominių ir/ar su jėgos panaudojimu susijusių priemonių taikymas reaguojant į situaciją, kuri kelia grėsmę taikai. Krizių valdymo operacijų (arba taikos operacijų) tikslas – sumažinti įtampą, užkirsti kelią konfliktui eskaluoti ir prisidėti kuriant tokias sąlygas, kurios leistų išspręsti kilusį ar bekylantį konfliktą taikiomis priemonėmis.“⁴¹ ES saugumo politikos pagrindu išlieka vadinamoji švelnioji galia, kuomet sprendžiant įvairias išskylančias krizes imamasi ekonominių ar politinių priemonių. Stengiamasi vieną ar kitą konfliktą sureguliuoti taikiu būdu. Europos Sąjunga neturi savo pastovios kariuomenės, tačiau, konflikto atveju, kada ekonominės ar diplomatinės priemonės nebegelbėtų, dvi karinės grupės po 1500 karių yra pasirengusios veikti bet kuriuo momentu.⁴²

⁴⁰ Tujanskas, Martynas, „ES bendroji užsienio ir saugumo politika: Lietuvos, kaip mažosios valstybės, vaidmuo.“, Kaunas, VDU, 2008 m., 48 p.

⁴¹ Molis, Arūnas „Europos Sąjunga ir krizių valdymas: strateginis požiūris“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2007“, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2007, 72 p.

⁴² Pagal: Ten pat 74 p.

„Pirmosios ES karinės užduotys pradėtos vykdyti Balkanuose 2005 m. , kai ES perėmė vadovavimą karinėms stabilizavimo pajėgoms Bosnijoje ir Hercegovinoje. Kitos trumpalaikės užduotys vėliau vykdytos Afrikoje, Azijoje ir Artimuosiuose Rytuose. 2007 m. gegužę ES trejiems metams į Afganistaną išsiuntė policijos pareigūnų grupę, o 2008 m. pradžioje ES karinės pajėgos, kurias sudarė daugiau kaip 3000 karių, buvo dislokuotos Čado ir Centrinės Afrikos Respublikos pasienio rajonuose. Jų užduotis – apsaugoti pabėgėlius, kurie buvo priversti palikti namus dėl kovų Sudano Darfūro regione. 2008 m. gruodį ES pradėjo pirmą karinę jūrų operaciją. Jos tikslas – ginti laivus nuo piratų palei Somalio pakrantę, ypač tuos, kurie gabena Somaliui pagalbą maistu.“⁴³ Taigi, ES kaip karinė jėga veikia beveik vieną dešimtmetį, tačiau labai efektyviai, prisitaikydama prie naujai iškylančių grėsmių ir krizių, kurias reikia suvaldyti. ES nuolat reaguoja į besikeičiančią saugumo situaciją net ir tuo atveju, jei doktrinos ir struktūros dar nėra visiškai pritaikytos naujiems uždaviniams pasiekti. Taip pat kaip pavyzdį galima paminėti ES diplomatų iškovotą taiką Rusijos ir Gruzijos karinio konflikto atveju.

Lietuva kaip ES narė turi nuosekliai suderinti savo transatlantinę ir bendrąją politiką su Europos politika. Pagrindinius Lietuvos užsienio politikos veiksmus, susijusius su nacionaliniu ir tarptautiniu saugumu galima suskirstyti į du etapus. Pirmasis tai yra nacionalinio suvereniteto ir nacionalinės gynybos politikos išlaikymas ir laipsniškas jos atsisakymas tolesnės integracijos naudai. Antrasis, jau pilnai veikiant ES sudėtyje, prisidėti prie Sąjungos vaidmens stiprinimo ir efektyvaus suderinamumo su JAV ir NATO. Taigi, prisidedama prie Europos Sąjungos Bendrosios užsienio ir saugumo politikos (BUSP), Lietuva turi aktyviai dalyvauti stiprinant Europos Sąjungos greitojo reagavimo pajėgas, kurios galėtų efektyviai sąveikauti su NATO, pastarosios nedubliuodamos ir prireikus dalyvauti tarptautinėse krizių sprendimo operacijose.⁴⁴ BUSP kūrimo ir vystyme turėtų būti paisoma tam tikrų sąlygų, kurių pagrindinės yra:

- BUSP formuoja visos valstybės narės, atsižvelgdamos į visų narių interesus;
- BUSP vykdoma bendrai ir nėra pavaldi nė vienai iš valstybių narių atskirai. Valdoma iš centrinių institucijų.⁴⁵

Lietuvai iškyla dilema rinktis: ar savarankiškai siekti siaurų nacionalinių interesų, beveik neturint jokių realių galimybių juos įgyvendinti, arba sutikti su kompromisais BUSP įgyvendinimo labui. Lietuvai, mano manymu, būtų naudingesnė antroji galimybė, kuomet veikiant kartu su ES būtų galima lengviau pasiekti tam tikrų tikslų užsienio politikos srityje „Vienu balsu

⁴³ Grigonis, Gytis, „ES dalyvavimas taikdariškose misijose“ Kaunas, VDU, 2009 m., 51 p.

⁴⁴ Pagal: Taujanskas, Martynas, „ES bendroji užsienio ir saugumo politika: Lietuvos, kaip mažosios valstybės, vaidmuo.“, Kaunas, VDU, 2008 m., 36 p.

⁴⁵ Remtasi: Gnesotto N., “European Security and Defence Policy: A European View”, European Security and Defence Policy: Taking Stock, ESF Working Paper No. 8, September 2002

kalbanti Europa visada turės daugiau galimybių nei 25 „solistai“⁴⁶. Šiuo atveju visa ES vaidina žymiai svaresnį vaidmenį santykiuose ir derybose su Rusija, nei kiekviena Europos valstybė atskirai. Taip pat, Lietuva niekada netaps JAV tapatybės dalimi ir neveiks kartu su šia šalimi kaip globalinės politikos subjektas. Tokiai mažai Pabaltijo valstybei greičiausiai teks tik objekto dalia. Todėl mums yra naudingesni kuo glaudesni santykiai su ES ir europinė integracija BUSP srityje, nei santykiai su NATO. Tarptautinėje arenoje Lietuva neturėtų per daug gėrėtis daugiapolio pasaulio ideja, kurią taip palaiko Prancūzija ir Rusija, nei vienašale JAV politiką, kuri daro didžiausią įtaką NATO. Reikėtų nepamiršti, kad, jei veiksime kaip nacionaline valstybė, tai mūsų saugumas bus pakankamai užtikrintas tik tuo atveju, kai vyrauja pakankamai rami padėtis geopolitiniame lygmenyje, o kai didesnių konfliktų atveju nori nenori nustoja galioti daugiašalės tarptautinės teisės normos, tada iškyla reali grėsmė mažosioms valstybėms. Taigi, „kuo didesnė mūsų integracija į ES, tuo daugiau galimybių turėsime galimų tarptautinių nesutarimų atveju.“⁴⁷ „Lietuva, siekdama įgyvendinti savo iniciatyvas ES viduje, turi jausti bent vienos ar kelių ES senbuvių paramą, jų pritarimą. Dėl to privalo aktyviai sekti visą ES darbotvarkę ir remti kitas valstybes, kai joms tai svarbu.“⁴⁸

Iš BUSP nereiktų tikėtis ir pernelyg didelio atitikimo šalies gynybos interesams, kadangi tarptautiniu pagrindu veikianti sistema, jei ji tikrai yra funkcionali, negali pilnai patenkinti kiekvienos iš narių. Tik nuolatinis kompromisų ieškojimas ir maksimalus tarpusavio suderinamumas gali paversti Europos Sąjungą rimta tarptautinio lygio „žaidėja“. Lietuvos vaidmuo šiuo atveju, kaip jau minėjau, yra tapti pilnai integruota Europos valstybe, kuriai rūpėtų kitų valstybių interesai. Turėtume nesudaryti įspūdžio senosioms Europos valstybėms, kad esame amerikietiškas „Trojos arklys“ ES viduje. O bendradarbiavimas bendrojo saugumo srityje turėtų tapti vienu iš mūsų valstybės užsienio ir gynybos politikos prioritetų.

NATO

Tokios organizacijos kaip ES ir NATO turi didžiulį karinį potencialą, kurį yra įsipareigojusios panaudoti, jei kuriai nors iš sutarties dalyvių iškiltų pavojus. Pagrindinis dalykas kolektyvinio atgrasinimo strategijoje yra sąjungininkų patikimumas ir užsitikrinimas, kad reikalui esant, jie tikrai ateis į pagalbą. Baltijos šalys ilgą laiką skeptiškai vertino ES galimybes ateiti į

⁴⁶ Statkus, Nortautas, Kęstutis Paulauskas „Tarp geopolitikos ir postmoderno: kur link sukti Lietuvos užsienio politikai?“ Vilnius, LKA, 2008 m. 51p.

⁴⁷ Tauginas, Tomas, „Lietuva Europos ir euroatlantinėje saugumo sistemose: raida, dabartis, ateities perspektyvos.“, Vilnius, MRU, 2006 m., 15 p.

⁴⁸ Ten pat. 52 p.

pagalbą karo atveju. „Baltijos šalis ilgą laiką gana skeptiškai vertino Europos Sąjungos galimybes suteikti joms kolektyvinio saugumo garantijas. Dar visai neseniai jos greičiausiai būtų pritarusios Suomijos tarptautinių santykių instituto mokslininkų išvadai, kad „šiuo metu bet kokios ES saugumo garantijos yra labiau teorinės“.⁴⁹ Baltijos valstybės, tarp jų ir Lietuva daugiau vilčių dėjo į NATO. Tačiau NATO, nors ir kariniu atžvilgiu būdama pranašesnė už bet kokią kitą pasaulio valstybę, bet, pavyzdžiui, Baltijos regione nėra jau tokia ir stipri.⁵⁰ Vystantis blogiausiam scenarijui, kuriame, pavyzdžiui, Rusija tampa JAV priešininke ir ima jėga vykdyti įtakos Baltijos valstybėse susigražinimo politiką. Tada NATO susidurtu su problema kaip efektyviai ir greitai permesi ginkluotąsias pajėgas į regioną. „Apginti ir siųsti pastiprinimą į Baltijos šalis yra sunku dėl ilgos fronto linijos, mažo gynybos gylio ir ribotų galimybių perkelti pastiprinimą karo metu. Konflikto atveju, dėl Rusijos noro žūtbūt apginti Kaliningrado sritį ir joje esančius uostus Baltijos šalims reikės pastiprinimo iš Aljanso teritorijos. NATO turės pasiųsti pagalbą sausuma, nes dislokuota Kaliningrade Rusijos kariuomenė neleis tai padaryto oro, ar jūrų keliu. Sausumos kelių infrastruktūra, sukurta Maskvos valdymo metais, yra palankesnė Rusijai. Sunkumai perkelti pastiprinimą į Baltijos šalis leis Rusijai jį lengviau neutralizuoti paliekant NATO karius laukti pagalbos kur nors ant Baltijos jūros kranto“.⁵¹ Lietuvai palankesnė būtų NATO branduolinio skėčio atgrasymo strategija, kuomet mūsų šalyje stovintys amerikiečių strateginiai ginklai būtų pakankamas pagrindas Rusijai vengti konfrontacijos, kad ši nevirstų branduoline.

Dar vienas svarbus dalykas, kurį verta paminėti, yra pats NATO pasikeitimas nuo to laiko, kai labai aktyviai ruošėmės įstoti į šią organizaciją. Šiandien pagrindinė NATO funkcija tapo daugiau tarptautinių krizių valdymas ir kova su terorizmu, o ne kolektyvinio saugumo garantijų teikimas narėms. Pagrindinis buvęs strateginis priešininkas - Rusija vis dažniau minima kaip galima sąjungininkė kovoje su terorizmu.

Tačiau, vienaip ar kitaip, JAV yra pati rimčiausia karinė jėga pasaulyje ir, kolektyvinės gynybos atveju, ji būtų labiausiai pajėgi užtikrinti mūsų šalies saugumą. Todėl „po Lietuvos įstojimo į NATO iš esmės pasikeitė ir vis dar yra keičiama mūsų šalies gynybos strategija. Prioritetinių tikslu tapo išplėstinio atgrasymo užtikrinimas.“⁵² Tam reikėjo teritorines pajėgas pertvarkyti į ekspedicines, kurios galėtų efektyviai veikti NATO sudėtyje ir padėtų užtikrinti Aljanso keliamų reikalavimų įvykdymą. Kolektyvinės gynybos strategijoje pagrindinis dalykas yra

⁴⁹ Molis, Arūnas „Kaip ir kas garantuos kolektyvinį saugumą XXI amžiuje?“ <http://www.geopolitika.lt/?artc=4019> (žr. 2010 11 20).

⁵⁰ Pagal: Petrovaitė, Aurelija, „Europos karinio saugumo užtikrinimo klausimas JAV-Rusijos tarpusavio santykių kontekste.“, Kaunas, VDU, 2009 m., 43 p.

⁵¹ Stanfor, „Baltic States Membership in NATO Unlikely“. 2001 m. 13p.

⁵² Tauginas, Tomas, „Lietuva Europos ir euroatlantinėje saugumo sistemose: raida, dabartis, ateities perspektyvos.“, Vilnius, MRU, 2006 m., 18 p.

aiškiai ir nedviprasmiškai įtvirtintos saugumo garantijos mūsų šalies atžvilgiu. Taip pat susisaistymas su ES ekonominiais ryšiais lėmė tai, kad nebesam Europos užribis, kuris gali būti bet kada galingesniųjų prijungtas. Šie ryšiai ir solidarumo nuostata leidžia Europos Sąjungą laikyti svarbiu veiksniu prisidedančiu prie efektyvaus atgrasinimo užtikrinimo. „Lietuvos atgrasinimo strategijos patikimumas yra užtikrinamas tiek nacionalinėmis priemonėmis ir procedūromis, tiek naryste NATO ir ES.“⁵³

„Lietuva, būdama jauna valstybė, atgavus nepriklausomybę, kariuomenę ir krašto apsaugos sistemą kūrė po Šaltojo karo: kaip įmanoma didesnė kariuomenė, koncentruojamasi ties teritorinės gynybos idėja ir kt. Tačiau Vakarų valstybės kaip tik buvo pradėjusios atsisakyti tokio tipo kariuomenių. Nors nevienodu tempu, tačiau jos pamažu pereidinėjo prie mažesnių, profesionalių kariuomenių. Pradėjo vyrauti nuostata, jog tokio tipo, kokybiškai parengtos, kariuomenės gali atlikti savo misiją geriau nei kiekybiškai didesnės karinės pajėgos. Lietuvoje į šiuos pokyčius karyboje rimčiau pradėta žiūrėti tik tada, kai stojimo į NATO kontekste tapo aišku, jog reformos yra būtinos, norint sėkmingai įsijungti į Aljanso veiklą. Pamažu Vakaruose vykstančios akademinės, politinės diskusijos apie ateities grėsmę, naujo tipo kariuomenę, ginklus, doktriną pradėjo dominti ir mūsų kariškius, civilius tarnautojus, politikus. Tačiau šis naujovių įsisavinimo ar bandymų tai padaryti procesas yra labai ilgas procesas, turintis nemažai trūkumų.“⁵⁴

Lietuva savo kariuomenę performuoja besiremdama vakarų šalių pavyzdžiu. Labiausiai šiuo atveju tinka JAV. Niekam nėra paslaptis, kad Jungtinės Amerikos Valstijos, būdamos didžiausia karine jėga pasaulyje, „diktuoja madas“ karyboje. Tačiau net tokios modernios šalies kaip JAV karo strategija remiasi dviem pagrindiniais per ilgus karybos šimtmečius nusistovėjusiais principais, kurių pirmas skelbia, kad „visų strategijų principas iš esmės yra sušaukti kariuomenę, surasti pagrindinę priešininko kariuomenę, nugalėti ją ir persekioti priešą tol, kol jis sutiks pasiduoti, sudaryti taiką.“⁵⁵ Arba galima pasitelkti tame pačiame šaltinyje nurodytą varginimo strategiją, kuomet priešas yra visapusiškai varginamas, atkertamas nuo tiekimo, jam taikomos įvairios sankcijos, ir pan. To pavyzdys - 1812 m. Napoleono žygis per Rusiją, kuomet rusai visokiomis priemonėmis vengė kontakto su taktiškai labiau parengta ir geriau ginkluota prancūzų kariuomene ir ją įvairiausiai būdais vargino. Stebint šiandieninę geopolitinę ir karinę situaciją pasaulyje, galima prieiti prie išvados, kad amerikiečių karinė strategija yra labiau puolamojo pobūdžio. Tai lemia gera valstybės finansinė padėtis, kuri užtikrina šiai supervalstybei

⁵³ Urbelis, Vaidotas „Lietuvos atgrasinimo strategija“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2005, 272 p.

⁵⁴ Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2007, Vilnius: Lietuvos karo akademija., 25 p.

⁵⁵ Delbrück H., *History of the Art of War*, vol. 4, vert. Renfroe W. J., Lincoln: University of Nebraska Press, 1990. 293 p.

galimybę laikyti didelius karinius pajėgumus užsienio šalyse. Stipriausia NATO valstybė, kurios karinės strategijos yra sektinos ne tokioms pajėgoms Aljanso narėms. Šiandien visa karinio atgrasinimo strategija yra kolektyvinė ir daugiau prevencinio pobūdžio, negu parengta vystyti karinius veiksmus savo teritorijoje. „2001 metų pavyzdys parodo, kaip greitai JAV, pasitelkusi sąjungininkų pagalbą sugebėjo smogti terorizmą remiančioms šalims ir nuversti jų diktatoriškus režimus.“⁵⁶

„Rengiant tokio pobūdžio karines operacijas, viskas turi būti suplanuota iki smulkmenų, kad visi organizaciniai ir logistiniai „sraigteliai“ veiktų darniai ir dideliu greičiu stumtų į priekį milžinišką karinę mašiną.“⁵⁷ Pasaulinė praktika rodo, kad karas, kuris yra suplanuojamas ir iš anksto užrašomas ant popieriaus, gali labai smarkiai skirtis nuo karo, kuri tenka kariauti realybėje. Dėl to gali būti kaltos kitokios, nei planuota gamtinės sąlygos, žmogiškasis faktorius. Šiandieninės JAV kariuomenės aprūpinimo gairės yra nukreiptos į šių faktorių įtakos mūšio lauke sumažinimą iki minimumo. Tam yra kuriami pilotuojami per atstumą lėktuvai, kurie pašalina tokį efektą kaip piloto nuovargis, nes prie tokio orlaivio vairalazdės bet kuriuo metu gali persėsti kitas žmogus. Taip pat daug dėmesio yra skiriama įvairiausių robotų, palengvinančių karių darbą kūrimą ir tobulinimą. Robotai- išminuotojai jau ne vienerius metus yra sėkmingai naudojami ne tik JAV bet ir daugelio kitų išsivysčiusių vakarų valstybių kariuomenėse. Naujausiose JAV karybos tobulinimo ir pertvarkymo koncepcijose matyti, kad yra smarkiai dirbama prie projektų, kurių produktai-robotai galbūt ateities karo lauke galės pakeisti žmogų ar net savarankiškai priimti sprendimus. Taip pat šiuolaikiniame kare labai pasiteisina palydovinio stebėjimo priemonės ir kompiuteriai, kurie per labai trumpą laiką apdoroja milžiniškus kiekius informacijos ir persiunčia juos kariams tiesiai į mūšio lauką. Pavyzdžiui, specialiųjų operacijų būrio karys, atsivertęs mūšio kompiuterį gali stebėti palydovo perduodamus vaizdinius, kur yra ir ką tuo metu veikia priešas, mato tikslas jo buvimo koordinatas ir judėjimo kryptį. Todėl iš anksto gali imtis tam tikrų veiksmų. Suplanuoti pasalą ir priešą sunaikinti savo jėgomis ar kviesti aviacijos pastiprinimą. „Jau beveik du dešimtmečius JAV gynybos ir saugumo bendruomenė be perstojo kalba apie RKS (revoliucija karybos srityje) svarbą ir reikšmę. Tikslaus pataikymo ginklai, „protingos“ bombos, nepilotuojami orlaiviai (ang. UAV), karinės srities kompiuterizacija, virtualizacija, tinklinio karo doktrina (ang. network centric warfare), kosmoso palydovai ir kt. Visa tai, pasak kariškių, ekspertų, politikų, keičia karybą kaip revoliucija. Lemiamu veiksmu kare tampa greitis – kuo greičiau gauti informaciją, ją išanalizuoti,

⁵⁶ Godliauskaitė, Laura, „Saugumą užtikrinančios Baltijos jūros regiono tarptautinės organizacijos JAV interesų kontekste.“, Kaunas, VDU, 2009 m., 40 p.

⁵⁷ Šlekys, Deividas „Amerikietiškos kariavimo tradicijos svarba ir keliamos problemos“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2007, 37 p.

priimti sprendimą ir jį įgyvendinti. Todėl šių dienų karinės pajėgos turi būti mobilios, mažos, lengvai perdislokuojamos.⁵⁸

JAV kariavimo tradicija remiasi ne tik fanatišku tikėjimu technika ar žaibiškomis didelio masto operacijomis, tačiau įvairaus pobūdžio mažomis operacijomis, kurios gali būti atliekamos visuose pasaulio taškuose ir visuomenė ne būtinai gali būti apie jas informuota „JAV turi ir kitą labai seną kariavimo tradiciją. Jie nuo pat valstybės įkūrimo be perstojo kariavo įvairus „mažuosius“ karus užsienyje, kurie kartais apsiribodavo tik vieno būrio išlaipinimu, o kartais užtrukdavo ne vienerius metus.“⁵⁹

Kaip teigia Deividas Šlekys savo straipsnyje „Amerikietiškosios kariavimo tradicijos svarba ir keliamos problemos“ (Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2007, Vilnius: Lietuvos karo akademija), JAV karinė strategija ir doktrinos, nepaisant daugelio mažų ir keletu didelių karų patirties, yra orientuota į mūšio, o ne karo laimėjimą. JAV visas išgales deda į technikos ir karinių pajėgų mobilumo tobulinimą, nors kartais ir visi laimėti mūšiai karo lauke dar neatneša pergalės kare. Tuo netruko įsitikinti vokiečiai, Antrojo pasaulinio karo metais taktika ir ginkluote lenkė bet kurį to meto priešininką.

Tačiau, kad ir kiek bebūtų plusų ar minusų amerikietiškoje kariavimo strategijoje, JAV daro didelę įtaką NATO sąjungininkų kariuomenėms iš kurių ne išimtis yra ir Lietuvos kariuomenė. Kaip ir kitos Europos valstybės, Lietuva vykdo kariuomenės reformą pagal Amerikietiškąją tradiciją. 2002 m. Aljanso viršūnių susitikime Prahoje nuspręsta įkurti NATO greitojo reagavimo pajėgas, taip pat reformuoti NATO vadaviečių struktūrą. Šios transformacijos pagrindiniais autoriais ir propaguotojais buvo amerikiečiai. JAV karinei vadovybei vis didesnę susirūpinimą kėlė tai, kad europietiškujų sąjungininkų pajėgos vis labiau tolsta nuo JAV, todėl, jei tokios tendencijos išliktų ir artimiausioje ateityje, dėl Europos valstybių kariuomenių techninio atsilikimo nebūtų įmanoma planuoti jokių operacijų kartu. Visos šios transformacijos pagrindiniu akcentu laikomos bendros Greitojo reagavimo pajėgos, kurios būtų aprūpintos pačia naujausia karine technika ir ginkluote, taip pat būtų lanksčiosios ir mobilios, greitai permetamos ir sugebančios tam tikroje vietoje savarankiškai išbūti tam tikrą laiką tarpą. Pagrindinis šių pajėgų tikslas būtų kaip įmanoma greičiau atvykti į krizės vietą ir ją numalšinus sulaukti kitų NATO dalinių, kurie atliktų stabilizavimo darbus.

Lietuva, būdama maža valstybe, negali sau leisti plėtoti įvairioms gynybos strategijoms pritaikytų pajėgų, todėl, kaip jau minėjau, buvo priimtas sprendimas pasukti ekspedicinių pajėgų vystymo keliu. „Rimtesni pokyčiai Lietuvos gynybos sektoriuje prasidėjo

⁵⁸ Šlekys, Deividas „Amerikietiškos kariavimo tradicijos svarba ir keliamos problemos“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2007, 38 p.

⁵⁹ Boot M., *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*, New York: Basic Books, 2002 m.

1999–2000, o įgavo pagreitį po rugsėjo 11 d. išpuolių bei įstojimo į NATO. Lietuvos kariuomenės transformavimas iš teritorinei gynybai pritaikytos į kolektyvinę gynybą, orientuotą bei galinčią dalyvauti užjūrio misijose, gali būti laikomas vakarietiškos, o ypač amerikietiškos karinės transformacijos įtakos rezultatu.⁶⁰ Tačiau Lietuva, skirtingai nei kitos ilgesnę savarankiško gyvenimo tradiciją turinčios Europos valstybės, linkusi naujoves perimti ir pritaikyti net nekvestionuodama vienokių ar kitokių pakeitimų reikalingumo ir tikslų. Tokios šalys kaip Didžioji Britanija, Vokietija ar Prancūzija JAV karybos tradicijas perima adaptuodamos jas pagal jau esamas savo strategijas ir įgytą patirtį. Lietuva, kopijuodama JAV karinėje srityje, stiprina motorizuotąją pėstininkų brigadą „Geležinis vilkas“ bei Specialiųjų operacijų pajėgas, kurios yra orientuotos veikti Aljanso sudėtyje pagal „radau ir sunaikinau“ strategiją. Tokia karinių pajėgų modernizacija ir strateginė jų plėtros kryptis yra neišvengimas procesas, jei norime būti stiprios karinės organizacijos nariais.

2. LIETUVOS KARINĖS PAJĖGOS: STIPRIOSIOS IR SILPNOSIOS PUSĖS

2. 1. Dabartinė Lietuvos karinių pajėgų struktūra, jos transformacijos esmė ir kryptys

Lietuvos kariuomenė per šiuos du Nepriklausomybės dešimtmečius susiformavo iki, galima sakyti, aiškaus išbaigtumo. Po atskilimo nuo TSRS Lietuvai teko nemažas lengvosios pėstininkų ginkluotės palikimas. Tačiau, pirmieji Tėvynės gynėjai neturėjo aiškios pavaldumo ir subordinacijos struktūros, taip pat būdavo ginkluoti atsitiktiniais ginklais. Tuomet, rimtesnio karinio susidūrimo atveju, iš jos nebūtų buvę jokios realios naudos. Kariuomenės buvimas tuo metu buvo daugiau simbolinis dalykas, kadangi kiekviena nepriklausoma šalis turi turėti savo kariuomenę, kad tarptautinėje arenoje būdų pastebima, kaip savo interesus ginanti ir sauganti valstybė, reikiamu atveju netgi pasirengusi panaudoti jėgą. Tačiau, mūsų Šalis nestovėjo vietoje ir, bėgant metams, kariuomenės struktūra keitėsi ir plėtojosi. Tam didelę įtaką darė siekiamybė tapti NATO nare ir su šios narystės siekimu susiję Lietuvos įsipareigojimai kariuomenės tobulinimo ir modernizavimo srityse. Šiandien Lietuvos kariuomenė susideda iš visų kiekvienai išsivysčiusios kariuomenei privalomų struktūrinių dalių. Savo darbe kiekvieną šių dalių norėčiau aptarti išsamiau, siekdamas parodyti, kokia realiai yra Lietuvos kariuomenė, kad vėlesniuose skyriuose galėčiau ją palyginti su šalies gynybos politika ir atsakyti į klausimą ar šiuos dvi dalys yra viena kitai adekvačios, o jei ne, pabandyti išvelgti vietas, kuriose vieną ar kitą sritį reikėtų keisti ar tobulinti.

⁶⁰ Šlekys, Deividas „Amerikietiškos kariavimo tradicijos svarba ir keliamos problemos“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“ 2007, Vilnius: Lietuvos karo akademija 42 p.

Po narystės NATO Lietuva įsipareigojo savo kariuomenę modernizuoti ir profesionalizuoti. Buvo pateikta daug argumentų, kurie buvo už pokyčius kariuomenėje. Buvo priimta koncepcija, kad didelė šauktinių kariuomenė yra neefektyvi ir neatitinkanti šiuolaikinių iššūkių veikiant NATO sudėtyje. Nors, žvelgiant iš šiandieninės perspektyvos toks sprendimas greičiausiai buvo skubotas ir neatnešantis lauktų rezultatų. Nuo to, kad buvo atsisakyta šauktinių kariuomenės, profesionaliosios kariuomenės kokybė beveik nepasikeitė, nes krašto apsaugos sistemos yra skiriamas per mažas, NATO įsipareigojimų neatitinkantis finansavimas.

Lietuvos kariuomenė susideda iš keturių pagrindinių atšakų: Sausumos pajėgų, Karinių oro pajėgų, Karinių jūrų pajėgų ir Specialiųjų operacijų pajėgų.

2. 1. 1. Sausumos pajėgos

Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgos yra didžiausia Lietuvos Kariuomenės dalis, todėl ir modernizuojant Lietuvos kariuomenę daugiausia dėmesio bei išteklių skiriama stiprinti sausumos pajėgoms. Sausumos pajėgos yra stiprinamos ir plėtojamos taip, kad atitiktų NATO standartus. Svarbiausias joms keliamas uždavinys yra tinkamas paruošimas tam, kad jos sugebėtų vykdyti užduotis NATO sudėtyje. Todėl Sausumos pajėgų kariai nuolatos tobulina savo įgūdžius įvairiausiose pratybose tiek Lietuvos, tiek ir kitų Aljanso narių teritorijoje rengiamose pratybose. Sausumos pajėgus sudarytos iš Motorizuotosios pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“, Juozo Vitkaus inžinerijos bataliono ir Krašto apsaugos savanorių pajėgų. Sausumos pajėgose tarnauja ir dirba apie 3500 karių ir civilių, bei 4700 karių savanorių. Sausumos pajėgų pagrindas yra motorizuota pėstininkų brigada „Geležinis vilkas“, taip pat svarią paramą suteikia Krašto apsaugos savanorių pajėgos (KASP), kurios yra pasirengusios vykdyti pačias įvairiausias užduotis, taip pat dalyvauja tarptautinėse misijose. Mūsų Šalies suvereniteto pažeidimo atveju KASP suteiktą svarią paramą reguliariosioms Lietuvos Respublikos, bei Aljanso pajėgoms.⁶¹

„Lietuvos Respublikos sausumos pajėgose pagrindinis dalykas yra karių kovinis rengimas. Itin didelis dėmesys koviniam rengimui pradėtas skirti po to, kai Lietuva tapo NATO nare.“⁶² Tinkamai parengti kariai tiek taktine tiek moraline prasme bus pajėgūs stoti į mūšį su bet koku priešu, taip pat daugianacionalinių pajėgų sudėtyje efektyviai veikti operacijose užsienyje. Šiuo metu pajėgos labiausiai sutelkia dėmesį į pasirengimą gynybos veiksams. Pagrindinis tikslas yra turėti gynybos veiksams parengtas pajėgas, galinčias skirti parengtus, perdislokuojamus,

⁶¹ Pagal: http://www.kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/kariuomene_nuo_aiki_z.html (žr. 2010 08 13)

⁶² Jonuškienė, Irma „Lietuvos Respublikos kariuomenės žmogiškųjų išteklių valdymo ypatumai.“ Šiauliai, ŠU, 2009 m., 56 p.

nustatytą laiką nustatytoje vietovėje išlaikomus pajėgumus, kurie skirti nacionaliniams poreikiams ir tarptautiniams įsipareigojimams.

Sausumos pajėgos taip pat labai aktyviai vysto tarptautinį bendradarbiavimą su užsienio partneriais. Tokio bendradarbiavimo spektras yra labai platus: nuo dalyvavimo įvairiuose tarptautiniuose mokymuose ir konferencijose iki integruoto dalyvavimo tarptautinėse operacijose.

2. 1. 2. Savanorių pajėgos

Savanorių pajėgų įsikūrimas siejasi su Atgimimo laikotarpiu. Tuomet Sąjūdžio iniciatyva buvo suformuoti saugos būriai, kurių nariai buvo vadinami „žaliaraiščiais“. Vėliau buvo pradėta registruoti į pirmuosius Lietuvoje besikuriančius savanorių padalinius. Tačiau jie dar nebuvo įteisinti juridškai. Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba įteisinta tik 1991 metų sausio 17-tą dieną. 2003 metai labai svarbūs Atkurtosios Lietuvos Krašto apsaugos savanorių pajėgoms- tais metais jos tapo integruota sausumos pajėgų dalimi.

Lietuvai tapus NATO nare ir pasikeitus gynybos koncepcijai- nuo teritorinės į kolektyvinę, savanorių pajėgoms taip pat iškelti nauji reikalavimai: tai turi būti savanoriškumo pagrindu suformuotos šiuolaikinius karybos standartus atitinkančios pajėgos, gebančios į iššūkius reaguoti laiku. Savanorių pajėgos yra modernizuojamos, kad taptų moderniomis atsargos pajėgomis, gebančiomis ne tik efektyviai ginti savo Tėvyne, bet ir dalyvauti tarptautinėse misijose NATO sudėtyje.⁶³

2. 1. 3. Karinės oro pajėgos

Karinės oro pajėgos (KOP) yra sudedamoji Lietuvos Respublikos kariuomenės dalis, vykdanči ne mažiau svarbią funkciją Šalies gynybai nei Sausumos pajėgos. KOP paskirtis – Lietuvos oro erdvės kontrolė, apsauga ir gynyba, parama sausumos ir jūrų pajėgoms, paieškos gelbėjimo bei specialiųjų operacijų vykdymas, krovinių ir žmonių (karių ir valstybės tarnautojų) pervežimas.

Po reformos, kaip ir kitos LR Kariuomenės dalys, KOP formuojama iš profesinės karo tarnybos karių, bei civilių tarnautojų (bendras tarnautojų ir karių skaičius yra apie 1000). KOP padaliniai yra išdėstyti visoje Lietuvos teritorijoje. Oro erdvės stebėjimo ir kontrolės valdyba, bei KOP štabas yra įsikūręs Kaune. Pagrindinė aviacijos bazė, kurioje dislokuoti misiją atliekantys NATO kariai bei naikintuvai yra Šiauliuose. NATO oro policijos misiją Baltijos šalyse pradėjo

⁶³ Pagal: http://www.kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/kariuomene_nuo_aiki_z.html (žr. 2010 08 14)

vykdyti nuo 2004 m, kuomet Lietuva, Latvija ir Estija tapo šios organizacijos narėmis. Ir planuoja ją tęsti iki 2014 m (Lietuva siekia, kad Oro policijos misijos laikas būtų pratęstas iki 2018 m).

Lietuvos Respublikos Karinės oro pajėgos vykdo šias joms pavestas funkcijas:

- Vykdo paieškos ir gelbėjimo darbus;
- Vykdo ligonių, bei donorų organų pervežimą;
- Užtikrina nepertraukiamą Lietuvos oro erdvės stebėjimą;
- Vykdo oro gynyba virš valstybinės reikšmės ir rizikingų objektų;
- Užtikrina paramą NATO pajėgoms, vykdančioms oro policijos misiją Baltijos šalyse;
- Sudaro sąlygas sąjungininkų kariuomenei judėti per aerodromą Šiauliuose;
- Užtikrina karių, krovinių ir ypatingai svarbių asmenų transportavimą.⁶⁴

Lietuvos KOP yra dar pačioje pradinėje vystymosi stadijoje. Turimais pajėgumais, bei šiuo metu Oro policijos misiją vykdančiais užsienio šalių naikintuvais tikrai nebūtų įmanoma atremti stiprios šalies agresorės atakos. Tam paprasčiausiai neužtektų pajėgumų. Tačiau KOP atlieka oro erdvės stebėjimo funkciją ir, reikalui esant, galėtų labai greitai reaguoti į išskylančią grėsmę ir perduoti informaciją NATO daliniams, kurie pagal įsipareigojimus turėtų ateiti į pagalbą mūsų Šaliai.

2. 1. 4. Karinės jūrų pajėgos

Lietuvos karinės jūrų pajėgos (KJP) buvo įkurtos dar tarpukariu - 1935 m. Vėliau vienintelis karo laivas „Prezidentas Smetona“ buvo atiduotas TSRS laivynui ir 1945 m. nuskendo užplaukęs ant minos. 1992 metais buvo atkurtos Lietuvos Respublikos KJP. Šiuo metu jau aštuonioliktus savarankiškus metus skaičiuojančios Karinės jūrų pajėgos yra svarbi Lietuvos kariuomenės dalis. Karinės jūrų pajėgos sėkmingai vykdo savo užduotis bei įsipareigojimus mūsų valstybei, visuomenei ir tarptautiniams partneriams, dalyvauja įvairiuose tarptautiniuose mokymuose. Karinės jūrų pajėgas sudaro Karo laivų flotilė, Jūros ir pakrančių stebėjimo tarnyba, Povandeninių veiksmų komanda, Logistikos tarnyba, Mokymo centras ir Jūrų gelbėjimo ir koordinavimo centras. Flotilė yra pagrindinis Karinių jūrų pajėgų elementas, kurį sudaro Kovinių laivų divizionas, Priešmininių laivų divizionas, Patrulinių laivų divizionas ir Aprūpinimo laivų divizionas. Karinių jūrų pajėgų personalą šiuo metu sudaro virš 600 karininkų, puskarininkų, žemesnių grandžių karių ir civilių darbuotojų.

⁶⁴ Pagal: http://www.kariuomene.kam.lt/kariuomene/lt/kariuomenes_struktura/karines_oro_pajegos.html (žr. 2010 08 05)

Po įstojimo į NATO Lietuvos KJP specializuojasi minų paieškos ir neutralizavimo darbuose, taip pat ruošiasi dalyvavimui įvairiose operacijose NATO sudėtyje. Nors ir nedidelės, bet kokybiškos Lietuvos KJP yra joms keliamus reikalavimus atitinkantis kariuomenės vienetas, kuris efektyviai vykdo jam pavestas funkcijas:

- Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir išimtinės ekonominės zonos kontrolė, apsauga ir gynyba;
- Povandeninės ir viršvandeninės aplinkos stebėjimas ir kontrolė;
- Išminavimo operacijos;
- Paramos teikimas institucijoms vykdančioms antiteroristines operacijos jūroje;
- Laivybos apsauga ir kontrolė;
- Paieškos ir gelbėjimo operacijos;
- Taršos likvidavimo darbų jūros rajone organizavimas, koordinavimas ir vadovavimas.

Lietuvos Karinis Jūrų laivynas dalyvauja daugelyje tarptautinių operacijų ir mokymų. Tai, visų pirma, bendradarbiavimas tarp Baltijos šalių. Taip pat dalyvavimas NATO Greitojo reagavimo pajėgų veikloje ir įvairiose rengiamose pratybose. Didelė tarptautinio bendradarbiavimo dalis tenka BALTRON projektui. Tai 1998 m. sukurtas projektas, kuriuo siekiama pajungti bendradarbiavimui trijų Baltijos šalių (Lietuvos, Latvijos, Estijos) Karines jūrų pajėgas.⁶⁵

2. 1. 5. Specialiųjų operacijų pajėgos

Iki Specialiųjų operacijų junginio (SOJ) įkūrimo Lietuvos specialiosios pajėgos buvo nedidelis kovinis padalinys, kurio atsiradimą galima sieti su 1995 m., kuomet jis pradėjo formuotis. Oficialiai specialiosios pajėgos buvo įsteigtos 2002 metais. O 2008 m. tapo Lietuvos Specialiųjų operacijų pajėgomis (SOP). Šiuo metu, kada pasaulyje iškyla naujo tipo priešas- terorizmas, vis labiau aktualus tampa specialiųjų operacijų vaidmuo. Kovoje su tarptautiniu terorizmu pagrindinis dėmesys yra kreipiamas į kovą su organizuotomis grupuotėmis, kurios gali būti bet kurioje pasaulio dalyje, arba į pavienių asmenų radimą ir sunaikinimą. Specialiosios pajėgos taip pat vykdo ir kitas operacijas, kurių dauguma yra daugiau nekonvencinis karas ir veiksmai prieš užnugaryje. Netgi tokios mažos šalies kaip Lietuva užpuolimo atveju, labiausiai tikėtina, kad baudžiamąsias operacijas prieš teritorijos gilumoje ar efektyvius sabotazo aktus įvykdytų būtent aukštos kvalifikacijos ir karinio parengtumo specialiųjų pajėgų specialistai.

Specialiųjų operacijų pajėgų branduolį sudaro Ypatingosios paskirties tarnyba (YPT), Vytauto Didžiojo jėgerių batalionas (VDJB), Kovinių narų tarnybą (KNT), o Karinių oro pajėgų

⁶⁵Pagal: http://www.kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/karines_juru_pajegos.html (žr. 2010 08 05)

Specialiųjų operacijų grandis (SOG). Specialiųjų operacijų pajėgos yra formuojamos remiantis savanoriškumo, atrankos bei specialaus parengimo principais. Visi tarnaujantys Lietuvos Specialiųjų operacijų pajėgose yra atrinkti specialia aukštus reikalavimus turinčia metodika iš karių, kurie savo noru stengiasi tapti SOP kariais.

Lietuvoje taikos metu specialiosios pajėgos gali užsiimti itin svarbių asmenų apsauga ar svarbių krovinių transportavimu ir apsauga. Taip pat, jei teisėtvarkos institucijoms neužtenka pajėgumų pačioms susidoroti su teroristais ar itin gerai ginkluotais ir pasiruošusiais nusikaltėliais. Lietuvos Specialiųjų operacijų pajėgos yra pagrindinės Lietuvos greitojo reagavimo pajėgos, kadangi jos dėl savo aukšto parengties lygio ir specifikos, būtų pačios pirmos, kurios sureaguotų į šalies suvereniteto pažeidimą.

SOP yra skirstoma į keturias pagrindines dalis:

1. Ypatingosios paskirties tarnyba (YPT) yra elitinis Lietuvos kariuomenės dalinys, kurio pagrindinė užduotis yra kovos su terorizmu operacijos, kurių metu yra neutralizuojamos teroristų grupės ir išlaisvinami įkaitai. Ši tarnyba pradėjo formuotis 1997 metais ir po 2001 metų teroristinių išpuolių JAV nutarta šios tarnybos pagrindu įkurti kontrteroristinę Lietuvos kariuomenės specialiųjų operacijų junginį. Ypatingosios paskirties tarnyba taip pat gali vykdyti specialiąją žvalgybą ir itin svarbių Lietuvos pareigūnų apsaugą.

2. Vytauto Didžiojo jėgerių batalionas (VDJB) taip pat yra sudėtinė Lietuvos specialiųjų operacijų pajėgų dalis, kurios pagrindinės funkcijos yra parama kitiems SOP padaliniais, tokiems, kaip Ypatingosios paskirties tarnyba. Jėgeriai taip pat vykdo specialiąją žvalgybą ir stebėjimą. Po 2005 metų VDJB atsisakė šauktinių karių, visus išteklius ir dėmesį nukreipdamas į profesionalių karių ugdymą ir jų kvalifikacijos kėlimą. Moderniausiais ginklais ir įranga aprūpinti kariai gali būti infiltruojami oru, vandeniui ar sausuma, įveikti įvairiausias gamtos kliūtis ir išlaikyti kovingumą bet kokiomis klimatinėmis sąlygomis.

3. Kovinių narų tarnyba (KNT) įkurta 2004 metais, kai iš Povandeninių veiksmų komandos, aprūpinus specialia įranga ir ginkluote, buvo performuoti į Kovinių valčių grupę. O 2007 m. jie buvo perkelti į SOP sudėtį ir pavadinti Kovinių narų tarnyba. Šis Specialiųjų pajėgų padalinys specializuojasi kovinėse operacijose vandenyje ir po vandeniu, taip pat gali paremti kitas SOP kovines grupes intervencijos metu. KNT kaip ir kiti SOP padaliniai dalyvauja tarptautinėse pratybose bei operacijose ir yra vertinami kaip vieni iš geriausiai parengtų SOP karių tiek Lietuvos tiek daugianacionalinių NATO pajėgų sudėtyje.

4. Specialiųjų operacijų grandis (SOG). Šios grandies pagrindinis uždavinys yra infiltracija ir eksfiltracija iš oro, taip pat žvalgyba ir stebėjimas, bei parama ugnimi iš oro. Taip pat šis padalinys vykdo karių bei svarbių krovinių transportavimą, bei evakuoja sužeistus karius.

Iš visų šių keturių padalinių misijoms Afganistane yra suformuotas bendras eskadronas „Aitvaras“. Kurio pagrindinis tikslas yra Talibano kovotojų grupių ar pavienių teroristu paieška ir likvidavimas, taip pat specialioji žvalgyba, nurodant NATO aviacijai taikinius. Misijoje Afganistane „Aitvaras“ dalyvauja nuo 2002 metų ir įgijo sąjungininkų pasitikėjimą. Lietuvos SOP kariai yra aukštai vertinami koalicijos partnerių, kaip labai kvalifikuoti ir savo darbą išmanantys specialistai, niekuo nenusileidžiantys kitų šalių analogiškoms pajėgoms.⁶⁶

⁶⁶ Pagal: http://www.kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/specialiuju_operaciju_pajegos.html (žr. 2010 08 05)

2. 1. 6. Struktūriniai pokyčiai Lietuvos kariuomenėje pakeitimai ir jų tikslai

Lietuvos kariuomenė pastaraisiais metais patyrė didelių pertvarkymų ir transformacijų. Kaip ir daugelio kitų šalių kariuomenių transformacija, pereinant nuo šauktinių į profesionalų kariuomenę yra ne trumpas ir daug kainuojantis procesas. Po rugsėjo 11-tosios teroro aktų JAV, pasaulis perėjo prie naujos gynybos koncepcijos „Paradigminis saugumo sampratos ir politikos poslinkis po šaltojo karo periodo ir ypač po rugsėjo 11-osios teroristinio akto į pirmą vietą iškėlė kolektyvinio saugumo globaliu mastu reikšmę, iš esmės pakeitė ginkluotųjų pajėgų atskirose šalyse misijos, struktūros, formavimo ir funkcionavimo principų sampratą. Tai nulėmė ne tik saugumo ir gynybos koncepcijos bei nacionalinio saugumo doktrinų, bet ir saugumo sektoriaus daugelyje valstybių, kuriose kariuomenė formuojama karo prievolės pagrindu, pokyčius.“⁶⁷

2002 metais Prahoje įvyko istorinis NATO valstybių vyriausybių ir vadovų susitikimas, kurio metu buvo nubrėžtos naujos gairės NATO strateginėje koncepcijoje. Pagal naująją koncepciją, naujo tipo pajėgos turės gebėti veikti toli nuo Šaltojo karo metais tradiciškai nuspėjama tapusios karo veiksmų zonos- Europos. Pagrindinis NATO sau keliamas uždavinys buvo užsibrėžtas, kad Aljanso pajėgos turės gebėti veikti toli nuo valstybių narių teritorijos, greitai reaguoti į visus iškylančius iššūkius Vakarų vertybėms. NATO turi gebėti nedelsiant pradėti labai plataus spektro veiksmus (nuo humanitarinės pagalbos ir gelbėjimo operacijų iki karinių veiksmų) bet kuriame pasaulio taške. Tam buvo reikalinga įgyvendinti greitų ir mobilių ekspedicinio tipo karinių pajėgų koncepciją.⁶⁸

Šiandieninė situacija, kuomet naujos technologijos pirmiausia yra diegiamos karybos srityje, labai svarbu suspėti ir neatsilikti nuo modernizacijos procesų. Iškilusios naujausios grėsmės sąlygoja tai, kad seno pavyzdžio šauktinių kariuomenėms iškyla būtinybė transformuotis į greitas ir mobilies profesionalaus (profesionalumas čia vartojamas ta prasme, kad visi kariai yra samdomi darbuotojai ir sistemoje dirba tik savo noru) pobūdžio kariuomenės. Transformacijos procesas yra ilgas ir daug valstybės išgalių reikalaujantis procesas, todėl labai svarbu yra tinkamai įvertinti ir panaudoti užsienio šalių patirtį šioje srityje. Savo magistrinio darbo šioje dalyje pasinaudosiu Danijos, Jungtinės Karalystės ir Vokietijos kariškių patirtimi ir kitų autorių išanalizuotais procesais, kuriais rėmėsi šių šalių karinių struktūrų modernizacija. Kariuomenės profesionalumą ne būtinai reiškia jos darbuotojų samdymas, o ne privalomasis tarnavimas. Pavyzdžiui, Izraelio kariuomenėje,

⁶⁷ „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m. 4 psl.

⁶⁸ Pagal: Kasčiūnas, Laurynas, „Lietuvos vieta globaliniuose geopolitiniuose ir geoekonominiuose scenarijuose.“, Magistrinis darbas, Vilniaus Universitetas, 2006 m., 27 p.

kur tarnyba trunka du metus, kariai turi ne menkesnį parengimą, nei kai kurių šalių tikrieji profesionalai. Tačiau apginkluoti ir parengti didelę masę žmonių yra labai brangu ir ne visuomet gali būti pakankamai efektyvu, lyginant su tais kaštais, kurie yra tam išleidžiami. Naujoms technologijoms atsirandant ir keičiant ne tik ginkluotę, bet ir kariavimo taktiką, atsiranda būtinybė turėti labai kvalifikuotus specialistus, kurie vykdo jiems pavestas funkcijas ne vienerius metus, gali valdyti labai sudėtingą ir didžiulę griaunamąją galią turinčią techniką. Pavyzdžiui didžiulės šauktinių kariuomenės, sutelktos į vieną vietą prasmė ėmė blankti jau po branduolinio ginklo sukūrimo. Karybos analitikai ir specialistai pastebėjo, kad daugiau dėmesio reikia skirti profesionalių ir nedidelių pajėgų, galinčių žaibiškai smogti priešui bet kurioje pasaulio vietoje, rengimui ir vystymui.

Be techninių ir taktinių pasikeitimų pačioje karyboje ir strategijose, taip pat yra labai svarbus socialinis tarnaujančiųjų ar norinčių tarnauti faktorius. Kaip teigia Tomas Jarmalavičius savo straipsnyje „Karo prievolė Lietuvoje: orientyrai diskusijai“, karinė privalomoji tarnyba šiuolaikiniam jaunimui nebėra toks patrauklus dalykas, koks buvo anksčiau- nacionalizmo idėjos klestėjimo laikais. Šiandieninio laisvo žmogaus deklaruojamos vertybės, tokios kaip asmens laisvė ar saviraiškos galimybės daugelio nuomone nesutampa su vertybėmis propaguojamomis ir vertinamomis karinėse struktūrose. Todėl, daugelio šiandieninių jaunuolių nuomone, privalomoji kariuomenė yra jų „teisėtas“ laisves pažeidžianti struktūra ir motyvacijos joje tarnauti dažnas labai stokoja. Prie to smarkiai prisideda ir faktas, kad naujoji karta yra nepatyrusi grėsmės valstybei „Prie šios augančios vertybinės prarajos tarp visuomenės ir jai tarnaujančios karinės organizacijos ne mažiau prisideda faktas, kad naujoji karta Vakarų valstybėse iš esmės yra nepatyrusi grėsmės valstybės išlikimui pojūčio. Nesant tokio visaapimančio grėsmės jausmo, valstybei itin sunku įtikinti visuomenės narius skirti dalį savo vertingo laiko kariniam pasirengimui.“⁶⁹ Šiuolaikiniame kare, kada nebėra aiškaus kovinių veiksmų fronto ir dažniausiai tenka dalyvauti toli nuo savosios valstybės vykstančiuose kariniuose veiksmuose, šauktinių kariuomenė susidurtų su dar vienu nepalankiu faktoriumi: visuomenės spaudimu, kad jauni piliečiai priverstinai turi rizikuoti savo gyvybe toli nuo savo šalies ir dėl „neaiškios“ priežasties. Profesionalų kariuomenė šiuo atžvilgiu yra pranašesnė ne tik kvalifikacijos klausimu, tačiau ir tuo, kad tokios kariuomenės vykdomą misiją koalicinių pajėgų sudėtyje yra visuomenės mažiau kvestionuojama ir keliami į skandalų lygmenį.

Lietuvos, kaip ir bet kurios kitos šalies kariuomenės pagrindinis uždavinys, jai veikiant kaip vientisai karinei jėgai, yra gebėjimas kariauti ir pasiekti politinės vadovybės iškeltus tikslus. Kad gebėtų tą padaryti, kaip teigiama Lietuvos karinėje doktrinoje, kariuomenėje reikia įgyvendinti tris pagrindinius komponentus:

⁶⁹ Jarmalavičius, Tomas „Karo prievolė Lietuvoje: orientyrai diskusijai“, „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m. 21 p.

- Konceptinį (doktrinos, koncepcijos);
- Moralinį (motyvacija, lyderystė, vadyba);
- Fizinį (žmogiškieji ištekliai, ginkluotė ir technika, kolektyvinis pasirengimas, parengtis, išsilaikomumas).⁷⁰

Šie komponentai turi glaudžiai sąveikauti tarpusavyje, nes, įgyvendinant tik vieną iš visų pasirinktinai, o apie kitus užmirštant, kariuomenė netektų galios. Lygiai taip, kaip svarbu gera infrastruktūra, aprūpinimas gerais ir šiuolaikiškais ginklais bei technika, taip pat svarbus yra ir moralinis komponentas, bei būsimų karių motyvacija. Lietuvoje didžiausią dėmesį reikėtų skirti būtent moraliniam karių parengimui ir motyvacijai gerinti. Kad ir geriausiai aprūpinti, bet nemotyvuoti samdiniai, jei jų gyvybei iškiltų pavojus, nebūtinai susirinktų paguldyti galvas už Tėvynę. Todėl šiuo atveju atsiranda priešprieša tarp šiuolaikinės Lietuvos karinėje doktrinoje užsibrėžtų tikslų ir vieno iš pagrindinių kariuomenės vystymo ir ugdymo komponentų- moralinio auklėjimo ir motyvacijos didinimo. Kad ir kiek daug uždirbtų profesionalus samdinys, tačiau jis ir lieka samdiniu, kurio galbūt pats didžiausias buvimo armijoje motyvas yra pinigai. Lietuvoje atsisakius šauktinių kariuomenės yra neberuošiamas joks rezervas, kurį būtų galima panaudoti karo atveju. Tikimasi, kad kilus konfliktui su didesne ir galingesne kaimyne, mūsų keletas tūkstančių samdinių sugebės apginti Lietuvą tiek laiko, kiek prireiks NATO atskubėti į pagalbą. Todėl blogiausio scenarijaus atvejui reikia laikyti parengtą didelį kariuomenės rezervą, kurio pagalba karinius veiksmus būtų galima vykdyti visoje teritorijoje ir dideliu mastu.

Nubrėžiant ilgalaikes kariuomenės tobulinimo gaires, turi būti atsižvelgta tiek į vidinę, tiek ir į tarptautinę situaciją, bei galimą aplinką, kurioje kariuomenė bus panaudota. Lietuvos karinė doktrina taip pat numato, kad reikia tinkamai įvertinti potencialių priešininkų silpnąsias vietas, bet galimų arba garantuotų sąjungininkų veiksmus mūsų Valstybės atžvilgiu. „Vienintelis dalykas, blogesnis už kariavimą kartu su sąjungininkais, yra kariavimas be jų“ Seras Vinstonas Čerčilis, 1945.

R. Šapronas savo straipsnyje „Ar vis dar reikia Lietuvai šauktinių karių“ teigia, kad grynai profesionali kariuomenė yra pranašesnė vykdant tarptautines operacijas koalicinių pajėgų sudėtyje. Tačiau, nereikia atmesti ir to faktoriaus, kad karinis konfliktas gali bet kada įsižiebt netoli Lietuvos sienų, ar net pačioje mūsų Šalies teritorijoje „sunku būtų paneigti, kad rimtų krizių ar karinių konfliktų sąlygomis smarkiai ir staiga išauga kovos veiksmams tinkamo personalo poreikis ir kad privalomoji tarnyba yra bene efektyviausias iš žinomų būdų tokiam poreikiui patenkinti.“⁷¹ Straipsnio autorius teigia, kad kariuomenėje, kurioje vadovaujančius ir atsakingus, bei sudėtingos

⁷⁰ Pagal: „Lietuvos karinė doktrina, patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2010 m. kovo 10d.“

⁷¹ Šapronas, Robertas „Ar vis dar reikia Lietuvai šauktinių karių“, „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m. 33 p.

technikos valdymo postus užima profesionalai, o pagrindinę jėgą šauktiniai parengimo laipsnis gali būti ne mažesnis nei grynai profesionalioje kariuomenėje. Taip pat, lyginant šaukiamojo pobūdžio ir profesionalias, sudarytas tik iš samdinių kariuomenes, galima atkreipti dėmesį, kad šauktinių nuolatinis rengimas ir kas metai besikeičiantys kadrai yra pigesnis variantas valstybei, nei profesionalų mokymas. Kad parengti profesionalų karį ilgalaikiai tarnybai, reikia investuoti daug daugiau lėšų, nei parengiant šauktinį, tačiau jo taryba trunka ilgiau, nei šauktinio. Kaip šauktinių kariuomenės privalumus minėtas autorius įvardija:

- Pozityvi kariuomenės įtaka tarnavusiųjų socialinėje integracijoje;
- Patriotinis ir tautinis jaunimo ugdymas;
- Kariuomenės ir visuomenės suartėjimas, bei demokratinis ginkluotųjų pajėgų kontrolės stiprinimas.

Patekę į kariuomenę, jaunuoliai iš įvairių socialinių sluoksnių yra priversti metus būti ir bendrauti, taip yra plečiamas jų akiratis apie juos supančią visuomenę, kuri yra žymiai įvairesnė, nei tam tikras individas yra pripratęs patyti savo gyvenamojoje terpėje. Taip pat šauktinių kariuomenė duoda labai gerą startą jaunuoliams iš nepasiturinčių šeimų, bei žemesnių socialinių sluoksnių įsitvirtinti karybos srityje, siekti karjeros ir nešti naudą Tėvynei. Tačiau tai taip pat labai efektyviai ir gal net efektyviau gali padaryti profesionalios tarnybos sistema pagrįsta kariuomenė. Į tokią sistemą atėję jaunuoliai žino, ko nori ir dažniausiai turi labai stiprią motyvaciją, lyginant su tais, kurie į kariuomenę yra paimami priverstinai. Todėl yra labai svarstytinas klausimas, ar apsimoka valstybei leisti tokias lėšas, kad išlaikytų šauktinių kariuomenę, vien dėl to, kad nedidelei daliai jaunuolių įdiegtų tam tikras vertybes, kurių jie galbūt nenori.

Šiandiniame kare su terorizmu profesionalios kariuomenės pranašumas politine prasme yra akivaizdus: tie, kurie sąmoningai pasirenka kario profesiją, dažniausiai iš anksto žino šiandienines realijas ir su kuo jiems gali tekti susidurti misijų metu. Todėl nei valstybė, nei kariuomenė nebepatiria didelio visuomenės spaudimo dėl misijų moralinio neteisėtumo ar panašių dalykų. Taip jau susiklosčiusi situacija ir geopolitinė Lietuvos padėtis lėmė, kad tapome Euroatlantinių saugumo struktūrų dalimi, todėl privalome vykdyti savo įsipareigojimus šioms struktūroms. Mainais už Baltijos šalių gynybos planus ir beveik garantuotą skydą nuo ne visada palankiai nusiteikusių Lietuvos atžvilgiu kaimynų, mūsų šalis taip pat turi savų įsipareigojimų, kuriuos privalo vykdyti ne tik žodžiais, bet ir veiksmais.

R. Šapronas savo straipsnyje teigia: „Dviejų sistemų (šauktinių ir profesionalų) išsaugojimas Lietuvos kariuomenėje gali tapti didele prabanga, nes tuo pat metu augs profesinės tarnybos karių skaičius ir turės būti išlaikoma ir stiprinama šių karių administravimo ir karinio

rengimo bazė.⁷² Todėl, vis dar turėdama šauktinių kariuomenę, Lietuva buvo atsidūrusi kryžkelėje: ar stiprinti abi šakas, ar kurią nors vieną (tuometiniai būsimi įsipareigojimai NATO lėmė tai, kad stiprinama buvo profesionalaus pobūdžio kariuomenė). Nedidelė šalies biudžetas buvo neįgalus palikti ir vystyti tiek šauktinių tiek profesionalių ekspedicinio pobūdžio pajėgų. NATO nereikalavo iš Lietuvos mažinti šauktinių skaičių, tačiau karinių strategų, politikų ir planuotojų buvo nuspręsta, kad, taupymo sumetimais reikia stiprinti profesionalią kariuomenę, šauktinių kariuomenės sąskaita. Šauktinį karį parengti veikti pačiame profesionaliausiame lygyje kainuoja labai daug pinigų. Jei karys, nepriklausomai kiek išstarnavęs, yra dalyvavęs tik vienoje arba poroje būrio ar skyriaus taktinių pratybų ar iššovęs tik keletą šovinių, tai jį galima laikyti tik paviršutiniškai supažindintą su savo funkcijomis karo metu, bet taip neišugdomi jokie specialieji kariui reikalingi įgūdžiai. Todėl, norint taip paruošti šauktinį, kad jis neatsiliktų nuo samdomo profesionalo, vienerių metų tarnyba galima laikyti per trumpa suformuoti kariui reikiamus įgūdžius. Norint suteikti kariui reikalingą pasiruošimą realioms greito reagavimo operacijoms, reikia ilgą laiką jį ruošti sąlygomis, maksimaliai priartintomis prie realaus mūšio sąlygų.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuva kariuomenės vystymo kelyje pasirinko teisingą kryptį (santykiyje su gynybos politika Lietuvos kariuomenė yra vystoma adekvačiai jei keliamiems reikalavimams)- tapti profesionali, nedidelė, greitai perdislokuojama ir ekspedicinio pobūdžio, bei gebanti efektyviai veikti koalicinių pajėgų sudėtyje toli nuo savo valstybės, bei įvykdyti sąjungininkų patikėtas užduotis. Tačiau jau kitu klausimu išlieka pačios gynybos politikos adekvatumas šalies poreikiams. Tą nuodugniau išnagrinėsiu trečiojoje dalyje, pasitelkdamas specialistų interviu.

2. 1. 7. Modernizavimas

Karinių pajėgų modernizacija labiausiai susijusi su revoliucija karybos srityje (RKS). Paskutinių dviejų dešimtmečių karuose vakarų valstybės patyrė, kad naudojamos pažangiausias ir naujausias technologijas mūšyje, gali nugalėti net dideles priešo pajėgas. Persijos įlankos karas, karas su Jugoslavija, taip pat kariniai konfliktai Irake ir Afganistane po 2001 metų rugsėjo 11-tosios išpuolių JAV atskleidė, kad inovacijų taikymas kare padeda žaibiškai suduoti efektyvius smūgius net ir skaitlingoms, bei pasenusia technika apsirūpinusioms priešo pajėgoms. Kiekybei nebevaadinant didelio pranašumo mūšyje prieš informaciją, greitį ir technologijas, keičiasi ir kariaujančių valstybių gynybos koncepcijos. Kaip jau buvo minėta praeitame skyriuje, daugelis

⁷² Šapronas, Robertas „Ar vis dar reikia Lietuvai šauktinių karių“, „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m. 44 p.

vakarų valstybių pasuko prie profesionaliosios ir gerai apmokytos kariuomenės, naudojančios pačią sudėtingiausią ir didžiulę naikinamąją galią turinčią techniką.

Lietuva, tapusi NATO nare ir aktyviai bendradarbiaujanti ES gynybos struktūros kūrimo procese irgi nelieka modernizacijos nuošalėje- nors ir ne visa kariuomenė, tačiau bent ekspediciniai daliniai, dalyvaujantys misijose yra aprūpinti šiuolaikine ginkluote ir įranga, leidžiančia efektyviai veikti tiek savo jėgomis mūsų kariams patikėtuose regionuose, tiek ir sąveikoje su tokiais moderniais sąjungininkų daliniais, kaip JAV naikintuvai ar per atstumą valdomi „Dronai“.

„Revoliucija karybos srityje (RKS) nėra tik šiuolaikinio pasaulio „produktas“. Tokios revoliucijos vykdavo įvairiais žmonijos vystymosi tarpsniais, atsirandant naujoms technologijoms, keičiantis visuomenei.“⁷³ Pavyzdžiui atsiradus pirmosioms garo mašinoms, vėliau telegrafui, aviacijai ar dar vėliau branduoliniam ginklui, karybos specifika iš esmės keisdavosi, kadangi vieni dalykai, kurie buvo pritaikomi ir efektyvus iki tam tikros technologijos atsiradimo tapo lengvai sunaikinami. Pavyzdžiui, šiuolaikinėje karyboje visiškai neefektyviais tapo bunkeriai ir įvairūs fortifikaciniai įrengimai, kadangi, juos aptikus galima lengvai sunaikinti aviacijos, ar raketų, paleidžiamų iš karo laivų, pagalba.

Šiandieninė RKS labiausiai remiasi informacinių sistemų sąveika ir jų perduodama informacija, bei karinių vienetų kontrole esamuoju laiku. Tai leidžia užtikrinti, kad netgi dideliame regione veikiančios ir nesusitelkusios į vieną vietą, karinės pajėgos gali priešui suduoti greitus, efektyvius ir netgi tolimais nuotoliais smūgius. Tai pasiekti padeda įvairios žvalgybinės technikos, lėktuvų ir palydovų panaudojimas informacijai rinkti ir perduoti. „RKS dydį ir struktūrą lemia šių pagrindinių informacinių technologijų tarpusavio sąveika:

1. Technologijų, leidžiančių rinkti, perduoti ir apibendrinti informaciją, esančią dideliame geografiniame rajone ir esamu laiku;
2. Technologijų, kurios leidžia šią informaciją perduoti kariniams vienetams greitai ir tiksliai;
3. Technologijų, kurios sukuria karinius pajėgumus, leidžiančius panaudoti karinę jėgą greitai, tiksliai, dideliu atstumu ir efektyviai.“⁷⁴

Į RKS priemones taip pat įeina tokie modernūs dalykai, kaip penktosios kartos kompiuterių, apdorojančių didelius kiekius informacijos, tinklai, taip pat patobulinti jutikliai, kurie padeda greitai ir efektyviai aptikti taikinius (pvz.: oro desanto kontrolės įspėjimo sistema

⁷³ Petrauskaitė, Jūratė, „Revoliucija karinėje srityje: įtaka Lietuvos kariuomenės profesionalizacijai „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m. 78 p.

⁷⁴ Ten pat. 76 p.

„AWACS“, ar jungtinė stebėjimo ir taikinių radimo sistema J-STARS). Nepilotuojami orlaiviai taip pat naujas ir labai efektyvus ginklas kovoje su terorizmu. RKS pasižymi dideliu kiekiu naudojamos ginkluotės, kurios efektyvus panaudojimas yra tiesiogiai priklausomas nuo gaunamos informacijos kokybės. Informaciją renka ir į kompiuteriu tinklus apdorojimui siunčia elektroniniai-optiniai palydovai, kurie gali stebėti labai didelius plotus ir nufotografuotą informaciją esamuoju laiku perdavinėti tiesiog į mūsų lauką. Pasinaudodamos šia informacija, karinės pajėgos gali smogti artimus, arba netgi labai tolimus, bet ne mažiau efektyvius smūgius prieš pajėgoms. Tokių smūgių panaudojimo galimybė yra viena iš RKS sudedamųjų dalių, be kurios yra neįsivaizduojama šiuolaikinė karyba. Modernios didelės šalies ginkluotosios pajėgos šiuos smūgius turi gebėti atlikti greitai, bet kokiam pasaulio taške, kaip įmanoma labiau sumažinant laiko sąnaudas ir užtikrinant civilinių šalia esančių objektų saugumą. Lietuvos, ar bet kokios kitos mažosios šalies, išskyrus nebent Izraelį, techniniai pajėgumai neleidžia atlikti tokių smūgių. Todėl, jei nebūtume Aljanso nariais, negalėtumėme tikėtis, kad potencialus priešas numato tokių smūgių galimybę, galimai pradėtos agresijos prieš mūsų Šalį atveju.

Dalyvaudama misijose NATO sudėtyje, Lietuva turi galimybę naudotis tokiomis sistemomis (taikinių nurodymas ypač tiksliais sąjungininkų ginklams, tokiems kaip lazeriu valdomos sparnuotosios raketos itin taiklios bombos). Pačioje Lietuvos teritorijoje, įgyvendinus visas RKS atšakas galima pasiekti, kad nors ir skaičiumi nedidelės, tačiau efektyviai veikiančios pajėgos, galėtų užtikrinti, kad Lietuvos teritorijos iškart nepasiglemš prieš pajėgos ir spėsime sulaukti NATO pagalbos. Šiuolaikinėje karyboje modeliuojant galimus įvykių scenarijus reikia atkreipti dėmesį į keletą pagrindinių dalykų. Vienas jų yra manevras ir šiuolaikinė jo samprata. Šiandien yra labai mažai tikėtina, kad priešas į pozicijas judės motorizuotomis kolonomis ar, tuo labiau, pėsčiųjų žygiu- prieš pajėgos gali būti perdislokuojamos pačiais įvairiausiais būdais: nuo oro desanto iki infiltravimo vandeni (specialiosios paskirties daliniai, kurių labiausiai tikėtinas tikslas yra sunaikinti mūsų šalies strateginius objektus, vadovavimo ar ryšių centrus). Taip pat toks faktorius kaip pajėgų sutelktumas nebetenka prasmės, nes vienoje vietoje sutelktas didelis skaičius pajėgų gali būti akimirksniu sunaikintas itin tikslaus ir didelės griauamosios galios prieš ginklo pataikymu. Sunaikinant priešą esminis dalykas yra tiksli esamojo laiko informacija ir modernios ginklų sistemos, bei gerai apmokyti specialistai. Tokiam darbui šauktinį karį parengti reikėtų ne tik labai daug laiko, bet ir lėšų. Pavyzdžiui galima tik įsivaizduoti, kiek reikėtų išleisti pinigų, kad tinkamai parengti kas metrai besikeičiantį karių kontingentą naudotis tokiomis sistemomis kaip „Stinger“ ar „Javelin“. Taip toks faktorius kaip netikėtumas Lietuvos atveju galimas ne iniciatyvos prasme, tačiau, kaip prieš iniciatyvos aptikimas ir prisitaikymas prie jos.

Šiuolaikiniame kare, į kurį gali tekti įsitraukti mūsų pajėgoms, galimi du karinio susidūrimo variantai. Vienas tai yra žemo intensyvumo konfliktas (ŽIK), o kitas aukšto

intensyvumo (AIK). Veikdamos NATO sudėtyje, Lietuvos pajėgos Irake ir Afganistane dalyvauja žemo intensyvumo konfliktuose ir dažnas misijoje tarnaujantis karys, net nepatenka į kovinį kontaktą su priešu. O, jei toks kontaktas ir įvyksta, tada yra pasitelkiamas visas spektras pranašumų prie kokybiškai ir kiekybiškai žymiai mažesnes priešo pajėgas, taip dažnai jas sunaikinant ir nepatiriant nuostolių. Tokių konfliktų tikimybė yra labiausiai galima šiandieniniame pasaulyje „Analitikai pastebi, kad XXI amžiuje nuolatinę grėsmę kels ŽIK arba konfliktai, artimi karui. Kariuomenė, skirta kovoti su šiomis grėsmėmis, skirsis nuo AIK kariuomenės. Individualūs kariniai vienetai turės būti maži, lankstūs, gebantys kovoti tiek su negausiu, bet labai pajėgiu, apsiginklavusiu pažangiausiomis technologijomis ir priemonėmis prieš, tiek su primityvias technologijas turinčiais kariais. Tokiu atveju koviniai sausumos pajėgų vienetai turėtų būti papildomi specialiujų pajėgų vienetais. Maži vienetai turės sudaryti gana didelę kariuomenę, nes sunaikinti tokio tipo priešą reikės daug laiko, personalo ir bendrų visų kariuomenės rūšių pastangų. Turėtų mažėti skirtumas tarp tokios kariuomenės ir kitų panašias pareigas vykdančių civilinių institucijų.“⁷⁵

Žvelgiant į Lietuvos vaidmenį NATO operacijose, galima padaryti išvadą, kad esminė mūsų šalies kariuomenės modernizavimo kryptis turi būti technologinis tobulinimas ir galimybė prisijungti prie šalių partnerių informacinių sistemų, kuriose sutelkiamas, analizuojamas ir perduodamas bendras mūšio vaizdas esamuoju laiku iš mūšio „teatro“. Pagrindiniai NATO reikalavimai, keliami Lietuvos ginkluotosioms pajėgom yra kolektyvinė gynyba, bei dalyvavimas plataus spektro operacijose, vadovaujamose NATO, ES ar Jungtinių Tautų (JT). Reikalavimas dalyvauti tokiose operacijose reikalauja iš Lietuvos pajėgų gebėjimo vykdyti tiek AIK, tiek ir ŽIK lygio operacijas. Tam reikalinga panaši hierarchijos ir vadovavimo struktūra, panašūs ir suderinami doktrininiai principai, bei panaši ginkluotė ir technika, ryšių sistemos. Taip pat karių pasirengimas turi būti toks, kad jie gebėtų pilnavertiškai dalyvauti kariniuose veiksmuose daugianacionalinėse ir moderniose NATO pajėgose. Numatoma, kad spaudimas Lietuvos kariuomenei bus daromas įsigyjant ne tik modernius pėstininko ginklus ir sistemas, bet ir vykstant ryšių bei kompiuterių tinklus, užtikrinant jų saugumą nuo elektroninių įsibrovėlių. Taip pat labai svarbus yra pasiruošimas išgyventi priešui panaudojus atominį, biologinį ar cheminį ginklus ypač dislokacijos „karštuose taškuose“ metu. Taip pat turės būti tobulinamos tokios tikslų ginklų sistemos kaip nepilotuojami „Dronai“, ar šiuolaikiški bei modernūs visureigiai ar sunkvežimiai. Lietuva, turėdama per mažą finansinį potencialą vystyti tokias sritis, kaip tolimojo nuotolio ypač tikslų smūgių ar „karo

⁷⁵ Petrauskaitė, Jūratė, „Revoliucija karinėje srityje: įtaka Lietuvos kariuomenės profesionalizacijai „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m. 82 p.

visatoje“ sistemos, galės prisidėti prie daugianacionalinių projektų, kad, reikalui esant turėtų įdirbti šioje karybos srityje ir nebūtų atsilikusi nuo NATO sąjungininkių.

Pagrindinis prioritetas ir reikalavimas tarptautinėse misijose dalyvaujantiems Lietuvos kariams buvo ir bus tinkamas pasirengimas žemo intensyvumo konfliktams, arba konfliktams, artimiems karui. Tokiems veiksams itin gerai parengtos turės būti specialiosios paskirties pajėgos, kad gebėtų grietai ir sklandžiai prisitaikyti prie kintančių aplinkybių ir suduoti reikiamą smūgį iš pirmo žvilgsnio sunkiai apibrėžiamam priešui. Pasirengimas vykdyti aukšto intensyvumo karines operacijas yra paliekamas reguliariosioms pajėgoms, kurios prireikus turės efektyviai organizuoti krašto gynybą tiek pačios, tiek ir kolektyviškai sąveikaudamos su NATO partneriais. Taip pat, AIK operacijose numatoma galimybė pasitelkti specialiąsias pajėgas. Nekoviniuose žemo intensyvumo konflikto veiksmuose galės dalyvauti ir ne taip gerai apmokyti kariai, kadangi tokio pobūdžio operacijos nereikalauja ypatingo taktinio pasirengimo bet labai gero technologinio aprūpinimo.

Apibendrinant Lietuvos kariuomenės (LK) patirtį ir nuveiktus darbus ginkluotųjų pajėgų modernizacijos srityje, galima teigti, kad LK nuostatuose numatyti įvairūs modernizacijos planai ir kai kas jau yra ta linkme daroma, nors teigti, kad Lietuva turi modernias ginkluotąsias pajėgas irgi dar anksti. Šiandien atitikdama minimalius reikalavimus, keliamus šalims, kurios misijose veikia kartu su sąjungininkais, Lietuvos kariuomenė gali efektyviai veikti misijose, tačiau didžioji ginkluotojų pajėgų dalis dar laukia modernizacijos, kurios vykdymas, dėl ekonominės krizės ir lėšų stygiaus dar gali būti atidedamas ne vienerius metus.

2. 2. Kitų Europos šalių patirtis restruktūrizuojant karines pajėgas

2. 2. 1. Danijos karinių pajėgų pavyzdys: mišri kariuomenė

Danija, nors ir būdama nedidelė valstybė, niekada neturėjo vien tik profesionalios kariuomenės be šauktinių. Nuo pat seniausių laikų, Danijos kariuomenėje tarnavo daug karių, kurie nemanė jų atliekamos tarnybos esant karjera. Kita vertus, Danija visuotinę karinę prievolę buvo įvedusi, tačiau tik du kartus šalies istorijoje. Pirmoji prievolė visuotinai atlikti privalomąją karo tarnybą buvo Pirmojo pasaulinio karo metais, o antroji per pirmuosius 25 Šaltojo karo metus, kad pasiruošti galimo agresoriaus atakai ir būti sukaupus pakankamą atsargos karių rezervą. Šiuo pavyzdžiu galėtų pasinaudoti ir Lietuva. Dėl ribotų valstybės išgalių finansuoti krašto apsaugą, Danija turėjo pasirinkti kokia kryptimi vystyti pajėgas derindama tris pagrindines alternatyvas:

- Jei pagrindinė grėsmė yra didelių priešų pajėgų įsiveržimas į šalies teritoriją, tai kariuomenės vystymo tikslas yra parengti dideles pajėgas, kurios reikiamu momentu turėtų būti mobilizuotos;

- Jei pagrindinė užduotis yra vidaus saugumo užtikrinimas, tai dalinys turi būti vieningas ir pasižymėti griežta disciplina ir drausme;
- Jei pagrindinė kariuomenės užduotis yra efektyvus dalyvavimas tarptautinėse operacijose NATO sudėtyje, tai pagrindinis dalykas, kuris turi būti įgyvendintas yra labai aukštas parengtis lygis ir gebėjimas nustatytą laiką išsilaikyti nustatytoje vietoje (autonomiškumas);

Po Antrojo pasaulinio karo patirties Danija buvo numachiusi, kad jos pajėgos turi būti didelės, nes, dėl ypatingos šalies geografinės padėties, neįmanoma nuspėti iš kokios pusės puls galimas priešas. Didelė kariuomenė, suformuota iš rezervo karių turėjo užtikrinti patikimą šalies svarbiausių objektų apsaugą. Tačiau viso to plano realizavimui smarkiai trukdė silpna Danijos ekonomika. Tada situacija buvo labai panaši į padėtį, kurioje buvo Lietuva iškart po Nepriklausomybės paskelbimo. Tuometiniai atkurtos Lietuvos kariuomenės prioritetai net buvo panašūs: plataus masto šalies gynyba ir didelio rezervo kiekio parengimas. „Plano realizavimą smarkiai apsunkino žemas įrangos lygis, atsiradęs dėl silpnos Danijos ekonomikos. Kariuomenė turėjo labai mažai galimybių plėtoti savo lengvai ginkluotas pėstininkų pajėgas. Tas faktas, kad Danija 1949 m. tapo NATO nare įkūrėja, reiškė labai mažai. Pagrindiniai atkurtos kariuomenės prioritetai ir situacija Baltijos šalyse per pirmuosius atkurtos nepriklausomybės metus atkartojė tokią pat sunkią Danijos situaciją.“⁷⁶

Tačiau, būdama sudėtine NATO dalimi, Danija greitai pajuto JAV spaudimą, kad 12 mėnesių tarnyba nėra pakankama paruošti tinkamus specialistus ir išlaikyti pakankamą jų kovinės parengties lygį. Todėl buvo pereita prie 18 mėnesių tarnybos. Tai iššaukė didelį pasipiktinimą ne tik tarnaujančių karių tarpe, bet ir tarpe tų, kurie dar turėjo būti pašaukti į tarnybą. Vėliau, vėl trumpindama privalomosios tarnybos laiką, Danija pastebėjo, kad parengti aukšto lygio specialistus, tokius kaip ryšių ar tankų įgula kainuoja labai didelius pinigus ir tam tikrai neužtenka vienerių metų. Todėl buvo nutarta, kad tokias pareigybei turi užimti etatiniai kariai, tarnaujantys pagal kontraktą. Taip pat iki pat 1992 metų buvo šaukiama į privalomąją tarnybą, bet jau ne visuotinai, bet traukiant burtus ir atrenkant tiek būsimos personalo, kiek reikia papildyti dalinius. Jaunuolių motyvacijai gerinti jiems buvo mokamas jaunojo kontraktinio kario atlyginimas.

Nuo 1992 metų Danijos kariuomenei keliami nauji reikalavimai: pirmasis tai užtikrinti teritorinį šalies gynimą galimos agresijos atveju, o antrasis paruošti ir laikyti parengtą 1500 aukšto lygio karių- specialistų personalą, kurį, reikalui esant, būtų galima siųsti į tarptautines misijas. Danijos kadriniai kariai ir dauguma kadrinių karininkų ir puskarininkų yra verbuojami iš šauktinių kariuomenės. Maždaug ketvirtadaliui visų tarnavusiųjų (geriausiems) yra pasiūloma profesinė tarnyba. Lietuvoje neseniai pradėti vykdyti Būtinieji kariniai mokymai yra pirmas žingsnis į

⁷⁶ Clemmensen, Michael H. „Mišri Danijos kariuomenės personalo struktūra: išeitis mažos valstybės kariuomenei šiuolaikinėje aplinkoje?“ „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m. 133 p.

mišraus tipo kariuomenę, kuri tokiai mažai šaliai, kaip Lietuva galbūt yra geriausia išeitis. Taip vienu atveju yra parengiami rezervo kariai, kurie gali būti mobilizuoti valstybei iškilus pavojui, ir tuo pačiu iš šių savanorių šauktinių atrenkami geriausi kadrai, kurie gali pasirašyti kontraktą su Lietuvos kariuomene ir tarnauti profesionaliuose aukšto parengties lygio daliniuose. Tačiau Lietuvos kariuomenės Būtinieji kariniai mokymai dar nėra tokio masto, kaip Danijos. Pradėtus vykdyti 2009 metų lapkričio mėnesį šiuos 9-13 savaičių mokymus jau yra baigę apie 300 karių. Didelė dalis jų jau tarnauja Lietuvos kariuomenės profesionaliuose daliniuose, kitiems yra užskaityta pradinė karo tarnyba ir jie paleidžiami į atsargą.

2. 2. 2. Britanijos ginkluotojų pajėgų patirtis: profesionali kariuomenė

Didžioji Britanija yra valstybė, kuri visais laikais pasiklojė tik profesionaliomis krašto apsaugos pajėgomis. Išskyrus laikotarpius nuo 1916 iki 1919 ir nuo 1939 iki 1960 Britanijos ginkluotosios pajėgos visuomet rėmėsi profesionaliais kariais, kurių (savanorių tarnauti) trūkumo niekad neįvyko. Taip jau susiklostė, kad dėl istorinės patirties Britanijoje nuolat vyravo antipatija pastoviai veikiančioms šauktinių pajėgoms, todėl tai labai apsunkino karo prievolę ir darė ją praktiškai neįmanomą. Britanijoje karo prievolės būdavo imamosi tik tais atvejais, kai šaliai grėsdavo akivaizdus pavojus. Tačiau, tik grėsmei praėjus privalomoji tarnyba netrukdo vietą užleisti labiau tradicinėms kitoms tarnybos formoms. Britanijos profesionalių savanorių armija puikiai atlikdavo visas jai patikėtas užduotis. Įrodė savo profesionalumą tarptautinėse operacijose, aukšto ir žemo intensyvumo konfliktuose. Dėl visuomenių nenoro siųsti į užsienį šauktinių pajėgas, profesionali kariuomenė gali būti be problemų dislokuojama tuose taškuose, kuriuose reikia ir nesukeliant papildomų diskusijų. Tačiau, profesionalioji kariuomenė tokioje ekonomiškai tvirtoje valstybėje kaip Didžioji Britanija susiduria su reikiamo skaičiaus jaunuolių užverbavimo į kariuomenę problema. Norint pritraukti jaunimą į ginkluotąsias pajėgas reikia mokėti bent jau ne mažesnius atlyginimus, nei vidutiniškai yra mokami civiliniame sektoriuje, taip pat būsimiems kariams profesionalams reikia pasiūlyti ir kitų privilegijų, kurių neturi civiliai dirbantieji.

Profesionalių karių parengimas lyginant su šauktiniais taip pat turi būti žymiai platesnis ir užimti žymiai daugiau laiko. Kariams turi būti ne tik išugdomos tam tikros funkcijos, kurias jiems reiktų vykdyti karo metu, tačiau ir suteikiama galimybė jiems tobulėti bei kelti savo kvalifikaciją, siekti karjeros. Todėl profesionalių karių rengimo bazė yra iš esmės skirtinga nuo šauktinių rengimo bazės. Andrew Parrot savo straipsnyje „Profesionaliosios ginkluotosios pajėgos: Britanijos kariuomenės patirtis“⁷⁷ teigia, kad išlaidos, reikalingos parengti, nuolat atnaujinti ir

⁷⁷ Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m.

išlaikyti profesionaliąją kariuomenę kainuoja žymiai daugiau išlaidų, nei rengiant šauktinius. Tačiau profesionaliųjų pajėgų lankstumas, greitis, kvalifikacija bei perdislokavimo galimybės atsiperka.

Lietuva iš Didžiosios Britanijos karių rengimo sistemos gali perimti tam tikrus karių paruošimo ir tarybos vykdymo metodus, kuriuos taiko ši šalis, turinti ilgametę patirtį verbuojant ir rengiant profesionalus. Šiuometine Lietuvos Gynybos strategija taip pat remiasi kolektyvinės gynybos principu, bei ekspedicinio korpuso, galinčio veikti NATO užsienio operacijose ruošimu. Todėl, nors ir mažesniais mastais, tačiau LK turi panašumų su Didžiosios Britanijos kariuomene. Tarnyba Lietuvos kariuomenėje turi būti patraukli jauniems individams, jie joje turi matyti karjeros perspektyvas, socialines garantijas ir aukštą parengimo specialistų lygį. Taip pat valstybė turi būti suinteresuota kadru išlaikymu, kadangi ilgiau tarnaujantys ir išėję daugelį paruošimo pakopų profesionalai yra didelė valstybės investicija, kuri prarandama jiems išėjus į civilinį sektorį.

2. 2. 3. Vokietijos ginkluotųjų pajėgų pavyzdys

Po Antrojo pasaulinio karo, Vokietijos, kaip ir daugelio kitų Vakarų šalių pagrindinis gynybos principas buvo atremti bet kokį Varšuvos sutarties dalyvių puolimą. Vokietijos struktūra ir ginkluotė buvo suorganizuota taip, kad atitiko to meto jai keliamus reikalavimus. Nuo šeštojo dešimtmečio vidurio personalo skaičius siekė 500 000 karių. Verta paminėti, kad net pusę jų sudarė šauktiniai. Vėliau, Vokietijai susijungus, politinė ir karinė šalies vadovybė nubrėžė naujas kariuomenės vystymo gaires, kuriomis buvo siekiama sukurti mažesnę, bet kokybiškai labiau ištobulintą Vokietijos kariuomenę. Kariuomenės uždaviniai yra nebe vien teritorinis šalies gynimas, bei pasirengimas dalyvauti kolektyvinėje gynyboje, bet ir tarptautinių krizių valdymas bei prevencijos misijos galimybė tarptautinėje sistemoje. 2001-2006 metais pradėta diegti Vokietijos kariuomenės reforma, kurios tikslas yra gebėjimas pasiųsti 50 000 karių kontingentą dalyvauti tarptautinėse operacijose NATO ar ES sudėtyje. Taip pat Vokietijos sprendimas padidinti krizių valdymo pajėgas iki 150 000 karių buvo palankiai sutiktas NATO būstinėje Briuselyje. Vokietija šiuo metu nenumato būti užpulta tradicinių karinių pajėgų, todėl pagrindinis kariuomenės uždavinys yra paruošti aukšto profesionalumo karius, kurie sugebėtų vykdyti operacijas bet kuriame pasaulio taške, kuriame būtų reikalas tarptautinėmis pastangomis stabilizuoti krizę. Šauktinių mobilizacija numatoma tik tuomet kai reiktų susidoroti su katastrofomis, kilusiomis šalies viduje, bei atremti šiuo metu mažai tikėtiną priešojų pajėgų įsiveržimą.

Dėl finansinės pusės, tai, ekspertų teigimu, nors ir laisvai samdoma kariuomenė ir pareikalautų didesnių sąnaudų restruktūrizacijos, momentu, tačiau ilgai ji būtų pigesnė ir

efektyvesnė nei šauktinių kariuomenė.⁷⁸ Kaip teigia P. Klein, tai išlaidos, skiriamos vienam šauktiniui kariui ir vienam profesionalui yra skirtingos (profesionalas kainuoja daugiau), tačiau, dėl žymiai didesnio profesionalų kariuomenės efektyvumo, jos reikia mažiau. Todėl, sutaupyta lėšas galima išleisti kariuomenės struktūrai gerinti, atnaujinti ginkluotę, bei techniką, taip pat gerinti kariuomenės patrauklumą būsimų samdomų kariškių atžvilgiu. Todėl, po kiek laiko, nors išlaidos ir vienai ir kitai kariuomenei būtų beveik vienodos, tačiau dėl didesnio profesionalų kariuomenės atitikimo šiuolaikinėms sąlygoms ir reikalavimams, už tą pačią kainą gaunamas žymiai didesnis efektyvumas ir gebėjimas pilnai veikti NATO sudėtyje. Šiuo keliu pasuko ir Lietuva, atsisakiusi šauktinių kariuomenės ir perėjusi prie profesionaliosios.

Apibendrinant galima teigti, kad šauktinių ir profesionalios kariuomenės takoskyra yra svarbus aspektas, liečiantis modernių karinių pajėgų transformaciją į postmoderniąsias. Dabartinės ginkluotosios pajėgos susiduria su naujais iššūkiais ir naujomis politinėmis bei karinėmis vystymosi tendencijomis, todėl ir pačios turi neišvengiamai keistis. Lietuva buvo viena iš tų Vidurio Europos šalių, kurių ginkluotosios pajėgos buvo kuriamos nuo nulio. 1993 metais sovietams išvedus iš Lietuvos teritorijos paskutinius karinius dalinius, Lietuva susidūrė su problema: kaip ir koku būdu kurti ir formuoti krašto apsaugos sistemą, kaip pritraukti žmones, kaip perimti išteklius ir infrastruktūrą, perimtą iš Sovietų armijos. Vos per dešimtmetį trukusį Krašto apsaugos sistemos (KAS) kūrimą, Lietuvos kariuomenė pasiekė nemažų rezultatų: sovietinis infrastruktūros palikimas buvo modernizuotas ir pertvarkytas, organizacinės struktūros buvo atsisakyta. Buvo įkurtas civilinis demokratinės valstybės ginkluotųjų pajėgų kontrolės mechanizmas, bei atkurtas Lietuvos Respublikos karininkų rengimas, kuris užtikrino naujų kadru paruošimą.

Viskas sparčiau ėmė keistis 2003 metais, kai Lietuva gavo šaukimą tapti NATO nare. Tuomet buvo pradėta vykdyti karinių pajėgų reforma. Reforma visų pirma remiasi tuo, kad karas, kaip politinių problemų sprendimo būdas tarp didžiųjų demokratinių valstybių yra mažiau tikėtinas, todėl daugiausia dėmesio skiriama kolektyvinei gynybos koncepcijai realizuoti, bei paruošti itin aukštos kvalifikacijos pajėgas kovai su tarptautiniu terorizmu. Dabartiniam laikotarpiui tiek civiliniame tiek kariniame lygmenyse būdingas postmodernumas. Daugelis grėsmių suvokiamos kitaip, keliami kiti prioritetai. Buvęs labai tikėtinas branduolinis karas, po 1990-tų Sovietų Sąjungos žlugimo tapo mažai tikėtinas. Todėl daugelis valstybių, tarp jų ir Lietuva perėjo prie kitos kariuomenės koncepcijos: mažos ir profesionalios pajėgos, skirtos kovai su terorizmu, bei tarptautinėms krizėms suvaldyti. Esant didesnio priešo intervencijos tikimybei šios pajėgos sujungiamos į vieną kolektyviniu principu veikiančią kariuomenę, kuri gali suduoti reikiamą atsaką

⁷⁸ Pagal: Klein, Paul „Vokietijos ginkluotųjų pajėgų ateitis: tarp privalomosios karo tarnybos ir profesionalizacijos“, „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“, Vilnius, LKA, 2005 m. 174 p.“

agresoriui. Iš kitos pusės, tokia susijungimo ir galimo efektyvaus atsako galimybė iš anksto atgraso potencialų agresorių nuo karinių veiksmų.

2. 3. Lietuvos kariuomenės ginkluotės atitikimas šiuolaikiniams standartams ir adekvatumas keliamiems gynybos tikslams

Šaulio ginklai⁷⁹

Lietuvos Respublikos kariuomenės lengvoji šaulio ginkluotė ne visais atvejais yra moderni ir atitinkanti šiuolaikinei kariuomenei keliamus reikalavimus. Kaip pavyzdį galima paminėti Krašto apsaugos savanorių pajėgų šaulio ginklą „AK-4MT“ (jis taip pat yra naudojamas dar kai kuriuose mažai modernizuotuose kariuomenės padaliniuose). Šis ginklas yra Švedijoje modifikuotas vokiško „G-3“ variantas, gamintas „Carl-Gustaf“ ir „Husqvarna“ ginklų gamyklose 1965-1970 metais. Vėliau, nuo 1970 iki 1980 šį automatinį karabiną gamino tik viena ginklų gamybos kompanija Eskilstunoje. „AK-4MT“ veikimas yra pagrįstas pusiau laisvos spynos atatranka. T.y. šūvio metu atsirandančios atatranks dėka, jo spyna uokso viduje juda atgal. Tuo metu tūtų ištraukiklis, užkabinęs ištraukia iššautą tūtą, o spyna, nuėjusi pilną kelią iki galutinio taško spyruoklės dėka yra gražinama atgal, tuo metu iš dėtuvės nustumdama naują šovinį į lizdą. Toks veikimo principas yra efektyvus ir puikiai išvalytas ginklas veikia nepriklausomai. Tačiau mūšio sąlygomis šis ginklas gali pavesti. Taip yra dėl to, kad dėl labai preciziško dalių suleidimo (tai yra gerai ginklo taiklumo atžvilgiu) ir spynos judančios ant skridinėlių ir tik atatranks pagalba, lengvą judėjimą gali lengvai sutrikdyti net mažiausias smėlio patekimas į sistemą. Tada ginklą reikia ardyti ir valyti, o tam neturint pakankamai laiko ir sąlygų šaulys, ginkluotas „AK-4MT“ tampa neveiksnus. Negalima teigti kad šis ginklas yra netinkamas naudoti šiuolaikiniame kare, tačiau, lyginant su kitų firmų šiuolaikiniais analogais jis yra pasenęs ir neatitinkantis šiuolaikinių reikalavimų.

Tačiau to nebūtų galima pasakyti apie ne seną Lietuvos kariuomenės pirkinį-automatinį karabiną „G-36“. Pradėtas gaminti paskutiniame XX amžiaus dešimtmetyje, Vokietijos kariuomenėje pradėtas naudoti 1995 m. Pagamintas „Heckler&Koch“ kompanijoje šis ginklas yra vienas moderniausių šiuolaikinio šaulio ginklų, kuris taip pat naudojamas ir Lietuvos kariuomenėje. „G-36“ yra lengvas, patikimas ir ergonomiškas, taip pat jo veikimo principas pagrįstas dujų nuvedimu. Po šūvio susidarantis dujų spaudimas ne tik išstumia kulką iš vamzdžio, bet ir pro specialią angą, esančią, netoli vamzdžio galo įsiveržią į specialią dujų nuvedimo vamzdelį, kuriuo juda iki spynos ir ją užtaiso. Šis būdas yra patikimesnis, kadangi, dėl didelio dujų

⁷⁹ Taktiniai- techniniai duomenys iš internetinių vartų: <http://world.guns.ru/>

spaudimo, ginklas bet koku atveju užsitaiso, nors sistemoje gali būti smėlio ar kitų teršalų. Taip pat šio ginklo uoksas ir spygnos judėjimo kanalas yra izoliuoti nuo dujų nuvedimo vamzdelio, o tai padidina ginklo patikimumą ir suteikia papildomas garantijas, kad ginklas neužsikirs. G-36 yra naudojamas daugelyje Lietuvos kariuomenės dalinių. Juo yra apginkluojami visi į misijas vykstantys kariai.

Lietuvos kariuomenė taip pat naudoja automatinius karabinius „M-14“ ir „M-16“. „M-14“ buvo pradėtas gaminti 1957 metais JAV ir iki 1964 metų jo pagaminta 1380 000 vienetų. Išbandymas Vietname atskleidė keletą šio ginklo trūkumų. Vienas iš jų yra tas, kad ginklas, dėl didelės atatrakos yra neefektyvus šaudant serijomis, taip pat didelis ginklo ir šaudmenų svoris apsunkina karius. JAV kariuomenėje jis netrukus buvo pakeistas į „M-16“ automatinį karabiną. Tačiau ir po šiai dienai „M-14“ nėra nurašytas į sandėlius. Didelis vamzdžio ilgis (559 mm) lemia tai, kad ginklas yra taiklus ir, tinkamai jį modifikavus ir uždėjus optinius taikymosi prietaisus jis efektyvus net nuotolyje iki 700 m. Modifikuotas kaip snaiperinis ginklas jis yra naudojamas daugelyje NATO šalių kariuomenėse. Lietuvos kariuomenėje šis automatinis karabinas naudojamas taip pat ir garbės sargyboje. Automatinis karabinas „M-16“ JAV kariuomenėje buvo patvirtintas 1967 m. Palyginus su „M-14“ išryškėja keletas ženklų privalumų. Tai visu pirma yra tokie faktoriai, kaip mažesnis ginklo ir šaudmenų svoris, kas leidžia jų pasiimti daugiau ir taip net penkis kartus padidėja pėstininkų skyriaus ugnies galia. Taip pat šio ginklo kalibro (5,56x45 mm) kulkos padaro didesnius kūno sužalojimus priešui. Dėl mažesnės atatrakos šaulys gali gerai ginklą koreguoti, net šaudydamas papliūpomis, kas labai padidina šaudymo efektyvumą trumpais nuotoliais. Taigi, „M-16“ yra daugeliu atveju pranašesnis asmeninis šaulio ginklas, nei „M-14“.

Be automatinių karabinių pėstininkų skyrius turi kulkosvaidį. Lietuvos kariuomenėje pagrindine naudojama trijų rūšių kulkosvaidžiai. Kulkosvaidis „FN MAG“ yra sukurtas žymaus Belgijos ginklų gamintojo „FN Herstal“ šeštajame šio amžiaus dešimtmetyje. Šis kulkosvaidis yra pritaikytas naudoti tiek kaip pagrindinis pėstininkų skyriaus ginklas, tiek kabinti ant šarvuotos ir nešarvuotos technikos, sraigtasparnių. Šio kulkosvaidžio veikimas ir pagrindiniai dizaino elementai yra paimti iš laiko patikrinto automatinio karabino „M1918 BAR“, skirtumas iš esmės tik tas, kad „FN MAG“ yra pritaikytas naudoti šovinių juostas, o ne dėtuve, kas labai pagerina ugnies nepertraukiamumą susirėmimo su priešu momentu. Taip pat dujų nuvedimo principas labai padidina ginklo patikimumą naudojant mūšio lauke. „FN MAG“ yra naudojamas daugelyje vakarų šalių kariuomenių ir yra tikrai patikimas ginklas prieš gyvą jėgą taip pat nešarvuotai ir lengvai šarvuotai technikai naikinti.

Lietuvos kariuomenė taip pat naudoja ir kulkosvaidį „MG 3“. Nors ir nebūdamas labai novatoriškas ir lengvas, „MG 3“ taip pat yra patikimas ir labai efektyvus ginklas prieš gyvą jėgą taip pat nešarvuotai ir lengvai šarvuotai technikai naikinti. Lyginant su „FN MAG“ jis

pasizymi didesne greitošauda. Vienodas vamzdžio ilgis reiškia, kad pataikymo į priešą tikimybė išlieka maždaug vienoda, nebent atkreipti dėmesį į faktorių, kad dėl didesnės greitošaudos „MG 3“ yra sunkiau kontroliuojamas ilgų papliūpų metu. „MG 3“ yra nedaug pakitusi Vokietijoje Antrojo pasaulinio karo metais naudoto „MG-42“ versija. 1959 metais kulkosvaidis buvo pritaikytas 7,62x51 mm NATO kalibrui ir ši modernizuota jo versija pavadinta „MG 1“. Dabartinėse Lietuvos ginkluotose pajėgose yra naudojamas paskutinės modernizacijos, atliktos 1968 m. rezultatas („MG 3“).

Lietuvos kariuomenės motorizuotieji pėstininkai (Brigada „Geležinis Vilkas“) naudoja ir sunkųjį kulkosvaidį „M-2 Browning“. Jis buvo sukurtas iškart po Pirmojo pasaulinio karo ir 1920 metais priimtas į JAV kariuomenės ginkluotę. Nuo pat sukūrimo jis yra mažai patobulintas ir iki šių dienų tarnauja daugelio šalių kariuomenėse, kaip paramos ginklas, tvirtinamas ant šarvuotos ir nešarvuotos technikos, naudojamas karo laivuose. Dėl didesnio kalibro (12,7x99 mm NATO) šis ginklas tinkamas paremti pėstininkus tolimesniais atstumais, nei prieš tai paminėtieji „FN MAG“ ir „MG-3“.

Šalies ginkluotosios pajėgose naudojami pistoletai yra labai įvairūs tiek savo pagaminimo metais, tiek kalibrais. Kariuomenės turimi pistoletai savo modeliais ir kovinėmis savybėmis yra labai panašūs į užsienio šalių kariuomenėse naudojamus pistoletus. Dar ir šiandien naudojami modeliai yra nuo pačių seniausių, pvz.: 1911 metais sukonstruoto „COLT 1911A1“ (11,43x23 mm) ir iki pat šių dienų labai vertinamo ir naudojamo daugelio Vakarų šalių kariuomenių, ar 1933 metais pabaigto tobulinti „Tokarevo“ („TT“) (7,62x25 mm), kuris iš esmės yra „COLT“ o rusiška kopija, pasižyminti itin didele pramušamąja galia, iki novatoriškų ir visus šiuolaikinius standartus atitinkančių „GLOCK 17“ (9x19 Para) ar „H&K USP“ (9x19 Para). Paskutiniai du paminėtieji modeliai yra naudojami kaip karininkų ginklai (kartu su automatiniais karabinais) tarptautinėse misijose ir pratybose. Tiek vienas tiek kitas modelis yra išbandyti ir pritaikyti veikti nepalankiomis sąlygomis. Tiek drėgmėje, tiek smėlio pilnoje vietovėje. Abiejuose ginkluose vamzdžiai pagaminti naudojant šalto kalimo technologiją, kuri ženkliai prailgina ginklo veikimo amžių, lyginant su kitų gamintojų panašios paskirties pistoletais. Novatoriškos gamybos technologijos ir aukštos kokybės plastikinis korpusas daro ginklą atsparesnį smūgiams nei jo metaliniai analogai, taip pat naujų medžiagų panaudojimas leidžia ženkliai sumažinti ginklo svorį, taip mažiau apkraunant ginklą nešiojantį karį ir taip pat jo kainą. Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos kariuomenės ginkluotėje naudojami pistoletai atitinka aukštus šiuolaikinėse profesionaliose kariuomenėse naudojamiems ginklams keliamus reikalavimus, visi standartai ir kalibrai pritaikyti taip, kad, atitiktų NATO bendrus standartus ir, karo atveju, suteiktų galimybę Lietuvos ginkluotosioms pajėgoms gauti paramą šaudmenimis ar ginklų modeliais, kuriais kariai jau būtų apmokyti ir pripratę naudotis.

Pistoletai-kulkosvaidžiai Lietuvos kariuomenėje pagrįdai yra naudojami dviejų modelių, tai: Izraelio gamybos „UZI“ (sukurtas 1948 m. o pradėtas gaminti 1954) ir Vokietijos ginklų gamintojo „Heckler&Koch“ 1962 metais sukonstruotas MP 5. Pastarasis modelis pagamintas remiantis to paties gamintojo automatinio karabino „G 3“ modeliu (šiek tiek Švedijoje modifikuotu „G 3“ variantu- „AK4MT“ dabar ginkluota didžioji dalis Lietuvos kariuomenės). Kai kurios „G 3“ dalys netgi tinka ir pistoletui kulkosvaidžiui. Nuo pat pirmojo modelio sukonstravimo šis pistoletas-kulkosvaidis gaminamas iki šių dienų, yra sukurta ir pagaminta daugybė jo modifikacijų. Pirmieji išleisti modeliai buvo komplektuojami su standartine buožė, panašia į „G 3“ karabino buožę. Tačiau, vėliau, dėl patogumo buvo sukonstruota ištraukiama buožė, kuri žymiai padidino ginklo kompaktiškumą tokiose situacijose, kaip naudojimas iš automobilio, nedidelių patalpų ir koridorių (laivo vidus) šturmas. Dėl kompaktiškumo ir palyginti didelio taiklumo „MP 5“ yra naudojamas daugelio vakarų šalių policijos, sienos apsaugos bei kariuomenės daliniuose. Šis pistoletas-kulkosvaidis yra ypač mėgstamas specialiosios paskirties dalinių (Lietuvoje SOP). Kitas variantas- pistoletas kulkosvaidis- „UZI“ taip pat 9 mm kalibro. Taip metais, kai buvo sukurtas, šis ginklas buvo labai novatoriškas ir žymiai trumpesnis nei jo tuometiniai analogai. Taip buvo dėl to, kad ginklo spyna beveik du trečdalius savo ilgio gali užvažiuoti ant vamzdžio, taip sutrumpindama savo kelią ir leisdama ginklą gaminti trumpesnį. Šiam ginklui gaminti buvo panaudoti tam metui pažangūs gamybos būdai: tai- suvirinimas, šlampavimas. Tai leido atpiginti jo gamybą. Tačiau lyginant su „MP 5“ šis ginklas jau yra atgyvenęs: sunkus ir ne ergonomiškas. Didžiausias jo privalumas prieš konkurentus yra kaina. „MP5“ ir „UZI“ be naudojimo specialiosioms operacijoms yra naudojami kaip personalinės gynybos ginklas snajperiams ar aprūpinimo daliniams (kariai daug laiko praleidžia automobiliuose, todėl prirėkus turėtų spėti efektyviai atsakyti ugnimi).

Lietuvos kariuomenėje snajperių nėra labai daug. Juos ruošia tik specialiosios paskirties pajėgose. Žadama, kad snajperių padalinys bus parengtas ir integruotas į motorizuotąją pėstininkų brigadą „Geležinis vilkas“. Lietuvos kariuomenė dar nėra pasiekusi tokio lygio, kad kiekviename kariuomenės padalinyje būtų snajperių grupė. Taip yra visų pirma todėl, kad gerą snajperį parengti yra labai brangu, o ir ginkluotė bei įranga yra žymiai brangesnė, nei standartinė naudojama pėstininkų daliniuose. Nors Lietuvos kariuomenės Jėgerių batalione ir yra organizuojami penkių savaičių snajperio kursai, tačiau kursus baigę kariai vėl grįžta į savo dalinius tarnauti ankstesnėse savo pareigose. SOP daliniuose tarnaujantys ir snajperio kvalifikaciją turintys kariai yra ginkluoti įvairiais šiuolaikiniais snajperių ginklais, priklausomai pagal užduoties pobūdį ir vietą. Vienas iš jų naudojamų karabinių yra Prancūzų gamybos „FR F-2“. Šis ginklas buvo pradėtas gaminti Prancūzijoje nuo 1984 m. „FR F-2“ yra ankstesnio modelio „FR F-1“, gaminto nuo 1966 iki 1980 m. modernizuota versija. Šiuolaikinėje karyboje šis ginklas labai vertingas tuo,

kad, jei yra veikiama ypatingo slaptumo sąlygomis (pavienių itin svarbių taikinių aptikimas ir naikinimas, specialioji žvalgyba prieš užnugaryje), tai po šūvio, dėl ypatingos plastikinės dangos ant vamzdžio, nuo jo nesklinda karštis ir todėl, šaulį yra žymiai sunkiau aptikti termosensoriniais prietaisais. Taip pat, jei yra šaudoma daug, tai nuo vamzdžio kylantys įkaitę garai gali trukdyti nusitaikyti, „FR F-2“ yra nuo to apsaugotas, todėl jį tikrai galima laikyti šiuolaikiniu snaiperių ginklu, o jį naudojantys Lietuvos SOP snaiperiai niekuo neatsilieka nuo savo kolegų iš Prancūzijos ir kitų didžiųjų Vakarų valstybių. Tačiau efektyvaus šūvio nuotoliu (iki 800 m) šis ginklas atsilieka nuo Lietuvos kariuomenėje naudojamo vokiečių gamybos „GOL Sniper“.

„GOL Sniper“ ginklai yra gaminami kelių pagrindinių modifikacijų, priklausomai nuo kliento užsakymo. Kadangi „GOL Sniper“ yra gaminami nenaudojant pigių gamybos būdų, tokių kaip štampavimas ir virinimas, todėl jo kaina yra aukšta. Šiuose ginkluose yra naudojami itin aukštos kokybės vamzdžiai, kurie gaminami šalto kalimo būdu.

Naujausias iš visų snaiperių padaliniuose naudojamų ginklų yra „Sako TRG-22“. Šis .308 kalibro snaiperinis šautuvas pradėtas gaminti 1992 m. Suomijoje kaip Sako „TRG-21“. Nuo 2000 leidžiama patobulinta jo versija „Sako TRG-22“, kuri ir naudojama Lietuvos karinėse pajėgose. Efektyvus šūvio nuotolis yra apie 800 metrų (didesnio kalibro versijos- Sako „TRG 42“ gaminamos .300 Win Mag ir .338 Lapua Mag kalibras, kurie efektyvaus šūvio nuotolį padidina iki 1400 m. Galima teigti, kad .338 Lapua Mag yra tarpinė grandis, tarp prieš gyvajai jėgai skirto naikinti .308 NATO ir lengvai šarvuotiems taikiniams bei technikai naikinti skirto .50 (12,7x99 mm BMG kalibro). Šie snaiperiniai šautuvai kaip ir kiti aukštos kokybės ginklai turi šaltos deformacijos būdu pagamintą vamzdį, taip pat plastikinį korpusą su aliuminio karkasu. Reguluojama buožė kiekvienam šauliui leidžia šį ginklą prisitaikyti pagal save. Kaip ir prieš tai paminėtieji snaiperiniai karabinai „Sako TRG-22“ po kiekvieno šūvio yra pertaisomas ranka. Pasisukanti ir rankiniu būdu pertaisoma spyna turi didelį taiklumo privalumą prieš pusiau automatiniu ar automatiniu principu veikiančią spyna, kadangi spygnos užrakinama padėtis garantuoja, kad ginklas mažiau juda šūvio metu. Sako „TRG-22“ yra specialistų vertinamas aukščiausios kokybės ginklas, naudojamas daugelio vakarų šalių teisėsaugos ir kariuomenės snaiperių padaliniuose.

„H&K MSG-90 A1“ ir „Barret 82 A1“ yra pusiau automatiniai snaiperių ginklai, kurių vienas („H&K MSG-90 A1“) yra skirtas gyviesiems paviniams prieš taikiniams naikinti taikinimas naikinti, o kitas („Barret 82 A1“) yra daugiau naudojamas inžineriniuose daliniuose sprogmenims neutralizuoti. „MSG-90 A1“ yra policijos daliniuose naudojamo „PSG 1“ kariška versija, kuri yra palengvinta ir pritaikyta kariškių reikmėms. Pusiau automatinė šio ginklo spyna užtikrina intensyvesnę ugnį, tačiau reiškia, kad ginklas nėra toks taiklus, kaip ranka pertaisomi modeliai. „H&K MSG-90“ A1 veikimas pagrįstas laisvos spygnos eiga (kaip ir „G 3“). Pats

galingiausias Lietuvos kariuomenėje naudojamas snaiperinis šautuvas yra „Barret 82 A1“. Šis ginklas sukurtas 1982 metais amerikiečių konstruktoriaus Ronnie Barrett'o. Vėliau jo įkurta firma „Barrett Firearms Company“ pradėjo šio ginklo gamybą. Pirmąją partiją 1989 metais užsisakė Švedijos ginkluotosios pajėgos. Vėliau, keli šimtai šių ginklų buvo užsakyta JAV ginkluotosioms pajėgoms, besiruošiančioms Persijos įlankos karui. „Barret 82 A1“ yra užtaisomas 12,7x99 mm NATO sunkaus kulkosvaidžio šoviniu. Dėl didelio šūvio nuotolio (iki 2000 m) šis ginklas yra nepralenkiamas kalnuotose vietovėse, kur yra itin geras matomumas tolimais atstumais. Taip pat, dėl didelės šūvio kinetinės energijos „Barret 82 A1“ naudojamas prieš transporto priemonės, ryšių mazgams, stovintiems lėktuvams ir sraigtasparniams naikinti. Taip pat galimas jo panaudojimas ir prieš gyvosios jėgos naikinimui iki 2000 m nuotoliais.

Apibendrinant Lietuvos kariuomenės lengvąją šaulio ginkluotę, galima daryti išvadą, kad ji daugumoje atveju yra tikrai šiuolaikiška ir atitinkanti aukštus NATO reikalavimus. Neskaitant kai kurių išimčių, nuo pistoletų iki sunkaus kalibro snaiperinių ginklų- visur naudojami patys naujausi ir labiausiai pasitvirtinę ginklai. Tačiau klausimas toliau lieka atviras: ar geros kokybės ginklų pakanka visoms Lietuvos karinėms pajėgoms aprūpinti? Tuo labiau, kad iki 2015 metų planuojama išplėsti Lietuvos ginkluotąsias pajėgas iki ne mažiau kaip 17 730 (nuo 12 650-15 200) karių.⁸⁰

Sunkieji pėstininkų ginklai

Šiame skyriuje išnagrinėsiu sunkesniosios kategorijos pėstininkų ginklus, naudojamus Lietuvos kariuomenėje. Moderniausia prieštankinė raketų paleidimo sistema yra „JAVELIN“ 95 procentų taiklumu galinti sunaikinti šarvuotą taikinį nuo 65 iki 2500 metrų atstumu. Ši sistema gali pramušti iki 750 mm bet kokio tipo šarvo, todėl prieš tankui nepaliekamas beveik joks šansas išsigelbėti. Pirmiausia „JAVELIN“ sistemos pradėtos naudoti JAV jūrų pėstininkų ginkluotėje 1999 metais. 2002 metais jas nusipirko Lietuvos kariuomenė (pirmoji iš užsienio šalių). „JAVELIN“ yra sistema, veikianti pagal iššoviau-pamiršau principą, kuomet raketą paleidęs šaulys gali nedelsiant keisti savo buvimo vietą, taip išvengdamas galimo technikos, į kurią šaudė, atsakymo ugnimi. Šiuo atveju ši sistema yra žymiai šiuolaikiškesnė už panašias tačiau kitu principu veikiančias sistemas. Kitais atvejais šaulys turėtų valdyti raketą taip prarasdamas laiką, per kurį „JAVELIN“ panaudojimo atveju galėtų pasišalinti iš šūvio vietos. Raketoje yra naudojami du varikliai- vienas paleidimo, kitas veikimo, tai užtikrina, kad šią sistemą galima panaudoti iš uždaru ar dengtu įtvirtinimu, pastatų ir pan. Po šūvio raketa pakyla aukštyn, tada nusitaiko į tanko

⁸⁰ Remtasi LR principinės kariuomenės struktūros 2010 metais, planuojamos principinės kariuomenės struktūros 2015 metais nustatymo, krašto apsaugos sistemos karių ribinių skaičių ir statutinių valstybės tarnautojų ribinio skaičiaus 2010 metais ir 2015 metais patvirtinimo įstatymas. 2010 m. gegužės 27 d. Nr. XI-853, Vilnius

bokštelių viršų (kur yra ploniausi šarvai) ir sminga žemyn, po kontakto su paviršiumi iškart pravirindama sau kelią į tanko vidų, kur ir detonuoja jos kovinė galvutė. Lietuvos kariuomenėje „JAVELIN“ yra naudojama kaip kiekvieno bataliono prieštankinio būrio ginklas. Lietuvos kariuomenės sausumos pajėgose yra 6 batalionai, neskaitant KASP. Tai net gi teigiant, kad kiekvienas sausumos batalionas turi prieštankinį būrį, o būryje yra bent po keturias (kiekvienam skyriui po vieną) „JAVELIN“ sistemas, tai galima apskaičiuoti, kad Lietuvos kariuomenėje jų yra apie 24. Tai palyginti mažas skaičius, lyginant su tuo tankų ir šarvuočių skaičiumi, kuriuos naudoja vienas iš galimų agresorių- Rusija. 2009 metais Rusijos ginkluotose pajėgose buvo apie 400 pačių naujausių tankų „T-90“, o 2011 metais jų planuojama turėti apie 460. Šie skaičiai dar neatskleidžia visos potencialaus agresoriaus karinės galios. Pavyzdžiui šiandien tankų „T-80“ Rusijos aktyviojoje tarnyboje yra apie 1400, o sandėliuose dar apie 3100. Taigi, 20-30 modernių prieštankinių sistemų mažai ką nulemtų galimo karinio konflikto su Rusija atveju iki NATO ateinant į pagalbą. Norint efektyviai priešintis žymiai skaitlingesnėms ir tankus naudojančioms prieš pajėgoms „JAVELIN“ turėtų tapti kiekvieno Lietuvos karinio dalinio skyriaus ginklu.

Dar vienas modernus prieštankinis ginklas, naudojamas Lietuvos kariuomenėje yra prieštankinis granatsvaidis „AT - 4“. Šis Švedijoje gaminamas ginklas yra vienkartinio veikimo: iššovus raketą jos paleidimo vamzdį galima išmesti. Nors šią sistemą naudoja daugelis NATO šalių, tačiau negalima teigti, kad tai yra pats geriausias pasirinkimas lyginant su „JAVELIN“. Tačiau „AT - 4“ yra gana efektyvus ginklas kovoje su prieš šarvuota technika. Standartinis „AT - 4“ modelis nėra pritaikytas šaudyti iš pastatų ar vietovėje kur yra daug augmenijos. Šūvio metu išsiskiriančios dujos sudaro 20 metrų pavojingą zoną už šaulio. Šaudyti iš uždarų erdvių yra sukonstruota speciali modifikacija „AT-4 CS HP“, kurios gale supiltas neužšalantis skystis iki minimumo sumažina dujų įkaitimą. „AT - 4“ nėra tolimojo veikimo ginklas- juo šaudyti galima maksimaliu 300 metrų atstumu. Prieš sistemą „JAVELIN“ „AT - 4“ turi vienintelį pranašumą- lengvą svorį - apie 7 kg („JAVELIN“ - apie 22 kg).

Dažniausiai naudojamas prieštankinis granatsvaidis Lietuvos kariuomenėje yra „CARL GUSTAF“. Šiuos granatsvaidžius, užtaisomus labai įvairiais užtaisais turi visi Lietuvos kariuomenės pėstininkų pajėgų skyriai. Dėl įdiegto graižtvinio vamzdžio „Carl Gustaf“ pranoko visus to laiko, kai buvo sukurtas (1946 m., patobulintas 1964 m., o nuo 1991 leidžiama naujausia jo versija „M3“) analogus šūvio nuotoliu: 600-1000 m. Nors ir ne naujas, „Carl Gustaf“ yra efektyvus ginklas kovoje su šarvuota technika, bei prieš fortifikacinius įrenginius.

Lietuvos kariuomenėje palaikyti pėstininkų atakai ar pridengti atsitraukimui naudojami lengvasis ir sunkusis minosvaizdžiai, kurių kariuomenė turi keletą skirtingų gamintojų. Pagrindė šie ginklai skiriasi dydžiu, svoriu ir efektyvios ugnies nuotoliu (lengvieji minosvaizdžiai: 100-3100 m. sunkieji 460-7200 m). LR kariuomenėje lengvasis minosvaizdis (60 mm) ar

minosvaidžių ugnies grupė yra pėstininkų kuops ginklas (keturi būriai po 40 žmonių turi vieną ar keletą lengvųjų minosvaidžių), o sunkusis minosvaidis, ar minosvaidžių grupė (120 mm) yra bataliono ginklas, skirtas tolimesniems pėstininkų veiksams paremti.

Pėstininkų ginkluotėje taip pat naudojami įvairaus tipo povamzdiniai 40 mm granatsvaidžiai, skirti kovai su priešu, kuris slepiasi priedangoje, arba kovai su lengvai šarvuotomis transporto priemonėmis. Naujausias LR kariuomenėje naudojamas povamzdinis yra „AG-36“, naudojamas prie automatinio karabino „G-36“. Šis granatsvaidis yra lengvas ir efektyvus- jis granatą nusviesti gali net iki 400 m.

Apibendrinant pėstininkų sunkiąją ginkluotę, galima teigti, kad Lietuvos pėstininkų daliniai, nors ir ne visais atvejais naudodami pačią naujausią ir moderniausią techniką, tačiau atitinka pėstininkų daliniams keliamus reikalavimus, pagal skyriaus, būrio, kuopos ar bataliono sudėtį. Susidūrimo su priešo pajėgomis atveju kariams reiktų pritaikyti savo sumanumą ir įgytas žinias taktiniuose mokymuose, kad galėtų, pavyzdžiui, priartėti prie priešo sunkiosios ginkluotės ir ją sunaikinti ne tokiomis moderniomis sistemomis kaip „JAVELIN“, o daugiau įprastinėmis, tokiomis, kaip „AT-4“ ar „Carl Gustaf M3“. Modernių povamzdinių granatsvaidžių naudojimas taip pat labai padidina skyriaus ugnies galią, leisdamas naikinti įsitvirtinusių priešo karių, ar naudojančių priedangą pastatuose (snaiperio ar kulkosvaidžio ugnies lizdo sunaikinimas).

Haubica „M - 50 (M - 101)“

Lietuvos kariuomenė haubicas su visa reikalinga aptarnavimo ir šiuolaikine taikymosi įranga gavo iš Danijos kariuomenės. Haubica „M - 50“ pradėta gaminti JAV dar antrojo pasaulinio karo laikais, plačiai naudota šiame kare, taip pat ir Korėjos, bei Vietnamo karuose. Šiandien JAV kariuomenė šių haubicų nebenaudoja, tačiau tai nereiškia, kad šis pabūklas yra visomis prasmėmis pasenęs. Tai įrodo ir tai, kad jis plačiai naudojamas daugelio vakarų šalių kariuomenėse. Kaip jau minėjau, įdiegus šiuolaikinę taikymosi ir palydovinės navigacijos (GPS) įrangą galima labai taikliai paremti pėstininkus šio ginklo ugnimi. Kariaujant Lietuvos masteliais, haubicos M - 50 turėtų pilnai pakakti, kai yra šaudoma ne plokščia, bet šiek tiek statoka trajektorija. Efektyvus šūvio nuotolis siekia iki 11,3 km. Haubicos „M - 50“ didžiausias privalumas yra tas, kad ji yra palyginti lengva (apie 2000 kg) ir transportavimui gali būti prikabinama prie daugelio Lietuvos kariuomenėje naudojamų transporto priemonių.

Priešlėktuvinė ginkluotė

Lietuvos kariuomenėje oro erdvės apsaugai artimame nuotolyje naudojamos sistemos „Stinger“, „RBS - 70“, taip pat artimojo nuotolio oro gynybos sistema „m/48“. Tolimojo nuotolio oro erdvės apsaugos funkciją atlieka kas kelis mėnesius besikeičianti NATO sąjungininkų oro

policijos misija. Todėl Lietuvos kariuomenėje nuspręsta naudoti daugumoje lengvas artimojo nuotolio gynybos sistemas, kurios galėtų sunaikinti neaukštai skrendančius, sraigtasparnius, transporto ar desantinius lėktuvus, bei naikintuvus (iki 3,5 - 4 km aukščio).

Priešlėktuvinės gynybos sistema „RBS – 70“, kuri šiuo metu yra naudojama Lietuvos kariuomenėje yra artimojo nuotolio raketinė sistema, galinti taikinį sunaikinti iki 4 kilometrų aukštyje. „RBS – 70“ sukurta Švedijoje ir pirmi modeliai šios šalies kariuomenei buvo pristatyti 1977 m. Ši sistema dabar naudojama apie 20-tyje pasaulio šalių. Teigiama, kad ji pasiteisino Irano- Irako konflikto atveju (ja buvo sunaikinti apie 45 oro taikiniai). „RBS – 70“ veikimo principas yra pagrįstas valdymu lazerio spindulio pagalba, kuomet yra sukūrimas vadinamasis „lazerio koridorius“, kurio laikydamasi ir skrenda raketa. Šaulys turi stebėti taikinį ir lazerio spindulį vesti tol, kol raketa pataiko, arba praskrieja pro šalį. Sistemos didžiausias minusas yra tas, kad ji neturi pakankamai savarankiškos nusitaikymo funkcijos, kuomet raketą paleidęs šaulys galėtų veikti pagal iššoviau-pamiršau principą ir pasišalinti iš tos vietos, kurioje buvo nusitaikyta ir iššautą į oro taikinį, kadangi yra labai didelė tikimybė, gauti greitą atsaką į tą vietą. O didžiausias „RBS - 70“ raketinės sistemos plusas yra tas, kad iki šiol nėra sukurta pakankamai efektyvios ir galingos radijo trukdžių įrangos, kuri galėtų paveikti šią sistemą. Po šūvio „RBS - 70“ gali veikti trimis galimais būdais. Pirmasis yra tiesioginio pataikymo, kuomet užtaisas sprogs tik tiesioginio kontakto su taikiniu atveju, antrasis- netiesioginio pataikymo, kuomet raketa praskriejo pro taikinį iki 6 metrų atstumu ir trečiasis- raketa sprogs dar nepasekusi taikinio nes šūvio metu yra nustatoma, kad buvęs taikinytis pasirodo esąs savas lėktuvas ar sraigtasparnis. Vienos raketos (MkI ir MkII) yra užtaisytos kelių tūkstančių volframo šratų užtaisu, kuris po sprogo turi sunaikinti lėktuvą, kitos, kaip, pavyzdžiui, „BOLIDE“ turi ir komuliacinį užtaisą, kuris leidžia pramušti iki 200 mm šarvą (labai efektyvu kovoje su šarvuotais sraigtasparniais).

„STINGER“ priešlėktuvinės gynybos sistema taip pat, kaip ir „RBS - 70“ yra skirta kovai su neaukštai skrendančiais oro taikiniais. Pagrindinis ir vienos ir kitos sistemos tikslas yra pridengti tam tikroje teritorijoje veikiančius savo pėstininkų dalinius, kad priešas negalėtų naudoti taktikos, paremtos artimo nuotolio palaikymo iš oro (sraigtasparniai, taktiniai naikintuvai). Raketinė sistema „STINGER“ pradėta gaminti 1977 m. JAV. Mūšio sąlygomis išbandyta buvo Afganistano karo metu, kuomet amerikiečiai rėmė modžahedų kovotojus, kovojančius su Sovietų Sąjunga. Nuo 1977 metų „Stinger“ sistema buvo daug kartų modernizuota, keičiami raketos valdymo ir taikymo procesoriai, taikymo sistemos. Šios sistemos pranašumas prieš RBS-70 yra tas, kad „Stinger“ raketa veikia pagal principą iššoviau-pamiršau. Todėl šauliui suteikiama galimybė pasišalinti iš raketos nutaikymo ir paleidimo vietos. Pirmosios modernizuotos „Stinger“ sistemos raketos Lietuvos karines pajėgas pasiekė 2002 metais. Vėliau, iki 2007 metų Lietuvai buvo pristatyti kiti raketų valdymo komponentai: radarai, taktiniai orientaciniai centrai ir raketų

paleidikliai. Šiuo metu Lietuvos kariuomenėje „Stinger“ raketos yra sumontuotos ant HMMWV transporto priemonių, tai leidžia užtikrinti maksimalų mobilumą ir greitą perdislokavimą mūsų sąlygomis.

2000-taisiais metais Lietuvos ginkluotosios pajėgos iš Švedijos kariuomenės gavo „m/48“ sistemos kovinę techniką ir amuniciją. Artimojo nuotolio oro gynybos sistemą m/48 sudaro: zenitinės patrankos „L - 70“, ugnies valdymo radarai „UVR – 790“ ir apžvalgos radarai „PS – 70“. Šios sistemos serijinė gamyba pradėta 1948 metais. 1960 metais sistemai sukurtas ugnies valdymo radaras „UVR – 790“, kuris po to buvo dar daugybę kartų tobulintas. Galingas į ugnies valdymo radaro sistemą sumontuotas kompiuteris apskaičiuoja viską: vėjo greitį, objekto dydį, greitį ir aukštį, taip pat visas kitas balistines charakteristikas ir pagal tai nuotoliniu būdu gali valdyti dvi „L – 70“ zenitines patrankas. Taip pat labai svarbus šio zenitinio komplekso elementas yra apžvalgos radaras „PS – 70“ (paskutinį kartą tobulintas 1990 m.). Šis radaras 40 km nuotoliu gali pastebėti priešo orlaivį ir duomenis perduoti į ugnies kontrolės radarą, kuris apskaičiuoja visus duomenis ir toliau seka taikinį. Zenitinė patranka taikinį gali sunaikinti iki 4000 m aukštyje.

Visos šios paminėtos zenitinės sistemos yra efektyvios kovoje su neaukštai ir nelabai dideliu greičiu skrendančiais taikiniiais. Tačiau didelės priešos atakos iš oro atveju, galima tikėtis, kad keli NATO oro policijos misiją atliekantys naikintuvai bus sunaikinti arba dar angaruose arba tik spėję pakilti į orą. Kad ir kokie jie būtų modernūs ar valdomi labai prityrusių pilotų, tačiau prieš žymiai skaičiumi pranašesnį priešą bus bejėgiai. Tuomet scenarijus gali vystytis taip: po žaibiško smūgio NATO naikintuvams, priešo aukštai ir greitai skrendanti aviacija, taktiniai bombonešiai ir naikintuvai bombonešiai, tokie kaip „Su – 34“ ar „Tu – 160“, kurie taikinius užfiksuoti ir sunaikinti gali žymiai didesniu atstumu nei Lietuvos artimojo nuotolio priešlėktuvinės gynybos sistemos spės juos užfiksuoti, ar tuo labiau paleisti ugnį. Minėtieji lėktuvai taip pat gali skristi ir bombarduoti jiems reikiamus taikinius iš tokio aukščio, kad Lietuvos priešlėktuvinės sistemos bus paprasčiausiai neveiksnius juos neutralizuoti. Todėl galimo konvencinio karo su Rusija atveju, Lietuva tiek laiko, kol NATO sureaguotų ir atsistų savo karines oro pajėgas į pagalbą būtų be jokios paramos iš oro. Turima artimojo nuotolio oro gynybos ginkluote būtų galima gintis nebent nuo sraigtasparnių, kurie tikėtina gali paremti priešo motorizuotus ar pėstininkų dalinius efektyvia artima ugnimi iš oro.

3. LIETUVOS GINKLUOTŲJŲ PAJĖGŲ ATITIKIMO ŠALIES GYNYBOS POLITIKAI TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodo pagrindimas ir organizavimas

Empirinio tyrimo būdo ir metodų pasirinkimą sąlygojo darbo pradžioje iškelta problema ir teorinio tyrimo metu atlikus literatūros šaltinių analizę (kontentanalizę), suformuluota prielaida: *Lietuvos integracijos į NATO suteikta galimybė turėti „saugos skydą“ slopina jos, kaip suverenios valstybės, poreikį užtikrinti savarankiškesnę šalies gynybos politiką ir atitinkamai neskatina parengti ambicingesnę karinių pajėgų plėtros strategiją.*

Tai leido apibrėžti **empirinio tyrimo tikslą**: išsiaiškinti Lietuvos karinių pajėgų tolimesnių pokyčių tikslumą, jų būtinumą bei galimas kryptis.

Aukščiau įvardintai indukcinio tipo hipotezei⁸¹ patvirtinti arba paneigti pasitelktas kokybinio tyrimo būdas – ekspertinis vertinimas, pirminių duomenų rinkimui taikant giluminio interviu metodą. Dėl didelio tyrimo objekto daugiaplaniškumo bei jį įtakančių veiksnių nepalyginamumo atsisakyta atlikti kiekybinį tyrimą, taikant anketinės apklausos metodą. Nors tikėtina, kad tai leistų išsiaiškinti visuomenės požiūrį į Lietuvos karinių pajėgų transformaciją, tačiau duomenų surinkimas tokiu būdu pareikalautų papildomų laiko sąnaudų, o informacija, gauta juos apdorojus, būtų perteklinė, atsižvelgiant į šio darbo tikslą. Kiekybinio tyrimo ribotumas šiuo atveju pasireiškia ir tuo, kad „tokiu tyrimu neįmanoma rasti naujų idėjų, kaip tobuliau organizuoti veiklą užsibrėžtam tikslui pasiekti; tokios idėjos kyla remiantis kokybiniais tyrimais“.⁸²

Skirtingai nuo kokybinių, kiekybiniam tyrimui labiau būdingas siekis ieškoti išorinių reiškinio požymių, išgaunant įvairius rodiklius, kurie gali būti išreikšti skaičiais ir matuojami. Todėl kiekybinio tyrimo mokslinę vertę nusako gauti jo rezultate kiekybiniai rodikliai. Be to, kiekybinis tyrimas yra labiau struktūrizuotas ir suplanuotas, nes tyrimo metodai bei duomenų matavimo priemonės dažniausiai būna sukonstruotos dar prieš tyrimą. Tuo tarpu kokybinių tyrimų metodai yra lankstūs, nes orientuoti į interpretaciją, o ne į matavimus

Mokslininkai iki šiol ginčijasi dėl to, ar galima kokybinį tyrimą vertinti pagal patikimumo kriterijų. Šiuo požiūriu jų nuomonės išsiskiria. Vieni teigia, kad galima, tik ne visai taip pat, kaip tai daroma kiekybiniuose tyrimuose. Kiti laikosi priešingos pozicijos ir teigia, kad patikimumo charakteristika kokybiniame tyrime yra klaidinanti ir visiškai nepriimtina, kadangi

⁸¹ Indukcinės hipotezės - kai iš atskirų faktų logiškai mąstant bandoma padaryti apibendrinančias išvadas, kurios vėliau turės būti patvirtintos tyrimo būdu. „Bitinas, B., L. Rupšienė, V. Žydžiūnaitė. Kokybinių tyrimų metodologija. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. -Klaipėda, 2008, 86 p.“

⁸² Ten pat 34 p.

kiekybiniame tyrime patikimumas siejamas su matavimais ir matavimo instrumentu – jokio panašaus matavimo kokybiniuose tyrimuose nėra ir negali būti; o pats patikimumo kriterijaus aptarimo kokybiniame tyrime faktas jau parodo, kad tyrimas nėra geras.

Tyrimo patikimumas – viena iš validumo sąlygų. Negali būti pagrįstos išvados, jeigu tyrimas nepatikimas. Tik patikimas tyrimas gali būti validus. Tačiau validumas priklauso ne tik nuo patikimumo, bet ir nuo kitų tyrimo charakteristikų.

“Kokybinio ir kiekybinio tyrimų validumą padeda palyginti praplėsta validumo samprata. Validumą suprantant kaip išvadų pagrįstumą, remiantis *visu tyrimu*, o ne tik instrumentu ir tyrimo imtimi, išryškėja ir kitų tyrimo elementų reikšmė tyrimo išvadų pagrįstumui. (Pavyzdžiui, tyrimui pasirinkta strategija, tyrimo uždaviniai, jų dermė su duomenų rinkimo ir analizės metodais, duomenų rinkimo metodas, gaunamų duomenų fiksavimas ir daugybė kitų dalykų.)” [...] Kokybiniu tyrimu niekada nesiekama nustatyti, koks procentas kokių žmonių grupių laikosi tam tikros nuomonės. Siekiant šių tikslų, validūs yra tik kiekybiniai tyrimai. Kita vertus, tik kokybiniai tyrimai validūs tais atvejais, kai siekiama sudaryti nuomonių, vertinimų, išsiskyrimų tam tikru klausimu sąrašą.⁸³ Šiuo tyrimu būtent to ir siekiama.

Mokslinių tyrimų metodologinėje literatūroje⁸⁴ nurodoma, kad 90 procentų kokybinių tyrimų duomenų yra surenkama, naudojant interviu, kaip duomenų rinkimo metodą. Interviu, kaip kokybinių duomenų rinkimo metodo, taikymas grindžiamas prielaida, kad prasminga žinoti informantų požiūrius, vertinimus ir nuomones.⁸⁵ Interviu siekiama suvokti informantų patirtį, sužinoti nuomones tiriamu klausimu, kurias jie išsako savas žodžiais.

Tikslinės atrankos būdu, vadovaudamasis praktinės (profesinės) ir teorinės (mokslinės) kompetencijos kriterijumi, tyrime dalyvauti pakviečiau šiuos ekspertus:

Pulkininkas Almantas Leika - LR Krašto apsaugos ministerijos personalo politikos ir planavimo departamento direktorius. Ne tik teoriškai, bet ir praktiškai susiduriantis su krašto apsaugos personalo atrankos ir planavimo klausimais ir pats daug sprendžiantis. Turi publikacijų Lietuvos kariuomenės transformacijos klausimais.

Dr. Arūnas Molis, tarptautinių santykių ir politikos mokslų, bei NATO ir ES transformacijos ir saugumo politikos specialistas, prognozavimo metodų specialistas. Gali pateikti savo įžvalgas dėl

⁸³ Bitinas, B., L. Rupšienė, V. Žydžiūnaitė. Kokybinių tyrimų metodologija. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda, 2008, 107 p.

⁸⁴ Ten pat 152 p.

⁸⁵ Kokybiniuose tyrimuose apklausiamas asmuo vadinamas informantu, o ne respondentu, kaip kiekybiniuose tyrimuose.

galimų mūsų karinių pajėgų pokyčių, susijusių su Lietuvos krašto apsauga ir strategijomis. Paskelbęs nemažai mokslinių publikacijų, susijusių su Lietuvos ginkluotosiomis pajėgomis ir krašto gynyba. Vienas iš pagrindinių autorių, kuriais remiausi rašydamas magistro baigiamąjį darbą.

Atsargos pulkininkas Jurgis Norgėla. Knygos „Naujausiųjų laikų kariniai konfliktai: 1945 – 1991“ autorius. Ne tik kariškis bet ir mokymui skirtų leidinių autorius. Paskelbęs straipsnių, kuriais remiausi rašydamas magistrinio darbo teorinę dalį. Dirbo Lietuvos kariuomenės mokymų ir personalo valdyboje. Kadangi išleistas į atsargą, nebėra pats aktyviojoje sudėtinėje krašto apsaugos sistemos dalyje, todėl gali kritiškiau vertinti dabartinėse ginkluotosiose pajėgose vykstančius procesus.

Tomas Jarmalavičius, buvęs gynybos politikos ir planavimo departamento direktoriaus pavaduotojas (dabar dirba Baltijos gynybos koledže). Žmogus pats dirbęs gynybos politikos planavime yra pakankamai kompetentingas atsakyti į probleminius magistro baigiamojo darbo klausimus.

Šiam tyrimui buvo pasirinktas kryptingasis (arba iš dalies struktūruotasis) interviu metodas. Pagrindinis šio metodo privalumas – interviu gaunama išsamesnių susistemintų duomenų, lyginant su neformaliuoju interviu, kuris vyksta laisvo pokalbio forma, informantui iš anksto nepateikus klausimų. Metodologinėje literatūroje nurodoma, kad iš anksto numatyti giluminio interviu klausimai leidžia palyginti ekspertų nuomones, tyrimo rezultatai būna išsamesni.

Yra trys pagrindiniai būdai fiksuoti interviu metu gautus duomenis:

1. Interviu įrašomas į garso juostą, po to iš garso juostos jis transkribuojamas į rašytinį tekstą ir analizuojamas;
2. Interviu įrašomas į garso juostą, tačiau interviu metu išsakytas mintis fiksuoja raštu ir pats tyrėjas; interviu netranskribuojamas, tyrėjas analizuoja savo įrašus ir, esant, reikalui, klausosi garso įrašo;
3. Interviu neįrašomas į garso juostą, o interviu klausimus ir atsakymus įrašinėja ranka pats tyrėjas su padėjėju/padėjėjais. Tyrėjas analizuoja savo ir padėjėjų užrašus.

Atlikdamas apklausą, pritaikiau pirmąjį būdą. Klausimynai, kuriuos naudoju interviu metu, ir apklausos protokolai pateikti 1, 2, 3, 4, 5 prieduose.

3.2 Tyrimo rezultatų analizė

Vienu iš svarbiausių Lietuvos kariuomenės restruktūrizacijos tikslų prieš stojimą į NATO, buvo parengti ją taip, kad ji standartiškai (ginkluotė, parengimo lygis, operacijų planavimas) atitiktų būsimų šalių sąjungininkių kariuomenes. Šis tikslas nebuvo trumpalaikis. Modernizacija ir restruktūrizacija buvo numatomi įgyvendinti per ilgesnį laiko tarpą. Šiandien, pažvelgę į nuveiktus darbus, galime pabandyti atsakyti ar ne be reikalo visa tai buvo daroma ir ar Lietuva yra pakankamai pasirengusi vykdyti savo įsipareigojimus Aljanso partneriams. Šį klausimą interviu metu uždaviau ekspertui nr. 1. Jis teigia, kad tie įsipareigojimai, kurių iš mūsų tikisi sąjungininkai, yra vykdomi. Lietuva dalyvauja tarptautinėse krizių valdymo ir taikos palaikymo operacijose. Tiek kiek leidžia šalies finansinė padėtis ir pakankamai parengto personalo kiekis, Lietuva pilnutinai vykdo savo pažadus. Kai kuriuos Lietuvos dalinius, pavyzdžiui, specialiųjų operacijų junginį „Aitvaras“ net labai aukštai vertina gynybos organizacijų partneriai. Nuo užsienio šalių analogiškų dalinių pasirengimu neatsiliekančias „Aitvaras“ įrodė, kad gali vykdyti aukšto intensyvumo lygio operacijas. Taip pat ir mūsų ginkluotės, įrangos bei planavimo standartų atitikimas Aljanso keliamiems reikalavimams yra ženklas, kad Lietuva sugebėtų priimti sąjungininkus savo teritorijoje.

Atsakydamas į šį klausimą ekspertas nr. 2 teigia, kad pasirengimą reikia vertinti priklausomai nuo mūsų ambicijų lygio. Tikslus, kuriuos esame užsibrėžę šiandienai, mes pasirengę įgyvendinti. Jo nuomone, negalima išskirti šių dviejų dalykų: to, ko mes tikimės patys iš savęs ir to, ko iš mūsų tikisi NATO partneriai. Būdami Aljanso nariais, vykdomė tai, dėl ko esame įsipareigoję, bet tik iš dalies, nes ryšium su susiklosčiusia ekonomine situacija turime mažinti savo ambicijų lygį. Tam pritaria ir ekspertas nr. 4, teigdamas, kad dabartines žemo intensyvumo operacijas, tokias, kaip taikos palaikymas ir krizių valdymas daugianacionalinių pajėgų sudėtyje, mes galime vykdyti ir vykdomė. Jo nuomone, tam didelės įtakos turėjo vykdoma kariuomenės modernizacija ir profesionalizacija, (nors dėl pirmosios ekspertas nr. 3 vis dėlto suabejotų). Tačiau, pasak eksperto nr. 4, jeigu bet kuriai iš mūsų sąjungininkių kiltų rimtas pavojus būti užpultai, tai Lietuva tokioje pagalbos operacijoje vargu ar pajėgtų dalyvauti, nes tam ji neturėtų pakankamai pajėgumų. Ekspertas nr. 4 teigia, kad net mūsų vienintelė brigada „Geležinis vilkas“ nėra iki galo modernizuota, batalionai nesukomplektuoti. Todėl mes sugebame dalyvauti tik žemo intensyvumo operacijose, tokiose kaip kova su Afganistano sukilėliais. Nežiūrint to, kad mūsų saugumo politika numato vystyti aukšto parengties lygio ekspedicines pajėgas ir dalyvauti taikos sąjungininkų rengiamose operacijose, vis dėlto pilnume vykdyti savo įsipareigojimų užsienio partneriams mes nesame pajėgūs. Tam įtakos turi ir finansinė pusė: jei Lietuva ir toliau skirs 0,88 proc. BVP Krašto

apsaugai, tai tiek apie teritorinę gynybą, tiek ir apie ekspedicinių pajėgų stiprinimą nėra realu kalbėti. Tą patvirtina ir eksperto nr. 4 minimos užsienio ekspertų komisijos išsakyta nuomonė, kad mūsų planai yra geri, tačiau realus jų įgyvendinimas - apgalėtinas.

Ekspertas nr. 1 teigia, kad, Lietuva vykdo įsipareigojimus ne tik NATO, bet ir ES gynybos struktūroms, 2010 metų pirmą pusmetį budėdama ES kovinėje grupėje. Šiuo atveju Lietuva lenkia kai kurias panašaus dydžio ir pajėgumo valstybes, pavyzdžiui, Latviją, kuri netgi atsisako siųsti pajėgas į kovinę grupę. Todėl Lietuvos įnašas į NATO yra pakankamas ir sąjungininkai mūsų valstybei priekaištų dėl to nėra pareiškę.

Ekspertas nr. 3 šiuo klausimu taip pat yra įsitikinęs, kad tie įsipareigojimai, kurie yra priimti iš NATO, yra vykdomi. Kaip pavyzdį jis paminėjo provincijos atstatymo grupės (PAG) veiklą Afganistane. Tačiau, eksperto nr. 3 nuomone, toks atstatymas galėtų būti daugiau civilinė misija, o kariškiai su ginklu rankose turėtų užtikrinti to proceso saugumą. Jo teigimu, visi kariškiai, besiruošiantys misijai, pereina visus reikalingus mokymus, kad galėtų sėkmingai ją vykdyti. Kariams yra nuperkama visa reikalinga įranga ir ginkluotė, tačiau tiek ir tokio lygio, kiek tai leidžia valstybės biudžete tam numatytos lėšos. Todėl, anot eksperto nr. 3, kariuomenės modernizacija nevykdoma tokia sparta, kokia ji galėtų vykti. Minėtieji gynybai skiriami 0,88 proc. BVP neužtikrina, kad kariuomenei būtų nuperkami naujausi ginklai ar įranga.

Eksperto nr. 1 paklausus apie struktūrinių pakeitimų naudą (perėjimas nuo teritorinės prie kolektyvinės gynybos, nuo šauktinių prie profesionalų kariuomenės), jis atsakė, kad tokia valstybė kaip Lietuva turi atsisakyti šauktinių kariuomenės. Pagal šiuo dieninius poreikius, kiekvienas aktyviojoje krašto apsaugos tarnyboje tarnaujantis karys privalo gebėti efektyviai vykdyti karines operacijas Aljanso sudėtyje užsienyje, tačiau šauktinis karys to padaryti negalėtų dėl pasirengimo stokos. Todėl šauktinių kariuomenė nėra optimalus sprendimas tokiai mažai valstybei kaip Lietuva. Tačiau čia yra neatsižvelgiama į rezervo klausimą. Kaip gali būti užtikrinama šalies gynyba, kai nėra pakankamo rezervo galimai mobilizacijai. Akivaizdu, kad nedidelė profesionalų kariuomenė pati negali nei sulaikyti agresoriaus, nei užtikrinti pakankamą savo strateginių objektų apsaugą.

Ekspertas nr. 3 interviu ne kartą akcentavo, kad NATO karinėje koncepcijoje yra ne tik penktasis straipsnis, garantuojantis kolektyvinę gynybą, tačiau ir trečiasis, kuriame teigiama, kad užpulta šalis visų pirma turi gintis ir pati, o tik tada laukti NATO paramos. Juk NATO fiziškai nesugebėtų pasiųsti pajėgų į Lietuvos teritoriją paros bėgyje. Todėl, mano manymu, bent pirmam smūgiui atremti reikalingas gana nemažas skaičius piliečių, kurie būtų apmokyti ginti savo kraštą ir turėtų tam pakankamą motyvaciją. Tam pritaria ir ekspertas nr. 3, teigdamas, kad sustabdyti šaukimą į kariuomenę buvo skubotas ir nepamatuotas sprendimas. Vėliau net buvo kreiptasi į Konstitucinį teismą, siekiant išsiaiškinti tokio sprendimo teisėtumą. Būdamas mišrios kariuomenės

komplektavimo šalininku, ekspertas nr. 3 interviu teigia, kad profesionalų kariuomenė yra brangesnė nei šauktinių (prieštaravimas eksperto nr. 1 nuomonei). Taip pat, po būtinųjų karinių mokymų nepatekę į profesionaliąją kariuomenę ir į rezervą išėję kariai taip ir lieka neįgiję reikiamos karinės specialybės, todėl nėra pakankamai parengti galimam konfliktui. Tinkamai paruošti kari, eksperto nr. 3 teigimu, reikia bent metų.

Paklaustas, ar verta buvo pereiti nuo šauktinių kariuomenės prie profesionalų, ekspertas nr. 2 atsakė negalįs to vienareikšmiškai vertinti. Tai priklauso nuo tikslų, kurios mes siejame su kariuomene, ir jos pačios egzistencinių tikslų. Jei Lietuvos kariuomenės gynybos politika ir karinių pajėgų vystymo strategija numato, kad mes turime visą dėmesį sutelkti į dalyvavimą tarptautinėse operacijose ir būti gerais sąjungininkais Aljanse, tai toks virsmas yra naudingas. Kalbant apie teritoriniu pagrindu organizuotą krašto gynybą, kurią Estija mato kaip pagrindinį kariuomenės vystymo tikslą, tai toks pakitimas nebūtų labai naudingas. Ekspertas nr. 2 taip pat akcentuoja, kad šauktinių kariuomenė, savo laiku buvo tarsi savotiška patriotiškumo mokykla, į kurią susirinkę žmonės iš visų Lietuvos kampelių pajusdavo didesnę ryšį tiek su Valstybe, tiek ir su jos piliečiais, labiau suvokdavo save kaip integralią viso to dalelę, kuri privalo atlikti savo pareigą ir, reikalui esant, sugebėti paimti šautuvą į rankas ir ginti savo Kraštą. Savaiame aišku, kad profesionalas turi geresnį techninį parengimą negu šauktinis, tačiau tiek jo motyvacija, tiek ir tokios kariuomenės apskritai naudingumas visuomenei yra mažiau vertingas, negu šauktinių kariuomenės. Ekspertas nr. 4 tam prieštarauja ir teigia, kad tokia kariuomenė, nepaisant savo skaitlingumo, būtų tik patrankų mėsa. Tokioje kariuomenėje, anot jo, nebūtų nei užtektinai ginkluotės, nei pasirengimo, nei profesionalumo, o pastarieji trys dalykai šiuolaikiniame kare yra patys svarbiausi. Eksperto nr. 4 manymu, jei mes, kaip ir estai, orientuosimės tik į teritorinę gynybą, tai iš to nieko gero nesigaus, nes nebūsime pasirengę nei siųsti karių į tarptautines misijas, nei tokios rūšies kariuomenė bus apskritai naudinga, jei po kokių dešimties metų iš Rusijos grėsmės teliktų tik slogus prisiminimas. Tačiau tada kyla klausimas, o kam apskritai reikalinga mums tokia organizacija, kurioje mes turėsime tik siųsti savo karius į misijas, o ji praktiškai nebus mums reikalinga, nes nebeliks grėsmės iš Rusijos.

Tačiau šiandien, kol tokia grėsmė yra aktuali, Lietuva privalo vykdyti savo įsipareigojimus NATO, kurie nėra jau tokie ir dideli mainais už realias saugumo garantijas ir efektyvią atgrasinimo strategiją. Mano kalbintų ekspertų teigimu, Lietuvos kariuomenė - profesionalioji ar šauktinių - viena nesugebėtų atremti tokios grėsmės, kuri ateitų iš Rytų kaimynų.

Šiandien mes turime realias saugumo garantijas ir realius Baltijos šalių gynybos planus, patvirtintus 2010 lapkričio 20 dieną. Tačiau esminis klausimas, dėl kurio, pavyzdžiui, Estija vis dar neatsisako rezervo rengimo, - kiek ilgai mums reikėtų išbūti vieniems iki to laiko, kol atvyktų sąjungininkų parama. Todėl ekspertas nr. 2 mišraus tipo kariuomenę laiko pranašesne nei

vien šauktinių, ar vien profesionalų. Šių dviejų sandų suderinamumas yra akivaizdus. Tiek ekspertas nr. 4, tiek ir ekspertas nr. 1 teigia, kad jeigu sąjungininkų kariuomenės nebūtų Lietuvos teritorijoje nuo pat pirmos minutės kai galimai įvyktų ginkluotas susidūrimas, tai jau būtų mūsų didžiulis strateginis pralaimėjimas ir žvalgybos neveiksmingumo įrodymas. Todėl šiandieninė Lietuvos gynybos politika grįsta pasitikėjimu, kad žvalgyba spės laiku nustatyti rengiamus prieš Lietuvą veiksmus, o greitai perdislokuojama sąjungininkų kariuomenė, permesta į Lietuvos teritoriją, sukurs efektyvų atgrasinimą nuo tokių veiksmų. Kaip efektyvią priemonę pirminiam atgrasinimui ekspertas nr. 4 mato tam tikros technikos ar netgi sąjungininkų infrastruktūros buvimą Lietuvoje. Tuomet netikėto smūgio atveju jau būtų galima inicijuoti kolektyvinę gynybą, o ta valstybė, kurios technika ir tam tikras kontingentas būtų dislokuotas mūsų valstybėje, jau neturėtų kitos išeities, kaip viena iš pirmųjų atskubėti į pagalbą.

Ekspertas nr. 1 pripažįsta, kad išsilaikyti apie dvi savaites, jei potencialūs agresoriai - Rytų kaimynai pradėtų gana didelę karinę operaciją, būtų sudėtinga, o gal net apskritai neįmanoma. Tačiau, jo teigimu, Lietuvos pagrindinis stojimo į Aljansą tikslas buvo ne kariavimas kaip savitiksliis dalykas, o potencialaus agresoriaus atgrasinimas nuo karinių veiksmų, kitaip tariant, būtinumas užkirsti kelią karams ar galimiems ginkluotiems susirėmimams, jiems dar nekilus.

Per 60 savo gyvavimo metų NATO šalys nebuvo kitų valstybių užpultos. Tai rodo, kad NATO organizacija turi pakankamai galių užtikrinti atgrasinamumą nuo karinių veiksmų. Todėl jos narės yra labiau orientuotos į prevencijos ir atgrasinimo politiką, o jeigu ji nepasiteisintų, tai dėl nedidelio gynybos gylio, nepalankaus sąjungininkų kariuomenei prieinamumo tokiai mažai šaliai kaip Lietuva gintis būtų itin sudėtinga. Pavyzdžiui, jei būtų surengtas analogiškas puolimas kaip 2008 metais prieš Gruziją, tai tų dviejų savaitių, realiai reikalingų sulaukti NATO pagalbos, mums prasilaikyti nepavyktų. Tačiau Ekspertas nr. 1 mano, kad toks puolimas yra apskritai nelabai įmanomas, kadangi NATO žvalgyba pajėgi potencialaus agresoriaus veiksmuose atsekti rengimosi karinei operacijai požymius, ir tam laiku užkirsti kelią. Todėl ekspertas nr. 3 teigia, kad Lietuvai siekiant efektyviai atremti galimą agresoriaus puolimą (kas yra pirminė šalies pareiga pagal NATO trečiąjį straipsnį), būtų optimalu išlaikyti nedidelę profesionalų kariuomenę, ir tuo pačiu investuoti į didesnio rezervo parengimą, kad reikalui esant, galėtume užfiksavę agresijos aktą suduoti efektyvų atsakomąjį smūgį ir tokiu būdu bent tam tikram laikui pristabdyti kitus agresoriaus veiksmus. Tokia pozicija skatina grįžti prie ankstesnės, t.y. šauktinių arba mišrios kariuomenės koncepcijos ir ją toliau plėtoti. Eksperto nr. 3 nuomone, reikėtų aktyvinti visuomenės karinį rengimą, sukurti efektyviai veikiančią ir greitą mobilizacinę sistemą, kad, karinio konflikto atveju, turimas rezervas būtų panaudojamas praktiškai, o ne tik teoriškai. Atitinkamai turėtų būti kuriami gynybos planai, kurie pirmiausia orientuotų į teritorinę gynybą, o tik paskui į pagalbą iš NATO priėmimą. Jei

NATO uždelstų vykdyti savo įsipareigojimus, tai eksperto nr. 3 nuomone, Lietuvos kariuomenė pagal iš anksto numatytus planus gintų savo kraštą, ir tai kas įvyko prieš 70 metų, nepasikartotų.

Šiandieninės profesionalų kariuomenės koncepcijos taikymo atveju, eksperto nr. 1 nuomone, reikėtų keisti nebent kariuomenės konkurencingumą. Kariuomenė turėtų užsirekomenduoti kaip solidus darbdavys šiuolaikinėje darbo rinkoje. Garantuodama konkurencingą atlyginimą ir socialines garantijas, ji turėtų atsirinkti geriausius specialistus, tačiau ne tuos, kurie, neturėdami daugiau kur eiti renkasi tarnybą kariuomenėje. Eksperto nr. 1 nuomone, Lietuvos kariuomenėje turi tarnauti ne kuo didesnis skaičius žmonių, tačiau kuo geresni savo srities žinovai, pradedant pėstininkais ir baigiant teisininkais. Antras dalykas, kurį reiktų tobulinti, tai būtų pats kariuomenės modernizavimas. Tačiau tai yra tiesiogiai susijęs dalykas su personalo klausimu. Kadangi, prastos kvalifikacijos ir menkai apmokytam žmogui vargu ar galima patikėti brangią ir itin modernią įrangą. Kariuomenė turėtų atsirinkti sau specialistus iš geriausių ir tokia kai kurių kariškių nuostata, eksperto nr. 1, nuomone, kada kariuomenė atlikinėja socialinių reikalų ministerijos funkcijas ir kai kurie žmonės „pamato baltą patalinę“ kariuomenėje yra neteisinga.

Kariuomenės modernizacijos klausimu ekspertas nr. 3 yra skeptiškesnis, nei ekspertas nr. 1. Jis mano, kad karinė ir politinė vadovybė dažnai neskiria kariuomenės modernizacijos ir jos vystymo. Teigiama, kad kariuomenė yra nuolatos modernizuojama, tačiau net po 20 „įtemto“ darbo metų kariuomenės būklė nei kokybiniu, nei kiekybiniu požiūriu nesikeičia. J. Norgėla skeptiškai vertina nuolatinį judėjimą, neapsisotjant nė viename taške ir neįgyvendinant nė vieno dalyko iki galo. Nuolatinis skubėjimas ir tobulinimas kurios nors vienos kariuomenės atšakos negali privesti prie gerų rezultatų, kadangi kariuomenė yra kaip vientisas organizmas. Aprūpinus vieną kariuomenės dalį labai aukštos kokybės ginkluote ir įranga, atsiranda problema, kaip ją valdyti, kaip integralią kariuomenės dalį, taip pat kaip jai sąveikauti su ne tokiomis moderniomis ir paruoštomis kariuomenės rūšimis. Tarkim šiandien Lietuvos Specialiosios ir Krašto apsaugos savanorių pajėgos vargu galėtų vykdyti bendrus veiksmus, kadangi labai skiriasi paruošimo lygis, bei naudojama technika ir ginkluotė. Veikiant junginėje operacijoje būtų labai sunki esamojo laiko mūšio teatro kontrolė, dėl atskirų karinių vienetų nesusidirbimo ir panašių dalykų. Aišku, yra vykdomos įvairios pratybos, tačiau vienų pajėgų išvystymas, kai pamiršamos kitos, nėra labai geras dalykas kariuomenėje. Eksperto nr. 3 nuomone, kariuomenės vystymas turi būti nuoseklus ir suskirstytas į atskirus etapus, kurių kiekvienas turėtų savo tikslus ir vertinimo kriterijus.

Kariuomenė yra nuolat kintantis organizmas, kuris priima į save naują informaciją, prisitaiko ir tobulėja. Kitaip sakant, kariuomenė yra atvira sistema. Šiandieninė Lietuvos kariuomenė tiek, kiek leidžia jos galimybės tobulinasi ir vystosi. Pavyzdžiui, taikos palaikymo operacijoje Afganistane Lietuvos kariai įgyja naudingą patirtį, kurią paskui galėtų pritaikyti savo krašto gynybai. Tai liečia tiek žemesniųjų grandžių karius, naudojančius ginklą, tiek ir

aukštesnius vadovujančių grandžių karininkus, kurie dirba štabe bendruose operacijų planavimo padaliniuose su užsienio šalių karininkais. Pačioje Lietuvos kariuomenėje, eksperto nr. 4 nuomone, reikėtų gerinti žmogiškųjų išteklių valdymą. Tai reiškia, kad reikia sukurti efektyvią rekrutavimo sistemą, leidžiančią kariuomenei atsirinkti geriausius kadrus. Lietuva prie profesionalų kariuomenės perėjo per staigiai ir nepasirengusi, todėl nebuvo spėta sukurti normalios kadru priėmimo sistemos. Taip pat turi būti gerinimas karininkų, kaip lyderių rengimas, suteikiamos geresnės karjeros perspektyvos. Niūriai atrodo šiandienos realija, kai taktinių pulkininkų yra daug, tačiau tokio strategiškai mąstančio, kuris galėtų užimti generolo-stratego pareigas, tai ir nėra.

Taip pat ekspertas nr. 4 siūlo dalį kariuomenės šiuo metu pačios vykdomų funkcijų, tokių aptarnavimas, infrastruktūros administravimas taikos metu. Tai leistų kariuomenei sutaupyti laiko ir skirti daugiau dėmesio savo tiesioginių funkcijų vykdymui, bei koviniam karių rengimui, užuot šluojant grindis ir darant panašius dalykus. Tačiau, toks pasirinkimas kariuomenės finansinių problemų neišspręstų, o dar jas ir pagilintų, nes privačiam sektoriui reikėtų mokėti už suteikiamas paslaugas.

Lietuvos karines pajėgas lyginant su Estijos galima rasti esminių skirtumų. Nors abi valstybės yra daugiau ar mažiau tokio paties dydžio ir pajėgumo, tačiau estai labiau vysto teritorines ginkluotąsias pajėgas, o kolektyvinė gynyba jiems yra labiau kaip priedas. Tačiau dėl to nesumažėja Estijos galimybės dalyvauti tarptautinėse operacijose ir vykdyti savo įsipareigojimus NATO ar ES. Lietuvoje yra atvirkščiai. Tačiau pirmiausia toks variantas yra priimtas dėl finansinės pusės, antra, jei jau taip siekėme tapti NATO nariais, tai tam tikras pasitikėjimas Aljansu turėtų išlikti. Lietuva yra nepakankamai turtinga, kad galėtų išlaikyti mišraus pobūdžio kariuomenę. Tačiau nuo 2009 metų jau yra vykdomi būtinieji kariniai mokymai, į kuriuos kasmet planuojama priimti apie 300 savanorių, su galimybe tą skaičių didinti. O, pritrūkus savanorių, reikiamą skaičių karių papildyti atsitiktine tvarka vykdomu šaukimu. Būtinieji kariniai mokymai (BKM) šiuo metu yra vienintelis būdas (neskaitant perėjimo iš Krašto apsaugos savanorių pajėgų) patekti į profesinę tarnybą Lietuvos kariuomenėje. Taip ne tik atsirenkami geriausi kadrai iš panorusių dalyvauti, tačiau ir rengiamas šioks toks kariuomenės rezervas, kuris, akivaizdu, yra ne pakankamas krašto gynybai užtikrinti. Didelė šauktinių kariuomenė, kaip pagrindinis rezervo papildymo garantas Lietuvai yra per brangi, ir tokios „prabangos“ su mažiau nei 1 procentu BVP Lietuva kol kas negali sau leisti ir lygintis su tą išgalinčiomis Suomija ar Šveicarija (pastarojoje kiekvienas namuose laiko ginklą, su kuriuo tarnavo kariuomenėje).

Modernizuojant pačią techniką reikėtų atkreipti dėmesį ne į tuos pajėgumus, kurie negali būti išvežti už šalies ribų, tačiau į tuos, kurie yra lengvai permetami ir pritaikomi veikti tarptautinių operacijų metu. Tai atspindi automatinio karabino „G36“ įsigijimas. Šiandien tarptautinėse operacijose dalyvaujantys kariai ginkluoti būtent šiais ginklais, tačiau didžioji dalis

Lietuvos kariuomenės ir Krašto apsaugos savanorių pajėgos vis dar tebenaudoja senus „AK4 MT“. Taip kariams nesiformuoja reikiami įgūdžiai ir apie visų karinių pajėgų pritaikomumą veikti kaip ekspedicinėms pajėgoms nelabai ir galima kalbėti. Taigi, kaip ir teigia ekspertas nr. 1, Lietuvos kariuomenė dar yra smarkiai tobulintina šioje srityje. Šiuo atveju jam pritartų ir ekspertas nr. 3, kuris taip pat mano, kad kariuomenės ginkluotė ir modernumas yra nuolatiniam vystymo procese. Tačiau, jo nuomone, mūšio efektyvumą lemia ne turima įranga, bet personalo paruošimas, kadangi tinkamai parengtas specialistas sugebės įvykdyti jam pavestą užduotį su bet koku ginklu (ar tai būtų „G36“ ar „AK4MT“, ar „M14“). Klausimas išlieka tik toks, kiek jis bus treniruotas atlikti užduotį su tam tikru kiekiu šaudmenų ir kiek jam tam prireiks laiko. Ekspertas nr. 1 teigia, kad Lietuvos strateginės koncepcijos nereikėtų keisti, bet stengtis įgyvendinti viską, kas ten yra įrašyta. Kariuomenės modernizacija neturi stovėti vietoje- ji turi nuolat keistis ir būti tobulinama.

Realų kariuomenės pasirengimą irgi sunku vienareikšmiškai vertinti. Ekspertas nr. 4 mano, kad dažnu atveju pratybos yra nevykdomos taip realistiškai, kaip tikrame kare. Yra naudojamos tokios pagalbines priemonės kaip mobilieji telefonai, kurie garantuoja susisiekimą, jei tinkamai nefunkcionuoja racijos. Taip kariams nesusiformuoja reikiami refleksai ir įgūdžiai, kurie būtų reikalingi tikrame kare. Karininkai ir pratybų rengėjai tokiu atveju tik užsideda sau „kryžiukus“, kad viskas įvykdyta sklandžiai, o realiai reikia dar labai daug praktikuotis, kad viską įvykdyti taip, kaip užpildyta dokumentuose. Mano manymu, tame yra dalis tiesos. Tačiau, kariai, vykstantys į misijas Afganistane pereina specialų pasirengimo kursą ir, kiek rodo praktika, savo funkcijas atlieka puikiai. O tai yra pagrindinis dalykas, ko yra reikalaujama iš šiandieninės Lietuvos kariuomenės. Kita vertus, kaip jau buvo minėta anksčiau, ar, vykdant aukšto intensyvumo operacijas, kariai sugebėtų efektyviai pritaikyti savo įgūdžius, negalima garantuoti. Kariuomenė turėtų daugiau dėmesio skirti koncepcijų plėtrai ir įvairių scenarijų simuliacijai. Tokių scenarijų realiame imitavime būtų galima stebėti nepasiteisinančius dalykus, tada atitinkamas sritis tobulinti ir gal net keisti ar vystyti karinę doktriną, ne pagal kabinetuose suformuluotus tikslus, bet pagal realias galimybes, kurias galime šiandien turėti ir įgyvendinti. Pagrindinis Lietuvos karinių pajėgų nesutapimas su gynybos politika ir būtų šis, tačiau jis yra praktinis. Dokumentuose ir strategijose viskas atrodo nepriekaištingai ir sudaro judėjimo „į reikiamą pusę“ išpūdį.

Ekspertas nr. 2 irgi akcentuoja personalo paruošimo klausimą. Jo nuomone, apmokyti ir parengti gerą karį reikia labai daug laiko ir kainuoja žymiai daugiau pinigų, nei nupirkti jam modernią ginkluotę, su kuria galėtų vykdyti užduotis. Todėl pati misijų praktika yra iš dalies mums naudinga, nes ten ne tik eiliniai, bet ir karininkai susiduria su realia praktika, tiek kovinių kontaktų tiek ir operacijų planavimo lygmenyse.

Vertinant veiksnius, kurie labiausiai įtakoja Lietuvos gynybos politiką, tai vieni iš labiausiai mus veikiančių yra Rytų kaimynai. Visos valstybės – kaimynės yra vienaip ar kitaip

susaistytos sutartimis ir tarpusavyje įsipareigojimais. Tačiau kalbant apie karinę grėsmę, tai eksperto nr. 1 nuomone, didžiausias pavojus kyla iš Rusijos ir Baltarusijos. Lietuvai toks aktualus penktasis straipsnis ir nuolatinis jo akcentavimas yra ne mūsų siekis apsisaugoti nuo terorizmo, kuris yra žymiai mažiau mums aktualus, tačiau potenciali grėsmė iš valstybių, egzistuojančių mūsų pašonėje. Grėsmės gali kilti ne iš pačių valstybių tam tikrų politinių ar karinių veiksmų, tačiau iš tam tikrų sąlygų, susiklosčiusių tose valstybėse. Dėl „Gazpromo“ veiklos gali, pavyzdžiui, būti nutrauktas dujų tiekimas Lietuvos vartotojams. Taip atsitiktų ne dėl Rusijos politikos, tačiau dėl to, kad „Gazpromui“ gali neapsimokėti parduoti dujas Lietuvai. Tiesioginė karinė grėsmė šiuo atveju mūsų valstybei nėra tokia ir aktuali. Ekspertas nr. 3, vertindamas kaimynų įtaką Lietuvos gynybos politikai teigia, kad kaimyninės šalys vienaip ar kitaip veikia gynybos politikos akcentus. Lietuva yra apsupta valstybių, kurių vienos deklaruoja esančios draugiškos, kitos nelabai, tačiau skirtingos valstybinės santvarkos ir valdymo modeliai įtakoja ir santykį tarp valstybių, bei potencialias keliamas grėsmes. Priklausomybė buvusiems blokams suponuoja į tai, kad buvę blokų centrai vis dar gali turėti labai rimtų geopolitinių interesų buvusių priverstinių blokų narių teritorijose. Eksperto nr. 3 nuomone, karinė agresija iš Rusijos yra mažai tikėtina, tačiau išlieka tikimybė dėl šio Rytų kaimyno veiklos atsidurti energetinėje krizėje. Taip pat negalima visai nieko dėtais laikyti ir kai kurių Rusijos politikų pasisakymų, kad Baltijos valstybės turi būti įtrauktos į Rusijos pavaldumą.

Baltarusijos atveju ekspertas nr. 1 pateikia pavyzdį, kad dėl neatsargiai vykdomų pratybų Lietuvos pašonėje gali prasidėti tam tikras diplomatinis konfliktas, kuris vėliau gali išsivystyti į karinį, tačiau, pasvarsčius, tai yra mažai tikėtina. Visų pirma dėl šiltėjančių Lietuvos ir Baltarusijos santykių. Antra, dėl pakankamai efektyvios NATO atgrasinimo strategijos.

Ekspertas nr. 4 santykius su Rusija vertina kaip smarkiai įtakojančius Lietuvos užsienio politiką, bet tik ne karinėje dimensijoje. Šiuolaikiniame pasaulyje Rusijai paprasčiausiai neapsimoka rengti karinę operaciją prieš Lietuvą, nes tai jokiomis prasmėmis nėra naudinga. Viena vertus jos lauktų tarptautinis pasmerkimas, o gal net ir NATO atsakas, kita vertus tai kainuotų tokius pinigus, kurie neatsipirktų. Paprasčiau, anot eksperto nr. 4, yra investuoti į Lietuvos politiką, pirkti energetinius objektus, ar daryti panašius dalykus. Tai yra žymiai efektyviau, kainuoja mažiau ir nesusilaukia tokio atgarsio pasaulyje. Blogiausias scenarijus, koks tik gali susiklostyti su Rusija yra teoriškai galima jos vidinė dezintegracija. Tuomet, efektyvius valstybių atgrasinimo nuo karinių veiksmų metodus naudojantis Aljansas, nežinotų kaip susitvarkyti su daugeliu mažų kunigaikštysčių, kurios net turėtų branduolinį ginklą.

Ar gali būti narystė Aljanse kažkuo padidinanti grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui? Šaliai pradėjus dalyvauti tarptautinėse kovos su terorizmu operacijose, teoriškai grėsmė Lietuvai išaugo. Tačiau, eksperto nr. 2 teigimu, ta grėsmė nėra reali, kadangi teroristai pirmiausia

taikosi į žinomus ir visuotinį atgarsį pasaulyje galinčius sukelti objektus. Šiuo atžvilgiu Lietuva jiems nėra tokia patraukli valstybė. Teroristinių išpuolių gana didelė tikimybė išlieka tik patiems kariams, kurie tarnauja tarptautinėse operacijose. Tačiau, mūsų šalyje terorizmo tikimybė kaip ir buvo taip lieka menka. Tačiau, Lietuva vis tiek turi įnešti savo indelį į kovą su tarptautiniu terorizmu. Ekspertas nr. 3 šiuo atveju mano, kad terorizmas yra visuotinė pasaulinė problema, nuo kurios nė vienas negali jaustis saugus. Jis terorizmą skirsto į dvi pagrindines rūšis: pasaulinis, kuris kelia grėsmę Europai ir JAV - tai O. Bin Ladenov vadovaujamas teroristų tinklas, kitas dalykas yra vietinės reikšmės terorizmas. Ekspertas nr. 3 sutinka, kad, įnešdama savo mažytį indelį į kovą su tarptautiniu terorizmu, Lietuva padidina galimybę savo piliečiams tapti teroristų taikiniais. Tokiai pačiai nuomonei pritaria ir ekspertas nr. 2, bei ekspertas nr. 4. Lietuvos indėlis į operacijas Afganistane nėra jau toks svarus, kad galima būtų tikėtis teroristinių aktų, kurių tikslas būtų „išprašyti“ Lietuvos pajėgas iš Afganistano.

NATO ir pagrindinė jos narė ir Lietuvos saugumo garantuotoja JAV, yra labai svarbus strateginis partneris Lietuvai. Todėl mūsų maža valstybė, savo ruožtu turi įnešti savo indelį į tarptautines NATO organizuojamas operacijas. Eksperto nr. 1 teigimu, niekas taip neužtikrins Lietuvos saugumo kaip NATO su JAV priešakyje, tačiau nereikia atmesti ir ES saugumo suteikimo galimybių. ES netgi numato stipresnius kolektyvinės gynybos įsipareigojimus, nei numato JAV. Galima teigti, kad tai ambicingas planas, tačiau jau daug ambicingų projektų ES yra įgyvendinusi. NATO ir ES saugumo ir stabilumo užtikrinimo siekiai nėra persidubliuojantys - jie vienas kitą papildo. NATO buvo ir bus pagrindinis veikėjas pasaulinėje krizių valdymo arenoje, o ES Europoje. Taip pat ir eksperto nr. 3 nuomone, NATO yra rimtas ir vertingas sąjungininkas, su kuriuo po 2010 metų lapkričio 20 viršūnių susitikimo, sieja ne tik pažadai bet ir realios apginamumo garantijos. Aišku, nereikia tikėtis, kad kilus tiesioginei karinei grėsmei Baltijos valstybėms atskubės visos NATO šalys, tačiau daugelis iš jų, pavyzdžiui JAV, Prancūzija ar Lenkija būtų pas mus vienos iš pirmųjų.

Ekspertas nr. 3 mano, kad bendradarbiavimas su ES ir NATO yra vienodai svarbus Lietuvai ir nuo to jau nebėra kur dėtis. Tačiau, nors Lietuva ir dalyvauja ES saugumo struktūrų veikloje, tačiau tarptautinėse operacijose vis tiek dalyvauja „po NATO vėliava“. Todėl galima sakyti, kad nereikia rinkis vienos iš šių organizacijų, ar manyti, kad jos yra persidubliuojančios. Jos viena kitą papildo reikiamose vietose. Ekspertas nr. 4 šiuo klausimu mano, kad NATO ir ES veikla kai kuriose srityse vis dėlto persidubliuoja. Tai yra tokie dalykai, kaip tam tikrų dokumentų, susijusių su gynyba rengimas ir siuntimas į valstybes nares. Galima pastebėti net tokių atvejų, kuomet labai panašaus pobūdžio dokumentas perduodamas tiek iš NATO, tiek ir iš ES, o jį skaityti ir patvirtinti, pavyzdžiui, turi tas pats žmogus Vilniuje.

Jei vertinti Lietuvos karinių pajėgų adekvatumą šalies gynybos politikai, tai galima teigti, kad pajėgos, kurias turime šiandien, yra adekvačios šalies gynybos politikai. Nes tiek šalies gynybos politikos, tiek kariuomenės rengimo ir vystymo planus rengia ir pateikia Krašto apsaugos ministerija. Tačiau tai nereiškia, kad pajėgos ir toliau neturi būti tobulinamos. Esmė yra karių įgūdžių tobulinimas, Eksperto nr. 3 nuomone, karys turi nuolatos gerinti savo įgūdžius, kad sugebėtų bet koku metų laiku ir esant bet kokioms sąlygoms atlikti jam pavestą užduotį.

3.3. Magistro baigiamojo darbo tyrimo rezultatų apibendrinimas

Apibendrinęs ekspertų pateiktus atsakymus, atsakysiu į klausimus, kurie yra susiję su Lietuvos gynybos politikos planavimu, karinėmis pajėgomis, jų realiu naudingumu, bei vystymo strategija.

- Šiandieninį Lietuvos pasirengimą vykdyti savo įsipareigojimus užsienio partneriams galima vertinti teigiamai. Šiandien tie įsipareigojimai yra vykdomi. Tačiau, jei prireiktų dalyvauti aukšto intensyvumo konflikte, tai kol kas negalėtumėme būti vertingais sąjungininkais.
- Kariuomenės perėjimas nuo šauktinių prie profesionalų buvo būtinas (atsižvelgiant į šiandieninę geostrateginę situaciją), tačiau skubotas. Neparengus reikiamos naujų kadru rekrutavimo sistemos, kariuomenė susidūrė su specialistų trūkumo problema. Tam išspręsti reikalingas kariuomenės konkurencingumo darbo rinkoje didinimas.
- Būtinieji kariniai mokymai (BKM) yra teisingas sprendimas, tačiau reikia padidinti juose dalyvaujančių skaičių, kad ne tik atsirinkti pačius geriausius kadrus kariuomenei, bet ir parengti nemažą rezervą pradiniam gynybiniam pajėgumui užtikrinti ir teigiamai ugdyti jaunimą.
- Pasirengimas gintis teritoriniu principu ir turėti tarptautinėms operacijoms parengtus pajėgumus yra vienas kitam netrunkantys dalykai. Krašto gynyba būtų efektyviausia, jei gintumėmės teritoriniu principu, tačiau ir pasitelkdami NATO pajėgumus. Nors kai kurie ekspertai teigia, kad dideliame skaičiuje žmonių nebus kokybės, tačiau tai abejotina (jei kariai išeitų tinkamą apmokymą BKM metu).
- Lietuvos profesionalų kariuomenė pati viena nesugebėtų sulaikyti intensyvaus agresoriaus iš Rytų puolimo. Todėl sąjungininkų pajėgų nebuvimas šalies teritorijoje nuo pat pirmos konflikto dienos būtų didelis strateginis pralaimėjimas Lietuvai. Kvalifikuoto rezervo parengimas galėtų padidinti mūsų galimybes sulaukti NATO paramos, jei puolimas prieš mūsų šalį būtų pradėtas staigiai ir netikėtai.
- Lietuvai būtų naudinga, jei mūsų Šalyje būtų dislokuotas tam tikras sąjungininkų pajėgų kontingentas su personalu. Tai atgrasintų potencialų agresorių nuo karinių veiksmų.

- Šiandieninė Lietuvos kariuomenė, kaip ir kitos modernių šalių kariuomenės, yra kintantis ir prie naujų sąlygų prisitaikantis organizmas. Tačiau joje reikėtų pagerinti žmogiškųjų išteklių valdymą. Pagerinti rekrutavimo sistemą. Taip pat visos kariuomenės sritys turėtų būti vystomos vienodai, neišskiriant vienu ir neapleidžiant kitų.
- Realus karių parengimas ir ginkluotė ne visais atvejais atitinka reikalavimus. Ginkluotę reikėtų žymiai labiau modernizuoti, orientuotis į techniką ir ginklus, kurie būtų efektyvūs veikiant už Lietuvos ribų misijose. Tačiau, žymiai svarbiau yra parengti gerus specialistus, nes tai kainuoja daugiau ir užima didesnę laiko tarpą nei įsigyti ginkluotę.
- Rusija ir Baltarusija yra pagrindinės Lietuvos gynybos politiką ir jai keliamus strateginius tikslus įtakojančios šalys. Nors galimos karinės grėsmės vargu ar galima iš jų tikėtis, tačiau galimas energetinis šantažas, kibernetiniai išpuoliai, ar krizės, susidariusios dėl pasienyje vykstančių karinių mokymų. Teorinė Rusijos dezintegracijos galimybė yra didžiausias pavojus Lietuvos nacionaliniam saugumui.
- Lenkija yra rimtas ir vertingas strateginis partneris. Tačiau su Latvija ir Estija mus sieja panašus karinis pajėgumas, todėl semtis karinės patirties ir mokytis vieniems iš kitų klaidų, būtų naudingiau su pastarosiomis kaimynėmis.
- Terorizmo pavojus Lietuvai yra daugiau teorinis, nei praktinis. Lietuva yra per mažai žinoma pasauline prasme, kad susilauktų visuotinio pasaulinio dėmesio po teroristinio akto įvykdymo. Taip pat mūsų indėlis į tarptautines operacijas yra per mažas, kad galėtume tikėtis teroristinio šantažo, siekiant „išprašyti“ mūsų pajėgas iš Afganistano. Realus pavojus išlieka tik kariams, dislokuotiems tarptautinėse operacijose.
- JAV yra rimčiausias karinis Lietuvos sąjungininkas ir saugumo garantijų teikėjas. Po 2010 m. lapkričio 20 d. viršūnių susitikimo, Lietuva turi tikrus gynybos planus, todėl mūsų apginamumo garantijos yra labai realios.
- NATO ir ES tarptautinio saugumo užtikrinimo prasme daug kur yra persidubliuojančios, bet daug kur ir papildančios viena kitą. NATO yra daugiau orientuota į pasaulinio stabilumo užtikrinimą ir krizių valdymą, o ES – Europoje.

IŠVADOS

1. Istorinė patirtis rodo, kad tarpukariu krašto gynybai buvo nemažai rengtasi ir tam skirti dideli tiems laikams pinigai. Tačiau tinkamų gynybos planų nebuvimas ir politikos neveiksnumas lėmė kariuomenės pasidavimą be mūšio.
2. Lietuvos karinės pajėgos yra adekvačios šalies gynybos politikai tik iš dalies. Šiandien kariuomenė yra pritaikyta veikti žemo intensyvumo konfliktuose - taikos palaikymo misijose. Atvykti sąjungininkams į pagalbą aukšto intensyvumo konfliktuose Lietuvos kariuomenė dar nėra pasiruošusi. Tam reikalingas nuoseklus perdislokuojamos į užsienio operacijas technikos ir ginklų modernizavimas ir visų kariuomenės rūšių lygiagretus vystymas.
3. Narystė NATO lemia, kad Lietuvos politinė ir kariuomenės vadovybė daro neapgalvotus sprendimus, skirtus atitikti Aljanso reikalavimus, tačiau nepadidinančius Šalies apginkavimą. Perėjimas nuo šauktinių prie profesionalų buvo būtinas, tačiau skubotas. Lietuvos gynybai efektyviausia būtų parengti tiek profesionalų kariuomenę, gebančią dalyvauti bet kokio intensyvumo misijose, tiek ir atsargos kariuomenę teritorinei krašto gynybai.
4. Nei šauktinių, nei profesionalų principu organizuota Lietuvos kariuomenė pati viena nesugebėtų apginti savo krašto. Todėl NATO parama Lietuvai yra gyvybiškai būtina. Todėl ir Lietuva turi įnešti savo indėlį į šios saugumo organizacijos veiklą. Dalyvavimas tarptautinėse operacijose yra būtinas ir nekvestionuotinas.
5. Rusija ir Baltarusija yra pagrindinės šalys, įtakojančios Lietuvos gynybos politiką. Tiesioginės karinės grėsmės iš jų kol kas nekyla. Tačiau jos yra daugelio grėsmių, tokių kaip energetinis šantažas, kibernetiniai išpuoliai generavimo šaltinis. Reikia palaikyti gerus santykius su šiais kaimynais, tačiau ruoštis blogiausio scenarijaus galimybei.
6. Tarptautinio terorizmo pavojus Lietuvai negresia, arba yra labai menkas. Tačiau Lietuva turi dalyvauti kovoje su terorizmu, kaip geras sąjungininkas, kad reikiamu momentu galėtų tikėtis NATO pagalbos.
7. Krašto apsaugai skiriamas nepakankamas finansavimas, kad užtikrinti realų, o ne teorinį Lietuvos kariuomenės adekvatumą Šalies gynybos politikai.
8. Magistrinio darbo empirinis tyrimas patvirtina darbo pradžioje išsikeltą hipotezę, kad Lietuvos integracija į NATO ir galimybė turėti atgrasantį saugos skydą lemia savarankiškos Lietuvos gynybos politikos bei ambicingesnio kariuomenės plėtros plano nebuvimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

Mokslinė literatūra:

1. „Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2005“, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2005 m.
2. „Lietuvos nacionalinis saugumas: teorija ir realijos“, Vilnius, Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas 1994 m.
3. „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m.
4. Ališauskas, Rimas, „Europos gynybos politikos raidos scenarijai.“ Magistrinis darbas, Vilnius, Vilniaus Universitetas, 2005 m.
5. Bitinas, B., L. Rupšienė, V. Žydzūnaitė. Kokybinių tyrimų metodologija. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda, 2008
6. Boot M., *The Savage Wars of Peace: Small Wars and the Rise of American Power*, New York: Basic Books, 2002 m.
7. Clemmensen Michael H. „Mišri Danijos kariuomenės personalo struktūra: išeitis mažos valstybės kariuomenei šiuolaikinėje aplinkoje?“ „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m.
8. Černius, Nerijus, „Kariuomenės demokratinė kontrolė: atvejo tyrimas.“, Vilnius, MRU, 2008 m., 77 p.
9. Česnakas, Giedrius, „Energetinio saugumo ir užsienio politikos daugiavektoriškumas Rytų Europos geopolitinėje erdvėje: Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos palyginamoji analizė.“ Kaunas, VDU, 2009 m., 135 p.
10. Delbrück H., *History of the Art of War*, vol. 4, vert. Renfroe W. J., Lincoln: University of Nebraska Press, 1990 m.
11. Gaidžiūnaitė, Lina, „Energetinis saugumas ir NATO vaidmuo Baltijos šalyse“, Kaunas, VDU, 2009 m., 112 p.
12. Gnesotto N., “European Security and Defence Policy: A European View”, European Security and Defence Policy: Taking Stock, ESF Working Paper No. 8, September 2002 m.
13. Godliauskaitė, Laura, „Saugumą užtikrinančios Baltijos jūros regiono tarptautinės organizacijos JAV interesų kontekste.“, Kaunas, VDU, 2009 m., 74 p.
14. Grigonis, Gytis, „ES dalyvavimas taikdariškose misijose“ Kaunas, VDU, 2009 m., 128 p.

15. Jarmalavičius, Tomas „Karo prievolė Lietuvoje: orientyrai diskusijai“, „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m.
16. Jonuškienė, Irma „Lietuvos Respublikos kariuomenės žmogiškųjų išteklių valdymo ypatumai.“ Šiauliai, ŠU, 2009 m., 95 p.
17. Juknevičiūtė, Jurgita, „Europos Sąjungos bendros užsienio ir saugumo politikos konsolidavimas nuo Nicos iki Lisabonos sutarties.“ Kaunas, VDU, 2010 m., 59 p.
18. Kasčiūnas, Laurynas, „Lietuvos vieta globaliniuose geopolitiniuose ir geoekonominiuose scenarijuose.“, Magistrinis darbas, Vilniaus Universitetas, 2006 m.
19. Katauskienė, Rima, „Kariuomenė kaip Lietuvos nacionalinio saugumo garantas: karininkų ugdymo aspektas.“, Vilnius, VPU, 2008 m., 87 p.
20. Klein, Paul „Vokietijos ginkluotųjų pajėgų ateitis: tarp privalomosios karo tarnybos ir profesionalizacijos“, „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“, Vilnius, LKA, 2005 m.
21. Krašto apsaugos ministro gairės 2006- 2011 m., Vilnius, KAM leidybos ir informacinio aprūpinimo tarnyba, 2004 m.
22. Kulikauskas, Gediminas „Jeigu priešas užpultų staiga“ Verslo klasė, 2009 m. Gruodis
23. Laurinavičius, Česlovas „Istorijos vaidmuo Lietuvos – Rusijos santykiuose“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2005“, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2005 m.
24. Lietuvos karinė doktrina, patvirtinta Lietuvos kariuomenės vado 2010 m. kovo 10d.
25. Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2007, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2007 m.
26. Lopata, Raimundas, Statkus Nortautas „Imperijos, pasaulio tvarka ir mažosios valstybės“ „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“, 2005, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2005 m.
27. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Prieiga per internetą:
<http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> (žr. 2010 07 12)
28. LR principinės kariuomenės struktūros 2010 metais, planuojamos principinės kariuomenės struktūros 2015 metais nustatymo, krašto apsaugos sistemos karių ribinių skaičių ir statutinių valstybės tarnautojų ribinio skaičiaus 2010 metais ir 2015 metais patvirtinimo įstatymas. 2010 m. gegužės 27 d. Nr. XI-853, Vilnius
29. Martišius, Vygandas, „Sovietų Sąjungos ir Vokietijos karo veiksmai Lietuvos teritorijoje 1941–1945 m.“ Kaunas, VDU, 2008 m., 77 p.
30. Molis, Arūnas „Europos Sąjunga ir krizių valdymas: strateginis požiūris“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2007“, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2007 m.

31. Molis, Arūnas, „Bendrosios ES saugumo ir gynybos politikos plėtros scenarijų tyrimas“ daktaro disertacija: socialiniai mokslai, politikos mokslai, Vilnius, Vilniaus Universitetas, 2008 m.
32. Novagrockienė, Jūratė, „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m.“
33. Olech, Aleksandr, „NATO ir Rusijos santykių raida ir perspektyvos: vidaus politinių veiksmų vaidmuo.“, Kaunas, VDU, 2008 m., 77 p.
34. Paulauskas, Kęstutis „JAV gynybos pramonės raida ir poveikis santykiams su Europa“, Vilnius, 2004 m.
35. Paulauskas, Kęstutis, „Konstitutyvus saugumo ir tapatybės rašymas bei praktika: Lietuvos atvejis“ Daktaro disertacija : socialiniai mokslai, politiniai mokslai, Vilnius, Vilniaus Universitetas 2007 m.
36. Petrauskaitė Jūratė, „Revoliucija karinėje srityje: įtaka Lietuvos kariuomenės profesionalizacijai „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m.
37. Petrovaitė, Aurelija, „Europos karinio saugumo užtikrinimo klausimas JAV-Rusijos tarpusavio santykių kontekste.“, Kaunas, VDU, 2009 m., 125 p.
38. Pierce A. C. The Strategic Defence Initiative: European Perspectives. In C. Keller, G. Marttox, ed., Evolving European Defence Policies, Lexington books, 1987., 151 p.
39. „Rusijos Naujoji Karinė doktrina“ prieiga per internetą:
http://news.kremlin.ru/ref_notes/461 (žr. 2010 09 12)
40. Sakalauskytė, Vilma, „Europos Sąjunga ir Baltarusija: iššūkiai Europos saugumui.“, Vilnius, MRU, 2009 m., 77 p.
41. Stanfor, „Baltic States Membership in NATO Unlikely“. 2001 m.
42. Statkus, Nortautas, Kęstutis Paulauskas „Tarp geopolitikos ir postmoderno: kur link sukti Lietuvos užsienio politikai?“ Vilnius, LKA, 2008 m.
43. Šapronas Robertas „Ar vis dar reikia Lietuvai šauktinių karių“, „Profesionalų kariuomenė: vakarų šalių patirtis ir perspektyvos“ Vilnius, LKA, 2005 m.
44. Šedytė, Rasa, „Rusijos Federacijos strateginiai dokumentai ir karinės politikos poveikis Baltijos šalių kariniam saugumui po 2004 metų.“, Kaunas, VDU, 2010 m., 81 p.
45. Šešelgytė, Margarita, „Europos Sąjungos bendro gynybos identiteto problema“ daktaro disertacija: socialiniai mokslai, politikos mokslai, Vilnius Vilniaus Universitetas, 2007 m.

46. Šlekys, Deividas „Amerikietiškos kariavimo tradicijos svarba ir keliamos problemos“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2007 m.
47. Tauginas, Tomas, „Lietuva Europos ir euroatlantinėje saugumo sistemose: raida, dabartis, ateities perspektyvos.“, Vilnius, MRU, 2006 m., 51 p.
48. Taujanskas, Martynas, „ES bendroji užsienio ir saugumo politika: Lietuvos, kaip mažosios valstybės, vaidmuo.“, Kaunas, VDU, 2008 m., 64 p.
49. Urbelis, Vaidotas „Lietuvos vieta JAV didžiojoje strategijoje“: daktaro disertacija : socialiniai mokslai, politikos mokslai, Vilnius, Vilniaus Universitetas, 2004.
50. Urbelis, Vaidotas „Lietuvos atgrasinimo strategija“, „Lietuvos metinė strateginė apžvalga“ 2005, Vilnius: Lietuvos karo akademija 2005 m.
51. Urbelis, Vaidotas „Lietuvos vieta JAV didžiojoje strategijoje“, Vilnius, LKA, 2005 m.
52. Vaišnoras, Tomas, „Energetinio saugumo scenarijai: Lietuvos, Latvijos ir Lenkijos atvejis“, Kaunas, VDU, 2010 m., 106 p.
53. Žigaras, Feliksas „Baltijos šalys: saugumas ir gynyba 1990-2002“ Vilnius, LKA, 2002 m.

Straipsniai internete:

54. Molis, Arūnas „Kaip ir kas garantuos kolektyvinį saugumą XXI amžiuje?“
<http://www.geopolitika.lt/?artc=4019> (žr. 2010 11 20).
55. Mikutis, Evaldas „Rusijos ir Baltarusijos karinis aljansas“ 2007 08 06 prieiga per internetą:
<http://www.geopolitika.lt/?artc=1012> (žr. 2010 08 24)
56. Liekis, Šarūnas „Neįgali herojė: ar Lietuva galėjo pasipriešinti sovietams?“. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/neigali-heroje-ar-lietuva-galejo-pasipriesinti-sovietams.d?id=34207249> (žiūrėta: 2010 08 29)

SANTRAUKA

Lietuvos karinės pajėgos ir jų adekvatumas šalies gynybos politikai

Reikšminiai žodžiai: ginkluotosios pajėgos, gynybos politika, strategija, kariuomenė, saugumas, Aljansas

Šiandien vis dažniau diskutuojama apie Lietuvos įsipareigojimus NATO, ar verta skirti pinigus misijoms užsienyje, kokias garantijas Lietuvai teikia Aljansas ir kiek jos yra realios. Ar Lietuvos kariuomenė būtų pakankamai veiksminga, jei iškiltų pavojus Šalies suverenitetui? Kyla diskusijos, ar Lietuvos gynybos ir saugumo politika yra patenkinanti šalies gynybos poreikius ir numatanti realias grėsmes, susijusias su Valstybės apginamumu, o kariuomenė realiai atitinkanti tą politiką. Tačiau vienareikšmiškai atsakyti į šiuos klausimus nėra taip lengva. Atsakymus įtakoja daugybė faktorių kuriuos analizuojant ir nagrinėjant reikia atsižvelgti į aktualiausias grėsmes Lietuvos saugumui, daugeliu atvejų susijusias su Rytų kaimynais- Rusija ir Baltarusija. Numatomus tų grėsmių įveikimo būdus- narystė NATO ir ES, savo gynybos strategijos šiuolaikiškas vertinimas, modeliavimas ir įgyvendinimas. Vienas iš svarbiausių dalykų yra tinkamas kariuomenės koncepcijos parengimas ir realizavimas formuojant karines pajėgas. Lietuva turi atsižvelgti į tai, kokioje geostrateginėje aplinkoje gyvena ir kokius pajėgumus gali parengti skirdama tiek išteklių, kiek dabar yra skiriama.

Savo magistro baigiamajame darbe išnagrinėjau ir palyginau du pagrindinius sandus. Lietuvos Respublikos gynybos politiką ir LR karines pajėgas. Pastarosios yra mažiau kvestionuotinas dalykas, kadangi jos vienaip ar kitaip yra pritaikomos, arba bent jau priartinamos prie gynybos politikos. Esminis dalykas yra, kokie priimami sprendimai ir įsipareigojimai Aljanso partneriams ir ar jie realiai garantuoja geresnę krašto saugumo užtikrinimo kokybę. Šiam dalykui išsiaiškinti atliktas tyrimas- ekspertų interviu atskleidė labai svarbių faktorių, nulemiančių Lietuvos gynybos politikos ir karinių pajėgų adekvatumo jai vertinimą. Apibendrinau analizuotą literatūrą ir ekspertų pasisakymus ir padariau išvadą, kad šiandien karinės pajėgos yra adekvačios šalies gynybos politikai, tik iš dalies. Šiuo metu Lietuvos karinės pajėgos gali veikti žemo kovinio intensyvumo misijose, tačiau ne rimtuose kariniuose konfliktuose. Tą sąlygoja, per greita kariuomenės transformacija ir lėšų stygius su tokiais pasekmėmis, kaip nepakankamas personalo paruošimas ir nepakankamas ginkluotės modernumas ir įgalumas veikti greitai besikeičiančiomis sąlygomis. Darbo tyrimas patvirtina hipotezę, kad neapgalvoti politikų ir kariuomenės vadovybės sprendimai, susiję su įsipareigojimais sąjungininkams, lemia realiai sunkiai įsivaizduojamą krašto apginamumą. Todėl reikia orientuotis ne tik į dalyvavimą tarptautinėse misijose, tačiau ir į didesnio atsargos mobilizacinio personalo parengimą, kuris, karinio susidūrimo atveju, užtikrintų realesnias garantijas sulaukti NATO paramos, ir apginti Šalies teritoriją.

SUMMARY

The adequacy of Lithuanian military forces and State defence politic

Keywords: military forces, defence politic, strategy, army, safety, Alliance

Today, there are more questions than ever about the obligations Lithuania has to NATO. Is financing the missions of Afghanistan something we should be doing? What kind of guarantees, as a member of NATO, are provided to Lithuania by the Alliance, and how substantial are they? How capable and competent would the Lithuanian army be in case of an actual threat against the state sovereignty? There are a lot of discussions about whether or not the defence and security policy of Lithuania satisfies the demands of national defence. Is this policy able to predict the actual threats associated with the defensibility of the state, and is the army in step with this policy? It is not easy to give unambiguous answers to these questions. The answers depend on many factors, factors that can be studied and analyzed only after one considers the most relevant threats to the national security of Lithuania (mostly associated with the Eastern neighbours such as Russia and Belarus). Supposedly, the way to overcome these threats, besides having up-to-date assessment, patterning and implementation of our defence strategy, is inclusion into NATO and EU. One of the most important things is the preparation of a proper military model and its realization, evidenced by the formation of a formidable military force. Lithuania must take into account its geo-strategic situation and what military forces can be prepared with today's finances.

Writing my thesis, I explored and compared two different components: the current defence policy, and the military forces of the Republic of Lithuania. The military forces of Lithuania (because the army's configuration can be shaped as needed) need less discussion than does the current defence policy. The most fundamental question is, what decisions and engagements between the Alliance and its partners are being made, and do they guarantee better security for the country. In order to answer this question, research, in the form of interviewing experts, was carried out. This research revealed some very important factors that determine the adequacy of the defence policy and the armed forces of Lithuania. When I summarized the material and the interviews of experts, I came to the conclusion that Lithuania's armed forces, today, are only partially adequate to the defence policy. Currently, our military forces can only operate in peace-keeping missions of low intensity, and not in serious high intensity conflicts. The major reasons this is so, are: too sudden a transformation of the military forces, incomplete training of personnel, and lack of modern weaponry (because of the shortage of financing). The inability to act in rapidly changing conditions is also an important factor. The research confirms my hypothesis that policy, made by politicians and heads of army if not based on sound reasoning (relative to what engagements we, as a member of NATO, must take), would result in minimum defensibility of the State. This means that we must be oriented not only to committing our forces for NATO's peace-keeping missions, but also to the preparation of a larger reserve force that, in case of conflict, would better guarantee support from NATO, as well as better defence to our territory.

PRIEDAI

Priedas nr. 1.

Klausimynas

1. Ar, jūsų manymu, Lietuvos kariuomenė pakankamai pasirengusi vykdyti įsipareigojimus gynybos organizacijų partneriams?
2. Jūsų manymu, ar verta buvo daryti struktūrinius pakeitimus Lietuvos kariuomenėje?
3. Kuri gynybos koncepcija, Jūsų manymu, yra pranašesnė:
 - pasiruošimas gintis visuotinai ir pasitelkiant tik savo šalies pajėgumus
 - ar turėti NATO standartus atitinkančią ir tarptautinėse operacijose pritaikytą veikti nedidelę kariuomenę,
4. Ar, Jūsų manymu, be NATO paramos Lietuvos profesionalų kariuomenė pati sugebėtų sulaikyti agresorių?
5. Ką reikėtų daryti ir tobulinti, jei būtų nuspręsta grįžti prie ankstesnės koncepcijos?
6. Ką siūlytumėt keisti šiandieninės koncepcijos taikymo atveju?
7. Kokios kariuomenės sritys modernizuotinos pagal dabartinę gynybos koncepciją?
8. Ar realus karių pasiruošimas ir ginkluotė, bei turima technika atitinka aukštus profesionalų kariuomenei keliamus reikalavimus?
9. Kokia Jūsų nuomonė apie Lietuvos kaimyninių šalių įtaką šalies gynybos politikai?
10. Ar Rusija didžiausia grėsmė Lietuvos nacionaliniam saugumui?
11. Ar vis dar verta į Baltarusiją žiūrėti kaip į potencialų agresorių?
12. Strateginis partneris- Lenkija, ar vis dėl to, verčiau būtų vienyti su Latvija ir Estija?
13. Ar terorizmas tikrai tokia aktuali Lietuvai problema?
 - Terorizmo pavojus iki dalyvavimo tarptautinėse operacijose
 - Terorizmo pavojus pradėjus dalyvauti tarptautinėse operacijose
14. Koks, Jūsų manymu, yra Lietuvos tikrasis santykis su JAV ir NATO?
(Lietuva tėra tik maitinama tuščiais pažadais, ar JAV yra tikrai rimtas ir vertingas sąjungininkas, kuris neliks abejingas Lietuvos užpuolimo atveju)
15. Koks yra Lietuvos santykis su ES- ar tai realus karinis ir strateginis partneris, ar tik imituojantis karinių struktūrų stiprinimą kelių didžiųjų valstybių junginys, siekiantis savo tikslų?
16. ES ir NATO santykis. Kurią pusę naudingiau pasirinkti Lietuvai?
17. Ko būtų galima tikėtis iš Lietuvos kariuomenės, jei NATO atsisakytų vykdyti savo įsipareigojimus, bijodama sukelti tarptautinio lygio konfliktą (gal net branduolini)?
18. Kaip vertintumėte mišraus pobūdžio Lietuvos kariuomenę?
 - kuri sugebėtų ir aukštu profesionalumu pasižyminčias pajėgas išsiųsti į tarptautines operacijas
 - prireikus, mobilizuoti nemažą skaičių atsargos karių ir savo jėgomis ginti kraštą
19. Ar Lietuvos ginkluotosios pajėgos atitinka šalies gynybos politiką (šiandieninę)?
20. Gal reikia keisti ir tobulinti pajėgas?
21. O gal pirmiau tobulinti gynybos politiką ir tada prie jos iš naujo priderinti ginkluotąsias pajėgas?

Interviu su ekspertu nr. 2

KLAUSIMAS: Ar, Jūsų manymu, Lietuvos kariuomenė pakankamai pasirengusi vykdyti išpareigojimus gynybos organizacijų partneriams?

ATSAKYMAS: Nežinau, tikriausiai. Pasirengimas buvo vertintas ir prieš stojant. Tas ėjimas, pavyzdžiui, nuo 2004, kada prasidėjo „partnerystė vardan taikos“. Sekantis ėjimas buvo, kada buvo pareikštas mūsų konkretus noras stoti į NATO (tai buvo apie 1999-2000 metus). Paskui, paraleriai, kuomet vyko mūsų pareiškimai, iš NATO buvo svarstomas procesas, kaip mes realiai tapsime Aljanso nariais. To proceso metu, visos šalys buvo vertinamos pagal savo pasiregimą. To momento vertinime tiek iš NATO, tiek iš mūsų pusės, buvo netgi sakoma, kad esame pasirengę. Kitas dalykas, kad tas pasirengimas prisiimti išpareigojimus irgi priklauso nuo mūsų ambicijų lygio. Kitaip sakant, arba mes dirbame pagal savo svorį, kaip imtynėse ar bokse, arba mes norime daryti kažką virš savo svorio. Taigi šiandien mes esame pasirengę daryti tai, koks ir yra mūsų realus ambicijų lygis, bei galimybės. Dar, kalbant apie galimybes, tai, aš manau, kad su tuo, ką mes turime, tai yra viskas gerai. Mes įvykdome tai, ko iš mūsų reikalauja sąjungininkai. Kitas dalykas, kad sakyti ko iš mūsų tikisi NATO, realiai reiškia tą patį, ką sakyti, ko iš mūsų tikimės mes patys. Juk kiekvieni Aljanso apsisprendimai yra priimami balsavimu. Sprendimai priimami konsensuso pagrindu ir turi būti visoms šalims vienodai naudingi. Pradedant pačia mažiausia valstybe- Liuksemburgu ir baigiant pačia galingiausia kariniu atžvilgiu- JAV. Konsensuso būdu šių valstybių politikos susideda ir iš to formuojasi bendrai NATO politika. Šiandieninė situacija taip pat lemia, kad mes privalome mažinti šiandien savo ambicijų lygį. Aišku, turit daugiau pinigų, galima daugiau dalykų daryti.

KLAUSIMAS: Kokia Jūsų nuomonė apie struktūrinius pakeitimus Lietuvos kariuomenėje. Ar verta buvo pereiti nuo šauktinių prie profesionalų kariuomenės?

ATSAKYMAS: Na, čia ne visai struktūriniai sakyčiau. Jeigu mes kalbam apie tokius pakeitimus, tai jie yra, tik kaip išorinis požymis kariuomenės. O iš esmės čia yra trupučiuką kitoks- kokybinis virsmas. O tiksliai dėl to ar verta buvo pereiti nuo šauktinių prie profesionalų kariuomenės, tai sunku pasakyti iš tikrųjų. Viskas priklauso nuo to, ko valstybė ir visuomenė nori iš kariuomenės. Čia yra toks institucinis, organizacinis, egzistencinis klausimas. Organizacija, kaip ir žmogus turi turėti egzistencinį tikslą. Viena vertus yra tiek trumpalaikiai, kita vertus, tiek ir ilgalaikiai tikslai. Į klausimą, ar reikalingas tas pokytis buvo, galima atsakyti ir taip ir ne. Jeigu mes turim omenyje, kad kariuomenė yra tam tikras instrumentas ar dalis visuomenės. Tos visuomenės vienalytiškumo užtikrinimo prasme, tai šiuolaikinė kariuomenė tai mažiau gali daryti, be jokios abejonės. Kai mes turėjome šaukimą, tai mes turėjome sąlygas pašaukti maksimaliai daug karių, kurie pereina tam tikrą patriotiškumo mokyklą. Ar karys yra šauktinis ar profesionalas, visuomet išlieka tam tikras altruistinis elementas. Kitas svarbus dalykas, į kurį reikėtų atkreipti dėmesį, kad į kariuomenę ateidavo tarnauti iš mažų miestelių. Kariuomenė šiuo atveju atlieka žmonių socialinio sanglaudinimo vaidmenį- vaikinai iš įvairių Lietuvos miestelių, pašaukti tarnauti kariuomenėje, susipažįsta pamato kokie žmonės gyvena kitoj aplinkoj nei mes. Žmonės tiek iš Marijampolės, tiek iš Zarasų tarkim pamatytų, kad kituose miestuose žmonės yra tokie pat, esmė čia yra vieningumo pajautimas. Iš to yla visuomenės sutelktumas ir vientisumas. Anksčiau taip per metus keli šimtai „prasisukdavo“ iš visų Lietuvos kampelių, dabar mes to negalime užtikrinti. Kitas dalykas, grynai mechaniškai žiūrint, mes šaukdavom žmones metams- bazinis parengimas ir visa kita- tarnyba metams. Taigi tas techninis profesinis parengimas yra vienoks po metų. O dabar mes šaukiame ketveriems metams (profesionalo kontraktas), tai mes turime truputį kitokį techninį parengimą- prie vienerių čia dar plus treji metai prisideda. Tai jei kalbėti apie tą mechaninį siaurą parengimą, tai galbūt geriau. Kita vertus visuomenei ar valstybei kariuomenė, kuri yra orientuota į profesinės karo tarnybos karius yra mažiau naudingesnė nei šauktinių. Klabant apie efektyvumą, tarkim, kuri kariuomenė daugiau priešų nukaiti sugebėtų ir panašiai, tai, aišku, ilgiau tarnaujantys būtų efektyvesni. Kitas dalykas, kad apmokyti šauktinių mes finansiškai galime daugiau, nei

profesionalų, nes pats išlaikymas yra trupučiuką pigesnis. Kai kalbam apie profesinės karo tarnybos karius, jų išlaikymas yra žymiai brangesnis ir už tuos pačius pinigus mes jų galime paruošti mažiau. Čia viskas priklauso nuo to, ko mes norime.

KLAUSIMAS: O kaip būtinieji kariniai mokymai? Ar jie pakankami, kad užtikrintų pakankamo skaičiaus rezervo parengimą?

ATSAKYMAS: Dabar į būtinuosius mokymus paimam apie 300 karių. Iš tų paimtų trijų šimtų ne visi baigia mokymus, iš baigusių dalis ateina tarnauti į profesinę karo tarnybą. Nes be bazinio parengimo neįmanoma ateiti į profesinę. Tačiau bazinį parengimą galima kitaip įgyti. Pavyzdžiui, tarnaujant kariu savanoriu (KASP'e). Arba kitas variantas- mes galim pašaukti iš anksčiau tuos, kurie yra baigę bazinį anksčiau. O dalis aišku eina į rezervą. Taip pat mes rezerve turim labai didelį skaičių žmonių, kurie yra tarnavę sovietinėje kariuomenėje. Tačiau, rezervo rengimas ir mokymas nėra šiuo metu pagrindiniai dalykai, kurie mus spausť. Aišku, anksčiau šaukdavom 1200, dabar šaukiame 300, tačiau intencija yra didinti tą skaičių. Šiuo atveju mums reikalingas tiek rezervas, tiek pakankamas skaičius žmonių, kurie ateitų į profesinę karo tarnybą.

KLAUSIMAS: Kuri gynybos koncepcija, Jūsų manymu, yra pranašesnė, ar pasirengimas gintis visuotiniu principu, pasitelkiant tik savo šalies pajėgumus, ar turėti NATO standartus atitinkančią ir tarptautinėse operacijose pritaikytą veikti kariuomenę?

ATSAKYMAS: Tai vienas kitam nėra kiek neprieštaraujantys dalykai. Yra toks dalykas, kad visos valstybės, būdamos NATO narėmis, privalo išlaikyti tam tikrą pradinį gynybinį pajėgumą. Aišku, visos šalys deklaruoją kolektyvinės gynybos principą ir, aš neabejoju, esant reikalui, tikrai jį įgyvendintų. Bet realiai techniškai tą principą įgyvendinti, kad pajėgos ateitų staigiai ir labai greitai, tai yra neįmanoma. Ypatingai, kad sukurti rimtą pajėgumą. Tas faktorius sudaro kiekvienai valstybei imperatyvią būtinybę išlaikyti pradinį gynybinį pajėgumą. Kitas dalykas, kad būdami NATO nariai, mes turime prisidėti prie visų bendrų organizacijos tikslų. Kaip aš sakiau prieš tai, mes patys juos ir formuojam, nes ir mes esam NATO. Tai dalyvavimas tose operacijose už šalies ribų ir prisidėjimas prie šalies gynybos, be jokios abejonės. Juk Lietuvos nacionalinis interesas, įstojant į NATO yra padidinti ir užtikrinti savo apginamumą. Reikia aišku tikėtis, kad NATO pajėgų nebūtų nuo pat tos pirmos minutės, kada įvyktų agresija prieš mūsų valstybę. Pajėgų, kurias mes turime, panaudojamumas yra kitas klausimas. Mūsų pajėgos šiuo metu yra gana gerai pritaikytos veikti kartu su sąjungininkais. Taip pat, kaip ir operacijose, viskas vykť kartu. Nebūtų taip, kad čia kovojame mes, o ten mūsų sąjungininkai. Procedūrinis ir techninis suderinamumas yra reikalingas. Tuomet bet kuriame taške iškilus būtinybei vykdyti NATO operaciją, mes galime permesti savo pajėgumus veikti kartu su sąjungininkais.

KLAUSIMAS: Ar, Jūsų manymu, reiktų ką nors keisti ar tobulinti šiandieninės gynybos koncepcijos taikymo atveju? Pavyzdžiui, modernizuoti kai kurias kariuomenės sritis, ar kažkiek pakeisti pačią gynybos koncepciją?

ATSAKYMAS: Kariuomenė yra toks dalykas, kuries nuolat kinta ir yra tobulinamas. Tai kas šiandien yra daroma, tai visa tai atitinka modernizaciją. Tobulinimo kryptis yra nuolat išlaikoma. Taip pat, kariuomenė yra toks organizmas, kuris pats nuolat atsinaujina. Kalbant apie atvirų ir uždarų sistemų modelį, tai uždaros sistemos, pavyzdžiui, yra tokios sustabarėjusios, kurios nepriima jokios naujos informacijos. Tai gali būti sektos ar pan. Tokios organizacijos nepriima jokios informacijos, kuri galėtų pakeisti jų įsitikinimus. Kariuomenė yra atvira sistema, kuri net negali būti uždara, nes tokiu atveju jinai žlugtų. O atvirumas, tai, visų pirma, yra atvirumas informacijai ir atvirumas tos informacijos panaudojamumui. Kariai važiuoja ir grįžta iš Afganistano, pasisemia naujos patirties. Grįžus galima atsekti, kad, galbūt, kažkas buvo ne tvarkoje, kad kažką reikia keisti ar tobulinti. Karinėse organizacijose egzistuoja visa išmoktų pamokų sistema. Egzistuoja įvairiausi procesai ir procedūros kurių vykdymo sklandumas yra prižiūrimas tam tikrų skyrių ir pan. Daug informacijos ateina, ten yra apdorojama ir iš ten išeina tam tikros rekomendacijos kaip kažką keisti ar reguliuoti. Keitimas ir reguliavimas turi būtinai vykti organizacijoje, nes kitaip ji pavirstų į sektą

ar kažką panašaus. Antra, tokia sustabarėjusi organizacija keltų nepasitikėjimą visuomenei. Kariuomenė tarnauja ir valstybei ir visuomenei. Šiandien, pagal reitingus, kuriuos kariuomenė turi, ji yra tikrai ne prie tų galinių.

KLAUSIMAS: O turima ginkluotė ir technika ar atitinka aukštus profesionalų kariuomenei keliamus reikalavimus?

ATSAKYMAS: Kitaip sakant, „geležys“, ar ne? Šiuo klausimu kariuomenėje su skirtingais žmonėm skirtingas nuomones išgirsite. Aš esu tos nuomonės, kad brangiausia ir svarbiausia yra paruošti gerai apmokytą personalą. Per trumpą laiką to negali nusipirkti net už pinigus, nes tai užima daug laiko ir kainuoja taip pat daug. Eilinių karių parengti, kad jis įgytų pakankamą kompetenciją, vidutiniškai užtrunka kažkur metus. O kuo aukščiau, tuo daugiau tai kainuoja laiko ir pinigų. Pavyzdžiui, rengiami aukštesnieji karininkai turi patarnauti vadais žemesniuose lygmenyse, pasimokyti ir pabaigti pakankamai daug kursų. Taip pat, patarnauti, geriausia ne vieną kartą tarptautinėje operacijoje užsienyje, vėliau patarnauti mokymo įstaigoje. Kiekvienam aukštesniam karininkui labai naudinga patarnauti kokiam nors strateginiame štabe ir pamatyti kaip planuojamos operacijos. Tas yra labai daug ir to negalima padaryti per metus ir tai kainuoja labai daug. Ginklus galima nusipirkti staigiai. Ar vienaip ar kitaip, pagal tuos biurokratinius reikalavimus, ginklus galima nusipirkti tikrai greitai. Ginklus naudos vis gi tie žmonės apačioje, o tas personalas, kuris vadovaus, tai sugebės savo vadovavimą perorientuoti pagal turimą ginkluotę. Mes galime turėti pačią moderniausią ir nuostabiausią techniką, tačiau, jei mes neturėsime žmonių, pakankamai parengtų ir sugebančių vadovauti. Ir dar šalia viso to ir tikrų Lietuvos patriotų. Šiuo atveju net negalima išskirti ar Lietuvos lietuvių, ar, pavyzdžiui, Lietuvos rusų. Ateinant į Lietuvos kariuomenę ir pildant dokumentus, net nėra tokios grafos, kaip tautybė. Yra tik pilietybė. Jei žmogus ateina tarnauti, jis pareiškia lojalumą Lietuvos valstybei, priima priesaiką, kurioje išreškiamas labai aiškus lojalumas Valstybei. Jei yra įtariama, kad žmogus yra nelabai lojalus ar sulaužęs priesaiką, tai su tokiu yra nedelsiant „atsisveikinama“. Tai vis gi, aš sakau, kad tas techninis dalykas nėra pagrindinis. Taip pat nuo nemodernių prie modernių ginklų labai greitai pereit galima, antras dalykas, ginklai labai greitai sensta. Vyksta nuolatinė technologijų kova: priemonės-kontrpriemonės. Vieni sukuria tam tikras priemones, kurias naudos kovoje, kiti sukuria kontrpriemones. Visas tas karinių technologijų vystymasis ir vyksta konkurencijos principu. Bet tai nėra svarbiausia. Svarbiausia yra žmonės, kurie sugebėtų, norėtų, galėtų ir matytų tikslą ginti savo šalį. Visą kitą galima nusipirkti už pinigus. Galų gale, esant reikalui įrangą galime gauti ir iš sąjungininkų. Jeigu atsiras poreikis ginti Tėvynę ir mes neturėsime tam žmonių, kurie suprastų to prasmę ir galėtų tai daryti, tada niekas nepadės ir už jokus pinigus mes staigiai to nenusipirksime.

KLAUSIMAS: Jeigu, tarkim šiandien įvyksta tam tikras konfliktas su mūsų potencialiausiais priešais- Rytų kaimynais (Baltarusija ir Rusija), tai kiek Lietuvos kariuomenė sugebėtų prasilaikyti viena ir ar iš vis sugebėtų užlaikyti agresorių tokį laiko tarpą, kol į pagalbą ateitų NATO?

ATSAKYMAS: Šiuo metu sunku būtų garsiai įvardinti kokius nors priešininkus. Aišku kariniuose planuose yra daug ten prirašyta. Ten ir yra grynai visa ta techninė informacija, kurios Jūs klausiate. Bendrai visuomenės ar organizacijos lygmeny, vykdant kažkokią tai veiklą ji turi turėti prasmę, jei nėra prasmės tai tada galima abejoti pačios veiklos ar organizacijos prasmingumu. O kariuomenės prasmė yra užtikrinti apginamumą, tą pagrindinę funkciją. Valstybės šimtaprocentinis apginamumas yra kariuomenės siekiamybė bet koku atveju. Tas vystymasis yra procesas, kelias ir, bet koku atveju, tai nėra stovėjimas vietoje.

KLAUSIMAS: Tai, jei susiklostytų toks scenarijus, kaip Gruzijos atveju, kuomet Rusija surengė greitą baudžiamąją operaciją, tai ar tokiu atveju sugebėtume prasilaikyti?

ATSAKYMAS: Kaip ir sakiau, visuomet išlieka to tikslo siekiamybė ir pastovus judėjimas į priekį. Tai nereiškia, kad, jei mes šiandien neturime to, tai ir nieko nebedarome.

KLAUSIMAS: Kokią įtaką, Jūsų manymu, Lietuvos gynybos politikai dar kaimyninės šalys: Rusija, Baltarusija?

ATSAKYMAS: Bendrai paėmus, tai aišku daro. Mes gi gyvename susijusiame pasaulyje. Visos šalys yra susijusios. Mes susiję ne tik su savo kaimynais, esame susiję su JAV ir pan. Tokiame pasaulyje mes negalime egzistuoti atskirai, atsitvėrę tvora. Mes egzistuojame tiek susiję su organizacijomis tiek ir su valstybėmis, kurios egzistuoja šalia. Aišku įtakojami mes esame ir lenkų ir latvių ir estų. Taip pat esame įtakojami ir šiaurinės puses- Suomija, Norvegija, Švedija taip pat Danija, be jokios abejonės. O tos didesnės valstybės, kaip, pavyzdžiui, Didžioji Britanija, yra ypatingai susijusios tarpusavyje. Dabartinė gynybos politika yra visos tos aplinkinės situacijos sudėjimas į vieną vietą ir iš to radimas savos vietos visame tame.

KLAUSIMAS: Kaip vertintumėte Lenkiją, kaip strateginį partnerį?

ATSAKYMAS: Strateginis partneris, be jokios abejonės. Tai yra kaimynai, tai yra bendra istorija, Jie niekur nepasidės be mūsų ir mes niekur nepasidėsime be jų. Galime ten žiūrėti į visokius pakilimus ir pan. Tačiau, aišku, palyginus, kokie buvo santykiai su Lenkija nuo 1920-tų iki 1940-tų, tai viskas kas egzistavo po to ir viskas, kas dabar egzistuoja- tai yra pakilimas ir, be abejo, tai yra gerai. Karinis bendradarbiavimas yra tikrai stiprus. Ir kitas dalykas, kaip ir sakiau, tai yra bendra istorija- bendra valstybė egzistavo, bendra kariuomenė ir pan. Vėliau, komunistinė spauda ir kiti dalykai, tai be abejo formuoja tuos santykius ir šito dalyko paprasčiausiai neišvengsi. Lietuva turi tikrai dvi strategines parterystės sutartis: su JAV ir su Lenkija. Tai yra labai aiškiai suvokta realybė, suvoktas interesas ir suvoktas poreikis. O su Lenkija jei galvoti dar, ar čia „santuoka iš reikalo“ ar „santuoka iš meilės“, tai šiuo atveju esame ir tarp to ir tarp to. Kitas dalykas yra dar r strateginių tikslų suderinamumas- mes nesudarinėjame strateginės parterystės sutarčių su bet kuo. Tikslai skiriasi, nes esame skirtinguose žemės kampeliuose.

KLAUSIMAS: Terorizmo aktualumas. Ar terorizmo pavojus išliko toks pat, mums pradėjus dalyvauti tarptautinėse operacijose, ar vis gi jis padidėjo?

ATSAKYMAS: Aš tikrai šiuo atveju negalėčiau nieko pasakyti. Mano subjektyviu vertinimu, aš matau lygiai tiek pat, kiek ir Jūs matote. Mano supratimu, mūsų valstybėje nebuvo jokių didesnių perspėjimų iš tų organizacijų, kurioms privalu sekti situaciją ir, iškilus pavojui aliarmuoti ir pan. Vadinasi tas pavojingumo lygis tikriausiai išlieka toks pat.

KLAUSIMAS: Kaip Jūs manote, ar ES ir NATO funkcijos nepersidengia gynybos užtikrinimo vietose? Ar reiktų Lietuvai pasirinkti kurią nors vieną pusę, ar geriau laviruoti tarp abiejų?

ATSAKYMAS: ES, jei vykdo ar planuoja tam tikras operacijas, tai jos jokių būdu nėra persidubliuojančios su NATO ar kokios nors valstybės narės gynybos planais. Taip padaryta buvo turbūt specialiai dėl to, kad nekonfliktuot ir pan. ES taip pat šioje srityje nėra labai aiškiai struktūrizuota ir nėra visiškai aišku kas ten ir kaip. NATO, tai, savaime aišku, yra sena organizacija ir viskas ten aišku. ES visa tai yra užuomazgos būklėje. Be to, šalys esančios NATO sudėtyje daugeliu atvejų yra ir NATO narės ir į visokius susitikimus įvairiais klausimais susirenka daugmaž tie patys žmonės, tai kalbėti dviejose vietose apie tuos pačius klausimus- aš nematau tame labai didelės prasmės. Aš manau, kad tai nėra besidubliuojantys, bet tai vienas kitą papildantys elementai.

KLAUSIMAS: O galima iš NATO tikėtis tokio dalyko, kad jie delstų vykdyti savo kolektyvinės gynybos įsipareigojimus, arba paprasčiausiai nedrįstų bijodami iššaukti, pavyzdžiui, branduolinį konfliktą?

ATSAKYMAS: Čia galima svarstyti tik hipotetiškai: arba taip, arba ne. Pavyzdžiui, penktasis straipsnis buvo paskelbtas tik vieną kartą. O reakcijos greitumas ir visa kita- tai buvo staigiai padaryta. O dabar svarstyti ar bus greičiau ar lėčiau- ar bus daugiau svarstymų, ar kažko, tai nežinau. Galima tikėti, kad galbūt panašiai turėtų būti.

Interviu su ekspertu nr. 1

KLAUSIMAS: Susidariau tokį preliminarų klausimyną, kad pokalbis būtų produktyvesnis. Tai, jeigu Jūs nieko prieš, pradėkime.

Kaip Jūs galvojate, ar Lietuvos kariuomenė pakankamai pasirengusi vykdyti savo įsipareigojimus gynybos organizacijų partneriams?

ATSAKYMAS: Iš principo pirmiausia turėtume panagrinėti, kokius konkrečiai įsipareigojimus. Aš manau, kad, Lietuvos kariuomenė savo įsipareigojimus tiek, kiek iš mūsų tikisi partneriai (tai yra turbūt svarbiausia), aišku ne tuos įsipareigojimus, kurie yra surašyti, bet tuos įsipareigojimus, kurių iš mūsų tikisi, vykdo. Aš suprantu, kad vienas iš pagrindinių įsipareigojimų Lietuvai yra gebėti dalyvauti krizių valdymo operacijose. Na, pavyzdžiui- ES. Tai, jei Lietuva 2010 metų pirmą pusmetį budėjo Europos Sąjungos kovinėje grupėje (tai aš manau, kad jinai budėjo, na aš nesu kariškis ir negaliu pasakyti tiksliai. Jei paklaustumėme kariškių, tai jie pasakytų, kaip tiksliai sekėsi mokymai ir kaip buvo suderinta ginkluotė su lenkais, vokiečiais ar slovakais) bet, nepaisant to, aš manau, šis įsipareigojimas buvo išlaikytas labiau negu kai kurių mūsų partnerių, kaip, pavyzdžiui latvių, kurie atsisako skirti pajėgas į grupę. Tai lygiai tas pats ir su NATO, aš manau, kad mūsų įnašas NATO, taip pat įnašas į NATO operacijas yra netgi didesnis, jei kalbėti apie įnašą Afganistane lyginant su kitomis Lietuvos dydžio valstybėmis.

Kitas įsipareigojimas, kuris galbūt mums yra svarbesnis, tai gebėti priimti NATO pajėgas Lietuvoj. Aš manau, kad Lietuva sugebėtų priimti NATO pajėgas, jei iškiltų toks poreikis. O jei kalbėti, kad Lietuva nevykdo įsipareigojimų, tai reiktų konkrečių pavyzdžių, kurių aš praktiškai nelabai matau. Jeigu mes pradėsime kabinėtis prie detalių, tada, aišku jų rasim: kariuomenės modernizavimas galbūt nevyksta tokia sparta, kokia jis turėtų vykti. Bet viskas priklauso nuo to, kaip mes apibrėšim, kas yra tie įsipareigojimai- plačiąja prasme, aš manau, kad jie yra vykdomi, o šiaip jau aišku, kad yra kur tobulėti.

KLAUSIMAS: Ar, Jūsų manymu, verta buvo daryti struktūrinius pakeitimus Lietuvos kariuomenėje? (pereita pakeista koncepcija: pereita nuo šauktinių kariuomenės prie profesionalios, taip pat kolektyvinės gynybos)

ATSAKYMAS: Tiesa pasakius aš dirbau pats KAM'e ir braižiau tuos pakeitimų planus. Taip, aš manau, kad tokia valstybė kaip Lietuva turėtų atsisakyti šauktinių kariuomenės. Manau, kad visos pajėgos, kurios įeina į krašto apsaugos sistemos sudėtį gebėtų vykdyti konkrečias kovines užduotis. Kad visi kariškiai, kurie tarnauja aktyvioje kariuomenėje, būtų įsipareigoję vykdyti operacijas, jeigu iškiltų toks poreikis. Šauktiniai to vykdyti negalėtų: ne dėl to, kad jie negalėtų to vykdyti teisiškai, bet jie to negalėtų vykdyti praktiškai. Dėl to Lietuvos kariuomenei reikėjo optimizuoti savo išteklius jau seniai, ir tai buvo padaryta jau gal net kiek per vėlai. Aš visiškai nesutinku su tuo, kad šauktinių kariuomenė atsieina pigiau valstybei- ji kaip tik kainuoja brangiau. Dėl to tie pokyčiai, kurie buvo sugalvoti prieš penketą metų, jie buvo teisingi.

KLAUSIMAS: Kaip manote, jei NATO nesugebėtų taip greitai, kaip žada, ateiti į pagalbą Lietuvai, tai, Jūsų manymu, ar Lietuvos profesionalų kariuomenė pati viena sugebėtų sulaikyti agresorių?

ATSAKYMAS: Na, Lietuvos kariuomenei nėra keliamas uždavinys visiškai sulaikyti arba kariauti su tuo potencialiu agresoriumi ilgą laiką, tai mes šnekame turbūt apie Lietuvos gebėjimus išsilaikyti tol, kol atvyks sąjungininkų parama. Realiai, tai aš manau, kad atsilaikytume apie dvi savaites. Aš tikrai nemanau, kad Lietuva sugebėtų viena kariauti su bet koku išoriniu priešu. Jeigu tas agresorius Lietuvai būtų Rytų kaimynai- Baltarusija, Rusija- tai manau, kad būtų tikrai sudėtinga. Kita vertus, netgi tos dvi savaitės būtų problematiškos, jeigu tas puolimas iš tikrųjų būtų didelis, tai išsilaikyti dvi savaites be sąjungininkų paramos būtų tikrai sudėtinga. Kita vertus, manau, kad pagrindinis Lietuvos tikslas, stojant į Aljansą, buvo ne kariauti karus, bet kaip tik užkirsti tiems

karams kelią. Aš manau, kad visos tos mūsų pastangos nukreiptos į NATO, kolektyvinę gynybą ir taip toliau, yra labiau susijusios su prevencija ir atgrasymu. Aišku, jeigu prevencija ir atgrasymas nepavyktų, gintis būtų sudėtinga tiek su sąjungininkų pagalba, tiek be sąjungininkų paramos. Galbūt netgi tos kalbos, kad Baltijos šalys yra neapginamos iš principo, turi šiokių tokių pagrindą- iš tikrųjų tai būtų sudėtinga. Kita vertus, manau, kad NATO, per savo šešiasdešimt metų kaip organizacija įrodė, kad atgrasinti potencialius agresorius gali, nes NATO šalys užpultos nebuvo. Todėl galima tikėtis, kad to kariavimo ir nereikės.

KLAUSIMAS: Tai visgi jei būtų toks puolimas kaip buvo prieš porą metų Gruzijos atveju, tai tu dviejų savaitių mes neprasilaikytume?

ATSAKYMAS: Ne, turbūt, kad ne. Turbūt aišku būtų sunku sugalvoti koks tai būtų tas puolimas. Na, Jūs irgi esate kariškis ir įsivaizduojate, kad toks puolimas net apskritai neįmanomas: vakar pietavom su ambasadoriumi, o va ant rytojaus mus ta šalis užpuolė. Jeigu yra rengiamas kažkoks puolimas, tai tam tikros indikacijos jau būtų regimos prieš pusmetį mažiausiai, jau nekalbant, kas turėtų dėtis prieš tris mėnesius ar prieš mėnesį. Aš manau, kad jau būtų aišku, kad artėjama link kažkokio konflikto. Tai būtų galima nuspėti jau vien tik iš agresoriaus pajėgų judėjimo kitoj pusėj sienos. Žvalgyba, tiek Lietuvos, tiek sąjungininkų ir NATO- jina taip pat veikia. Tai, aš manau, tas pasiruošimas, tiek Lietuvos viduj, tiek sąjungininkų- jis prasidėtų daug anksčiau. Dėl to mes nebūtume visiškai nustebę dėl to, kas vyksta. Galbūt Lietuvoj net būtų dislokuotos tam tikros sąjungininkų pajėgos, jeigu atsirastų toks poreikis. Vėlgi, tiek prevenciniais tikslais, tiek planuojant galimą tiesioginį atsaką agresoriui. Kitas klausimas, jeigu tai būtų visiškai netikėtas puolimas, tai tada negalėtume atsakyti, bet aš netikiu, kad tai galėtų būti visiškai netikėtas puolimas.

KLAUSIMAS: Ką siūlytumėte keisti šiandieninėje koncepcijoje?

ATSAKYMAS: Profesionalų kariuomenė, visų pirma turėtų būti konkurencinga darbo rinkoje. Kitaip tariant, kariuomenė turi sugebėti atsirinkti labiausiai tinkamus specialistus, o ne priiminėti tuos, kurie daugiau neturi kur eiti. Tai pagrindinis dalykas, kad Lietuvos kariuomenėje tarnautų ne kuo daugiau žmonių, o kuo geresni specialistai, visose srityse, pradedant pėstininkais ir baigiant teisininkais. Tai čia yra didžiausia problema: sukurti normalias socialines garantijas ir visa, kas prie to prisideda. O antra, manau, būtų pats kariuomenės ginkluotės modernizavimas. Bet modernizavimas iš pradžių nepasirūpinus personalu- jis irgi neturėtų prasmės. Neapmokytas žmogus su modernia ginkluote nebūtų pats geriausias derinys. Kažkada J. Kronkaitis nuo to ir pradėjo kariuomenės reformą, kad bandė pasirūpinti karių buitimi ir tai pasiteisino iš esmės. Tai bent jau šitoje vietoje aš su Kronkaičiu sutikčiau, kad pirmiausia reikia pritraukti į kariuomenę reikiamus žmones ir užtikrinti jiems normalias darbo sąlygas. O toliau aišku pasirūpinti ir visais kitais technologiniais klausimais.

KLAUSIMAS: Galbūt tai būtų panašiai, kas buvo bandoma daryti Danijos kariuomenės atveju?

ATSAKYMAS: Na, aš dabar Danijos atvejo mintinai neatsimenu, bet sprendžiant iš to, kaip danų kariuomenė veikia, tai būtų pavyzdys, iš kurio galima pasimokyti. Konkrečių aspektų aš nežinau, bet tai pavyzdys visoms panašaus dydžio kariuomenėms Europoje.

KLAUSIMAS: Na ta prasme, kad jaunam žmogui tie tarnybos metai kariuomenėje nebūtų kaip išmesti iš gyvenimo, bet būtų sudarytos geros sąlygos karjerai ir pan.?

ATSAKYMAS: Norėčiau pridėti, kad *jaunas geras žmogus*. Vis dėlto kariuomenė neturėtų spręsti ir atlikinėti Socialinių reikalų ministerijos funkcijų. Kariuomenė yra kariuomenė, ji turi būti konkurencinga darbo rinkoje, bet tuo pačiu ir atsirinkinėti sau geriausius žmones. Aš suprantu, kad paklausius kai kurių karininkų, jie mato didelį kariuomenės nuopelną tame, kad žmogus, atėjęs į kariuomenę, pirmą kartą pamatė baltą patalinę, ar pan. Arba, ne nusikalto, o išbuvo kariuomenėje tuos du metus, ir tai didelis plusas. Tačiau aš manau, kad tokią funkciją turėtų atlikinėti Švietimo ministerija arba Kultūros ministerija, ar Socialinių reikalų ministerija, nes kariuomenė turėtų iš

esmės rūpintis krašto gynyba ir atsirinkinėti tam geriausiai tinkamus žmones, ir aišku o atsirinkusi tuos žmones, turėtų užtikrinti jiems normalias darbo sąlygas.

KLAUSIMAS: O kaip Jūs manote, kur link reikėtų tobulinti pačią ginkluotę, ar tobulinti šaulių ginkluotę, ar pirkti brangias transporto priemones, lėktuvus ar pan.? Gal vis dėlto geresnis pasirinkimas yra šaulio ginkluotės atnaujinimas, kad reikalui esant, ja pasinaudodami galėtume kariauti pavyzdžiui efektyvų partizaninį karą?

ATSAKYMAS: Na, čia irgi yra amžina diskusija. Aš, pavyzdžiui, kelis metus dirbau Estijoje Baltijos gynybos koledže ir žinau, kaip galvoja ir mąsto patys estai. Nors jie yra tokie pat Aljanso nariai, bet apie teritorinę gynybą jie mąsto iš tikrųjų rimtai. Jiems kolektyvinė gynyba yra kaip priedas prie teritorinės gynybos, o pas mus turbūt yra atvirkščiai: pirmiausia kolektyvinė, o paskui jau žiūrėsime kaip ten bus su ta teritorine gynyba ir teritorinėm pajėgom. Tai aš vis dėlto palaikyčiau tą antrą idėją: jei mes siekėm tiek laiko tapti NATO nariais, tai kažkoks pasitikėjimas aljansu, vis dėlto turėtų išlikti. Tai reiškia, kad arba mes pasitikim sąjungininkais, arba ne. Jei mes pasitikim sąjungininkais, tai ir patys elgiamės daugiau ar mažiau kaip patikimi sąjungininkai. Jeigu Aljansas (Šiaurės Atlanto taryba) nusprendžia, kad reikia kažkur vykti: į Afganistaną, Balkanus ar į tą patį Somalį palaikyti tvarkos, tai reiškia turime būti pasirengę ten vykti, turėti kuo ten nuvykti ir turėti atitinkamą ginkluotę ir visą, kas prie to prisideda. Tai reiškia, kad būtent tą ginkluotę mes turim ir įsigyti, kuri būtų orientuota į kolektyvinės gynybos įsipareigojimų vykdymą, kitaip tariant, į krizių valdymą už Lietuvos ribų. Šiaip nenoriu labai į detales gilintis, nes aš nelabai žinau, kokia yra ta situacija Lietuvos kariuomenėje. Bet pats principas turėtų būti toks, kad orientuotis, pavyzdžiui turėtume, ne į tankus, o į transporto lėktuvus. Ne ta ginkluotė, kuri negali iš Lietuvos niekur išvykti ar būti kur kitur pritaikyta, o ta ginkluotė, kuri gali būti pritaikyta kažkur kitur turi būti Lietuvos kariuomenės įsigijimų prioritetu.

KLAUSIMAS: Tai, jūsų manymu, mišraus pobūdžio kariuomenė, kaip Estijoje, nėra tikslinga Lietuvos atveju?

ATSAKYMAS: Ne, vis dėlto, mano giliu įsitikinimu, iš šauktinių Lietuvoje labai didelės naudos nėra, ir aš nelabai sutikčiau, kad šauktiniai padeda paruošti rezervą. Galbūt ir padeda, bet kita vertus, tą patį rezervą, gal netgi efektyvesnį, būtų galima parengti vadovaujantis truputį kita sistema. Pavyzdžiui, tas rezervas galėtų būti sudarytas iš krašto apsaugos savanorių. Tai galėtų skaitytis kaip rezervas. Galbūt galima būtų koku nors būdu padidinti jų skaičių. Bet šauktiniai, kurie patys neateina ir neturi jokio noro pasilikti kariuomenėje ir po to išeina, tai iš jų naudos nedaug. Galima pažiūrėti dar kaip yra daroma kitose šalyse- pavyzdžiui, Suomija: turi didelę šauktinių kariuomenę ir mes dažnai sakome, kad tai galėtų būti sektinas pavyzdys. Suomijoje šauktiniai negali nieko daryti, net vairuoti kareiviško automobilio. Jie tiesiog ateina į mokymus, bėgioja stadione, apsirengia uniformą ir pan. Gerai, kad suomia gali sau tai leisti. Tai jeigu bus ir Lietuvoje tokia sistema, ir mes toliau kalbėsime apie mažiau nei vieną procentą nuo BVP, skiriamą gynybai, tai bus blogai, tai reiškia, kad negalėsime daryti kitų dalykų. Viskas galų gale atsiremia į pinigus ir, aš manau, kad šauktinių kariuomenė yra valstybei per brangi. Galbūt gerai būtų visus apmokyti kaip Šveicarijoje, visiems uniformą ir ginklą nupirkti, kad jie laikytų jį namuose. Gal tai būtų gerai, bet yra daug dalykų, kurių mes negalim leisti savo valstybei, tai, aš manau, kad šauktinių kariuomenės irgi negalim leisti. Tai nėra prioritetas, aš manau.

KLAUSIMAS: Kokia Jūsų nuomonė apie Lietuvos kaimyninių šalių įtaką šalies gynybos politikai? (Rusija, Baltarusija, Lenkija)

ATSAKYMAS: Aš manau, kad labai didelę įtaką turi visi: tiek partneriai Aljanse, tiek kaimynai, kartais įvardijami kaip potencialūs agresoriai. Pavyzdžiui, tos pratybos vykdytos prie Lietuvos sienų. Galų gale, kai mes šnekam apie krašto gynybą, tai nebūtinai ją reikėtų susieti su tiesiogine karine agresija. Tai galėtų būti energetiniai, ar kibernetiniai išpuoliai. Tai, jeigu mums tai yra aktualu, jeigu tie grėsmės šaltiniai dažnai yra iš Rytų (tiek kalbant apie kibernetines grėsmes, tiek apie energetines grėsmes), reiškiasi mes tas grėsmes po truputėlį įtraukiame į savo karines

strategijas, nacionalinę Saugumo strategiją. Ir po to mes tas grėsmes bandom įtraukti į NATO naują strateginę koncepciją. Jeigu nebūtų tokių kaimynų ir tokio kaimyno elgesio, tai galbūt mes to nedarytume. Lietuva visuomet pasisako už to kolektyvinių saugumo garantijų- penktojo straipsnio išlaikymą. Lietuva visuomet pabrėžia, kad kolektyvinio saugumo garantijos, penktas straipsnis, turi išlikti NATO strategijos širdis. Kodėl taip yra? Dėl to, kad mes turim tokius kaimynus. Taip yra ne dėl to, kad Iranas ar Afganistanas kelia mums didžiausią grėsmę, taip yra dėl to, kad turime Rusiją ir Baltarusiją pašonėje. O kalbant apie kitus kaimynus, tai yra apie Latviją ir Lenkiją, tai su Latvija vykdomi regioninio bendradarbiavimo projektai. Galima abejoti jų pridėtine verte šiandien, bet anksčiau jie buvo mums labai svarbūs. Ir iš esmės sudarė sąlygas vėliau integruotis ir į NATO. Lenkai: taip pat svarbūs partneriai, su kuriais dalyvaujame ir kovinėje grupėje ir pan.

KLAUSIMAS: Ar, Jūsų manymu, Rusija vis dar didžiausia grėsmė Lietuvos nacionaliniam saugumui?

ATSAKYMAS: Aš Rusijos nelaikyčiau grėsme, aš Rusiją laikyčiau greičiau grėsmių šaltiniu. Grėsmė yra ta, kad, pavyzdžiui, Lietuvos vartotojams bus nutrauktas energijos išteklių tiekimas. Taip pat, kad Lietuvos kibernetinėje erdvėje „užlūš“ kompiuteriai, arba galbūt kada nors ateityje gali kilti regioninio konflikto tikimybė. O šaltinis, kas gali tai padaryti- sukelti ekologinę, kibernetinę ar energetinę grėsmę- tai greičiausiai yra taip, apibendrinus- Rusija. O pasižiūrėjus detaliau, tai yra privačios Rusijos kompanijos, ar valdžios institucijos. Ta grėsmė kyla dėl jų tyčinių veiksmų, ar dėl ekonominių interesų gynimo, pvz., jeigu „Gazpromas“ nuspręs, kad neapsimoka tiekti dujų Lietuvai, o geriau jas tiekti kam nors kitam Nieko, tarkim „Gazpromas“ nenori tuo pasakyti. Tiesiog jiems neapsimoka ir viskas. Aš tai pateikiu kaip prielaidą (nors, aišku tuo netikiu) kad jie gina savo ekonominius interesus ir viskas. Toks veikimas gali būti tyčinis, gali būti netyčinis, bet Rusija vis dėlto yra toks grėsmių šaltinis, ir jis yra svarbiausias. Rusija, Baltarusija ar rytų kaimynai apskritai apėmus, ir lyginant su Iranu ar Afganistanu, taip pat tom šalim, kurios kelia branduolinio karo grėsmę, ar masinio naikinimo ginklo platinimo grėsmę, Lietuvai kelia žymiai didesnę grėsmę.

KLAUSIMAS: O, žiūrint, pavyzdžiui, į dabartinę situaciją- santykis su Baltarusija. Ar iš Baltarusijos irgi galima tikėtis panašių grėsmių, kaip ir iš Rusijos, ar vis dėlto gal nebūtų prasminga jos vertinti kaip potencialaus agresoriaus?

ATSAKYMAS: Tai vėl gi, lygiai taip pat, Baltarusija yra svarbus Lietuvai grėsmės šaltinis. Dėl Baltarusijos veiksmų gali nutrūkti dujų tranzitas, vykdomas per Baltarusiją: tarkim, Baltarusija pradės nemokėti „Gazpromui“ ir pasiims sau tas dujas. O dėl to, ar Baltarusiją gali kelti karinę grėsmę Lietuvai, tai aš manau, kad jėgos demonstravimas kelia šiokią tokią grėsmę. Pavyzdžiui, galbūt vyks kokios nors karinės pratybos ir, tyčia ar netyčia dėl jų nukentės grybautojai Varėnoje ar dar kažkur. Tai gali sukelti diplomatinį karą, kuris peraus į ekonominį karą ir t.t. – taip, net ir netyčiniai kažkokie atsitikimai prie Lietuvos sienos jau turėtų kažkokių rimtesnių pasekmių. Baltarusija, kaip nedemokratinė valstybė, aš manau, kaip grėsmės šaltinis Lietuvai yra pakankamai aktualus.

KLAUSIMAS: Ar terorizmas tikrai tokia aktuali Lietuvai problema? T.y. ar pasikeitė terorizmo pavojus iki dalyvavimo tarptautinėse operacijose ir terorizmo pavojus, pradėjus dalyvauti tarptautinėse operacijose. Turiu omenyje, kad iki pradedant dalyvauti tarptautinėse operacijose, tie potencialūs teroristai galbūt net nežinojo Lietuvos iš viso. Tai ar mūsų buvimas Aljanso nariais nėra pats savaime kaip terorizmo iššaukimo šaltinis?

ATSAKYMAS: Teoriškai, tai be abejo taip. Jeigu lygintume tuos du etapus, tai kada Lietuvai terorizmo grėsmė buvo didesnė. Ar tada, kada ji nedalyvavo operacijose Afganistane ar Irake, ar tada, kada pradėjome dalyvauti? Tai dabar ta terorizmo grėsmė greičiausiai yra išaugusi. Kita vertus, aš manau, kad praktiškai teroristai savo taikinius dažniausiai renkasi tuos objektus, kurie yra matomi, kurie gali sukelti žalą, ar sukelti didelį atgarsį pasaulyje. Bokštai Dvyniai, Eifelio bokštas, kas nors Londone ar netgi Madride. Teroristiniai išpuoliai Lietuvoje sukeltų daug mažesnę atgarsį.

Todėl teroristams yra daug mažesnė paskata kažką daryti Lietuvoje. Ir dar dėl to, kad Lietuvos įnašas tarptautinėse operacijose yra palyginti mažas. Kam yra reali terorizmo grėsmė- tai patiems kariams, dalyvaujantiems operacijoje Afganistane- jie tampa pirmoje eilėje teroristinių išpuolių taikiniu. Jeigu kalbant apie netiesioginę terorizmo keliamą grėsmę, tai aišku, kad ji nėra susijusi su Lietuvos dalyvavimu ar nedalyvavimu kovoje prieš terorizmą. Kaip terorizmo skatinama nelegali migracija iš tų valstybių ar dar kažkas tai. Nesugebant pažaboti gali atsirasti tokios pasekmės kaip nelegali migracija, nelegali ekonominė veikla ir taip toliau. Jos būtų sąlygojamos terorizmo ir Lietuvą galėtų pasiekti iš centrinės Azijos. Teoriškai taip, grėsmė padidėja, bet praktiškai tai aš nemanau, kad jina labai smarkiai išaugtų.

KLAUSIMAS: Koks, jūsų manymu, Lietuvos tikrasis santykis su JAV ir NATO? Ar tai nėra tik vienas pusis pasitikėjimas? Ar JAV yra tikrai vertingas sąjungininkas, ar Lietuva tik yra maitinama tuščiais pažadais?

ATSAKYMAS: Be abejo, JAV visą laiką buvo ir išlieka pagrindine Lietuvos partnerė saugumo srityje. Ką mes bešnekėtumėm, kas Lietuvoje bebūtų valdžioj, ar kas Lietuvoje bebūtų valstybės vadovas, lygiai taip pat, kas bebūtų valstybės vadovas JAV. Jungtinės Valstijos yra svarbiausias partneris ir svarbiausias kolektyvinio saugumo garantijų teikėjas Lietuvai. Taip yra visų pirma todėl, kad nėra, kas dar galėtų būti svarbesnis partneris Lietuvai. Kol kas Vokietijos ar Prancūzijos aš nevertinčiau kaip svarbesnio kolektyvinio saugumo teikėjo Lietuvai. Didžiausias atgrasintojas nuo galimos invazijos į Lietuvą vis dėlto yra Vašingtonas, o ne Berlynas ar Paryžius. Galbūt susidomėjimas Lietuvos ar Europos reikalais ar mūsų regionu kartais didėja, kartais mažėja, priklausomai nuo to, kas yra valdžioj Vašingtone ir kas yra valdžioje Vilniuje. Taip, ten tų svyravimų gali būti. Bet aš manau, kad Lietuva yra labai teisingai suinteresuota, tuo, kad amerikiečiai išlaikytų savo vaidmenį Europoje.

KLAUSIMAS: o kaip dėl ES? Ar ji yra realus karinis partneris, ar tik imituojantis karinių institucijų stiprinimą kelių didžiųjų valstybių, siekiančių savo interesų darinys?

ATSAKYMAS: aš manau, kad Lietuva turėtų pasinaudoti bet kokiomis galimybėmis sustiprinti savo saugumą. Jeigu ES rėmuose yra kuriama ta bendroji saugumo gynybos politika, kuri numato netgi stipresnius, negu NATO kolektyvinės gynybos įsipareigojimus, tai Lietuva turėtų dalyvauti ir būti aktyvi narė. Manau, kad tai yra pakankamai ambicingas ES tikslas, bet daug ambicingų tikslų ES jau yra ir įgyvendinusi: Euras, ar Šengeno erdvė ir visa kita. Tai iš pradžių atrodė ne mažiau utopiniai tikslai, kurie galų gale buvo įgyvendinti. Dėl to aš manau, kad Lietuva neturėtų atmesti, ir teisingai daro, kad ir neatmeta įsitraukimo į BUSP'ą, į VSDP į kovines grupes.

KLAUSIMAS: jeigu reikėtų rinktis tarp ES ir NATO, tai Lietuvai būtų geriausia laviruoti ir išlikti kartu su abejais partneriais, nei pasirinkti kurį nors vieną?

ATSAKYMAS: Aš manau, kad NATO ir ES yra praktiškai pasidalinusi uždavinius. Aišku galima šnekėti, kad abi organizacijos iš esmės gali daryti viską, bet NATO yra labiau atsakinga už karinį krizių valdymą, o ES yra labiau atsakinga už civilinių krizių valdymą. Jeigu šnekame apie pokrizinį laikotarpį Balkanuose, Kosove ar Afrikoje, Gruzijoje, Moldovoje ar dar kažkur, tai pagrindinis veikėjas bus turbūt ES. Jeigu mes galime prisidėti su savo civiliniais pajėgumais prie ES krizių valdymo, tai mes ir turime prisidėti. Šnekant apie karinį įsitraukimą, tai pagrindinis veikėjas, aišku, yra NATO. Karinis krizių valdymas be civilinio krizių valdymo yra žymiai mažiau efektyvus. Lietuva turėtų dalyvauti ir ten ir ten.

KLAUSIMAS: Ar, Jūsų manymu, reikėtų ką nors tobulinti pačioje Lietuvos gynybos politikoje ir paskui prie jos priderinti ginkluotąsias pajėgas?

ATSAKYMAS: Lietuvos karinė strategija buvo patvirtinta ne taip ir seniai, tai belieka įgyvendinti tai, kas ten surašyta. O surašyti tenai visai geri dalykai. Savaime suprantama, kad, kaip daugelis sako, reforma niekada neturi kažkokio baigtinio taško. Reforma lygiai taip pat ir karinėse pajėgose- ji tęsiasi nuolat. Negalima galvoti, kad nuo 2005 iki 2010 metų mes reformavome kariuomenę, ir

tai, ką turim 2010-tais metais, bus ir iki 2020-tų. Kariuomenė turi gebėti nuolat keistis. Tikrai tokiu būdu kariuomenė sugebės būti efektyvi, tikrai tokiu būdu karinės pajėgos apskritai sugebės išlikti. Aš šneku tiek apie profesionaliąsias, tiek apie Krašto apsaugos Savanorių pajėgas- jos turi nuolat keistis, susirasti sau naujų uždavinių ir juos įgyvendinti. Ginkluotę reikia modernizuoti nuolat. Tai reiškia, kad, jeigu dabar mes įsigysime brangią ginkluotę, tai nereiškia, kad po penkių metų mes jos neturėtume keisti. Tas procesas turi nestagnuoti- tai yra svarbiausia. O minčių ir idėjų, manau, yra pakankamai. Netgi sutarimas kokio ta Lietuvos gynybos politika turėtų būti, irgi manau, kad jis yra. Daug kas priklauso netgi sakyčiau nuo tų finansinių galimybių ir, aišku, žmogiškų gebėjimų įgyvendinti suplanuotas reformas. Todėl ypatingai didelių klaidų aš nelabai įžvelgiu. Netgi, jei ir bus gražinti tie visuotiniai mokymai, tai iš esmės dėl to skaičiaus žmonių, kiek planuojama apmokyti per metus, tai nemanau, kad čia labai didelė tragedija. Nemanau, kad čia yra teisinga, bet nematau čia ir tragedijos. Iš NATO ir ES mes neišstojome, kariuomenė yra normalaus dydžio, neprisipirkome ten kažkokių nereikalingų naikintuvų ir „neįlindom“ į skolas keliasdešimčiai metų, tai viskas kaip ir tvarkoj.

Priedas nr. 4

Interviu su ekspertu nr. 3

KLAUSIMAS: Ar, jūsų manymu, Lietuvos kariuomenė pakankamai pasirengusi vykdyti įsipareigojimus gynybos organizacijų partneriams?

ATSAKYMAS: Neišvardinant konkrečių LR įsipareigojimų NATO, kariuomenės pasirengimą jų vykdymui keblu vienareikšmiškai įvertinti. Todėl atsakymas gali būti aptakiai teigiamas. Taip, LK pakankamai pasirengusi vykdyti valstybės prisiimtus įsipareigojimus. Gal būt aktualiausias pavyzdys būtų Goro provincijos atstatymas (PAG). Šis uždavinys buvo pavestas vykdyti LK, tačiau kariškių vaidmuo šioje misijoje tikrai neturėjo būti pagrindinis, nes kariškiai turėjo būti atsakingi tik už saugumo zonos sukūrimą ir saugumo užtikrinimą. Taikaus gyvenimo kūrimas yra kitų valstybės institucijų darbas, nes karys yra karys. Su ginklu rankose niekas mokyklų ar ligoninių nestato, kelių netiesia ir į svečius nevaikšto.

Kiekviena PAG atrinktų karių pamaina praeina atitinkamą priešmisijinį rengimą, (kaip ir siunčiant mūsų karius į bet kokią kitą misiją). Jie aprūpinami viskuo ką gali įsigyti KAM ir LK iš biudžeto numatytų lėšų. Na o jeigu valstybė jų skiria nepakankamai, tai čia tikrai ne kariuomenės ar kariškių kaltė, kad pagal tai spręsti apie pakankamą ar nepakankamą kariuomenės pasirengimą vykdyti valstybės prisiimtus įsipareigojimus.

KLAUSIMAS: Jūsų manymu, ar verta buvo daryti struktūrinius pakeitimus Lietuvos kariuomenėje? (nuo šauktinių link profesionalų)

ATSAKYMAS: Po muštynių kumščiais mosikuoti nėra prasmės. Tačiau pats gyvenimas parodė, kad buvo priimtas skubotas ir nepamatuotas sprendimas, todėl atėjus į valdžią konservatoriams pirma ką jie padarė – kreipėsi į LR Konstitucinį teismą išaiškinimo ant kiek toks sprendimas teisėtas. Tai rodo, kad šis sprendimas buvo priimtas siaurame rate siekiant labiau politinių dividendų negu galvojant apie valstybės saugumo užtikrinimą arba jaunimą, kuris nelabai noriai skuba atlikti savo konstitucinę pareigą. Sulaukus „diplomatiško“ LR Konstitucinio teismo išaiškinimo teko skubos tvarka ieškoti privalomosios karo tarnybos pakaitalo, o kaip žinia pakaitalas yra tik pakaitalas, nes trys mėnesiai karo tarnybos duoda tik bendrinius bazinius kario įgūdžius, tačiau šie kariai neįgyja jokios karinės specialybės, todėl kovinėms užduotims (karo metu) vykdyti jie yra netinkami. Siųsti tokius į mūšį galima tik kaip „patrankų mėšą“. Aš visada buvau mišrios kariuomenės komplektavimo šalininku, nes tik profesionalų kariuomenė visada bus ir mažesnė, ir brangesnė bei nebus pajėgi pati vykdyti užduotis užsienyje, šalies viduje ir dar rengti rezervą.

KLAUSIMAS: Kuri gynybos koncepcija, Jūsų manymu, yra pranašesnė: pasiruošimas gintis visuotinai ir pasitelkiant tik savo šalies pajėgumus, ar turėti NATO standartus atitinkančią ir tarptautinėse operacijose pritaikytą veiktį nedidelę kariuomenę?

ATSAKYMAS: Mano manymu teisingas atsakymas yra per vidurį: pranašesnė būtų „pasiruošimas gintis visuotinai pasitelkiant ne tik savo šalies, bet ir NATO pajėgumus. Niekas dar nepakeitė LR Konstitucijos

nuostatos, kad valstybės gynimas yra visuotinė piliečių pareiga, be to turime nedidelę profesionalų kariuomenę ir sutartį su NATO, kurios 3 straipsnis teigia, jog kiekvienos aljanso narės pirma pareiga pačiai organizuoti agresoriaus atrėmimą, o jau 5 straipsnyje kalbama apie aljanso karinę pagalbą agresijos atveju.

KLAUSIMAS: Ar, Jūsų manymu, be NATO paramos Lietuvos profesionalų kariuomenė pati sugebėtų sulaikyti agresorius?

ATSAKYMAS: „Karas yra per daug sudėtingas dalykas, kad jo vedimą pavesti tik kariškiams“, maždaug taip, jeigu neklystų pasakė V. Čerčilis. Papildant norėčiau patikslinti, kad kariuomenė, kokia ji bebūtų, yra tik politikų vienas iš nacionalinį saugumą užtikrinančių įrankių. Ir be jokios abejonės, nepriklausomai nuo jos dydžio, apginklavimo ir aprūpinimo LK be kitų paramos nesugebėtų sulaikyti įsiveržimo fiziškai. Jos pagrindinis vaidmuo yra dvejopas: taikos metu - atgrasinimas nuo agresijos ir karo metu - galimos agresijos (pasipriešinimo agresijai) užfiksavimas, kaip to reikalauja NATO sutarties 3 straipsnis.

KLAUSIMAS: Ką reikėtų daryti ir tobulinti, jei būtų nuspręsta grįžti prie ankstesnės koncepcijos?

ATSAKYMAS: Veikiant pagal bet kurią gynybos koncepciją daryti ir tobulinti tikrai yra ką ir nemažai. Visų pirma, reikia organizuoti atitinkamą visuomenės karinį rengimą, antra, reikia sukurti valstybės ir kariuomenės mobilizavimo sistemą; trečia, parengti atitinkamus gynybos planus ir svarbiausia sukurti mobilizacines atsargas karo atvejui. Galima būtų išvardinti labai daug, kas nėra padaryta arba padaryta neteisingai, nekokybiškai, ne iki galo, bet tai jau politikų ir kariuomenės reikalas.

KLAUSIMAS: Kokios kariuomenės sritys modernizuotinos pagal dabartinę gynybos koncepciją?

ATSAKYMAS: Reikia pripažinti, kad daugelis iš politinės ir karinės vadovybės nemato skirtumo tarp kariuomenės kūrimo, jos vystymo (raidos) ir reformų (transformacijų). Todėl mūsų kariuomenė nepailstamai vis modernizuojasi, transformuojasi ir po 20 metų įtempto darbo jos būklė nei kiekybiniu, nei kokybiniu požiūriu nesikeičia, arba įgyja net minusinę reikšmę. Nesukūrus kažko tai iki galo ir neįvertinus pasiektų rezultatų nelogiška nesustojant „šiuoliuoti“ arba vystyti toliau. Modernizavimas yra tik viena ilgo ir sudėtingo proceso sritis, kuris nors yra visuotinis ir nesustojantis, tačiau turintis tam tikrus tikslus, etapus ir vertinimo kriterijus. Kariuomenė nors ir nėra didelė, bet tai gana sudėtingas organizmas, kuriame viskas turi būti vystoma proporcingai ir sąveikaujant tarpusavyje. Negalima išskirti kokias nors vienas pajėgas ir tik jas modernizuoti, tada kitos pajėgos negalės su jomis sąveikauti. Paprastas pavyzdys, paimkim ir aprūpinkime naujaisiomis radijo ryšio priemonėmis tik savanorių ar spec. Pajėgas – tai kaip ir kokiomis priemonėmis jas valdys kariuomenės ar sausumos pajėgų vadai?

KLAUSIMAS: Ar realus karių pasiruošimas ir ginkluotė, bei turima technika atitinka aukštus profesionalų kariuomenei keliamus reikalavimus?

ATSAKYMAS: Provokuojantis klausimas, nes nėra vienareikšmio atsakymo. Esmė tame, kad ir karių pasirengimas, ir jų turima ginkluotė bei technika yra nuolatiniame raidos procese. Kiekviena diena atneša ką nors naujo visų trijų sudedamųjų dalių išvystymo procese ir atsakyti vienareikšmiai, kad kažkas, kažkam neatitinka yra sudėtinga. Todėl aš imčiau už atskaitos tašką karių parengimą. Jeigu karys profesionaliai parengtas, tai kalbėti apie tai, koku ginklu jis ginkluotas yra antraeilis dalykas, kadangi jis su bet koku ginklu (su AKM ar M14) jis įvykdys jam skirtą užduotį – nukaus priešininką, klausimas tik tame, kiek jam šiai užduočiai reikės šaudmenų ir kaip jis pasieks efektyvų šaudymo nuotolį (nenukautas).

KLAUSIMAS: Kokia Jūsų nuomonė apie Lietuvos kaimyninių šalių įtaką šalies gynybos politikai?

ATSAKYMAS: Kaimynai yra skirtingi, juolab niekas kaimynų nesirenka. Todėl vienaip ar kitaip valstybės saugumo politika grindžiama jos geostrategine padėtimi ir ją supančia aplinka. Iš vienos pusės – tai atvirai draugiški ar beveik draugiški kaimynai; iš kitos pusės lyg tai ir ne atviri priešininkai, tačiau mus skiria valstybės santvarkos modelis, priklausomybė skirtingiems ir anksčiau buvusiems priešiškiems kariniams-politiniams blokams. Negalima atmesti ir LR bei ją supančių kaimyninių valstybių raidos istorinę praeitį, kažkada buvome kartu su jais viena valstybė, po to Vilniaus okupavimas ir nuskurdinimas. Aišku, tai politikų darbo prerogatyva, tačiau visa tai įtakoja į šalies gynybos politikos akcentus.

KLAUSIMAS: Ar Rusija didžiausia grėsmė Lietuvos nacionaliniam saugumui?

ATSAKYMAS: Šiuolaikiniame demokratėjančiame pasaulyje dabar visi vengia vienas kitą atvirai laikyti priešu. Turbūt vienintelis ir visų atviras priešas yra Alkaidos organizacija ir Bin Ladenas. Visi kiti – partneriai. Nors iš esmės nelabai kas keičiasi. Reikia pripažinti, kad bet koku atveju pozityvūs pokyčiai yra, bent jau Europoje. Yra dviejų supervalstybių ir NATO susiklausymas ne vienas prieš kitą, o prieš trečiąsias

šalis, tarpusavyje išlaikant branduolinės ir kitos puolamosios ir gynybinės ginkluotės paritetą. Rusija istoriškai buvo Lietuvos, kaip nepriklausomos valstybės okupantė ir nieko gero mes iš jos nematėm. Aišku, jau praėjo pasaulinės proletariato išsilaisvinimo revoliucijos šmėkla, tačiau yra politinių radikalų, kurie atvirai kalba apie Baltijos valstybių įtraukimą į Rusijos pavaldumą. Karinis okupacijos scenarijus iš rytų pusės yra mažiausiai tikėtinas, tačiau yra kiti būdai ir priemonės, pvz., ekonominiai. Daugumai politikų ir ne politikams yra aišku, kad Lietuvai išlaikyti karines pajėgas yra nepigus reikalas, juolab, kad atviros karinės grėsmės nėra, o pasipriešinti ekonominei blokadai kariuomenė tikrai negali, nes tai ne jos funkcija. Tačiau, reikia manyti, kad kol egzistuoja du priešingi kariniai blokai mums niekas neleis pilnai atsisakyti kariuomenės.

KLAUSIMAS: Strateginis partneris- Lenkija, ar vis dėl to, verčiau būtų vienytis su Latvija ir Estija?

ATSAKYMAS: Labai sudėtingas klausimas. Istorija liudija, kad per visą XX a. Lietuvos politikams nepasisekė sudaryti bendrą karinę sąjungą su latviais ir estais (nekalbant jau apie Lenkiją). Jie ir dabar laikosi tų pačių pažiūrų. Su Lenkija pas mus taip pat nėra karinės sąjungos sutarties. Yra normalus karinis bendradarbiavimas, netgi bendri taikos palaikymo vienetai, kartu dalyvaujant operacijose, tačiau mes kiekvienas sau. Todėl manyčiau, visi yra mūsų strateginiai partneriai, tačiau jeigu jie nepuola į mūsų glėbį, tai nereiškia, kad reikia nusispjauti ir pulti į glėbį kitai valstybei. Istorija parodė, kad ir tokiomis sąlygomis valstybė gali egzistuoti. Tarp kitko, kiek atsimenu, ne latviai ir ne estai pirmieji pripažino Lietuvos nepriklausomybę.

KLAUSIMAS: Ar terorizmas tikrai tokia aktuali Lietuvai problema?

Terorizmo pavojus iki dalyvavimo tarptautinėse operacijose

Terorizmo pavojus pradėjus dalyvauti tarptautinėse operacijose

ATSAKYMAS: Terorizmas yra viso pasaulio šiuolaikinė problema. Tačiau terorizmas, mano matymu, yra dvejopas. Vienas, vadinamas pasauliniu terorizmu (nors gal tiksliau tai liečia Europą ir JAV, tačiau negresia pvz., Afrikos valstybėms) – tai Bin Ladenov vadovaujamas tarptautinis teroristinis tinklas. O antra terorizmo pakraipa – pavadinčiau vietinis terorizmas, kuriuo siekiama vietinių politinių ar kitų tikslų, kaip Airijos, ispanų (baskų) sukilėliai, ar Afrikos valstybių jūrų plėšikai, kurie siekia savo tikslų teroristiniais išpuoliais. Šiuo atveju, klausimo kontekste mes kalbame apie pasaulinį terorizmą, kovoje su kuriuo dalyvauja ir Lietuva. Be abejo šis, nors ir labai nedidelis indėlis kaip šimtoji procento dalis gali būti laikytina, kaip pavojaus Lietuvos gyventojams padidėjimo galimybė. Tačiau galimas CŽV kalinių laikymas mūsų šalies teritorijoje sudaro didesnę ar mažesnę teroristinių išpuolių pavojaus tikimybę? Lietuvai tapti teroristinio išpuolio vieta tikimybė yra tikrai labai nedidelė. Gali būt – tai nereiškia kad bus ar buvo. Čia tokia pat tikimybė, kaip Rustas savo lėktuvu nusileido Maskvoje Raudonojoje aikštėje, arba Černobilio AES avarija.

KLAUSIMAS: Koks, Jūsų manymu, yra Lietuvos tikrasis santykis su JAV ir NATO?

(Lietuva tėra tik maitinama tuščiais pažadais, ar JAV yra tikrai rimtas ir vertingas sąjungininkas, kuris neliks abejingas Lietuvos užpuolimo atveju)

ATSAKYMAS: Atsakymas į šį klausimą yra paskutinio (2010 m. lapkričio 20 d.) NATO viršūnių susitikimo protokolai. Sunkiausia buvo įtikinti politinę vadovybę įdėmiai perskaityti NATO sutarties ne tik 5, bet ir jos 3 straipsnį. Po šio susitikimo Lietuvą dengs ne tik pažadai, bet ir realūs gynybos planai.

KLAUSIMAS: Koks yra Lietuvos santykis su ES - ar tai realus karinis ir strateginis partneris, ar tik imituojantis karinių struktūrų stiprinimą kelių didžiųjų valstybių junginys, siekiantis savo tikslų?

ATSAKYMAS: Čia jau labai aukšta politika. Mano nuomone, ir kiek teko bendrauti Prancūzijoje dar iki ES atsiradimo, tai stambių Europos valstybių kova prieš JAV pasaulinį lyderiavimą, ko pasėkoje ir atsirado ES. Lietuva dalyvauja ES valdymo procese, jos kariai dirba ES štabuose ir karinėse atstovybėse, tačiau tarptautinėse operacijose dalyvauja po NATO vėliava.

KLAUSIMAS: ES ir NATO santykis. Kuria pusę naudingiau pasirinkti Lietuvai?

ATSAKYMAS: Čia jau nėra ką rinktis. LR yra ES ir NATO narė, todėl privalu vykdyti prisiimtus įsipareigojimus prisiimtus stojant į šias organizacijas. Lietuvai naudinga dalyvauti tarptautiniuose procesuose, kadangi vienaip ar kitaip tai stiprina valstybės saugumo garantijas.

KLAUSIMAS: Ko būtų galima tikėtis iš Lietuvos kariuomenės, jei NATO atsisakytų vykdyti savo įsipareigojimus, bijodama sukelti tarptautinio lygio konfliktą (gal net branduolinį)?

ATSAKYMAS: Bet kuriuo atveju Lietuvos kariai atliks savo pareigą ir gins savo šalį iki galo pagal iš anksto parengtus gynybos planus. Dabar nekalbėsime apie tos kovos trukmę, jos prasmę ir pasekmes. Kariuomenė yra ir turi būti kariuomene. Tai viena iš institucijų, kuria dar pasitiki visuomenė ir tai, kas įvyko prieš 70 metų neturėtų pasikartoti.

KLAUSIMAS: Ar Lietuvos ginkluotosios pajėgos atitinka šalies gynybos politiką (šiandieninę)?

ATSAKYMAS: Mano nuomone bent jau struktūriškai ir doktriniškai atitinka. Diskutuotinas klausimas apie GP sudedamųjų dalių parengimo kokybę vykdyti kovos užduotis. Neatitikti negali, nes pagal nusistovėjusią praktiką pagrindinis karinės strategijos projekto rengėjas yra Krašto apsaugos ministerija, kuris papildo patvirtintas valstybės nacionalinio saugumo nuostatas.

KLAUSIMAS: Gal reikia keisti ir tobulinti pajėgas?

ATSAKYMAS: Apie kariuomenės kūrimą, vystymą ir transformaciją atsakyta aukščiau. Karys profas negali 8 darbo valandas sėdėti su šautuvu kareivinėse žiūrėdamas mokomuosius filmus apie Rembo nuotykius Vietname taip tobulindamas savo praktinius įgūdžius. Karys turi pastoviai tobulinti savo įgytus ir naujus įgūdžius iki automatizmo, o jo pasiekti rezultatai bet kokiomis metų ar laiko sąlygomis negali būti žemesni nei „gerai“ pagal bet kurią karinę discipliną. Todėl ir kariuomenės rengimo, ir kariuomenės valdymo bei jos aprūpinimo klausimai yra ir nuolatos turi būti tobulinami.

KLAUSIMAS: O gal pirmiau tobulinti gynybos politiką ir tada prie jos iš naujo priderinti ginkluotąsias pajėgas?

ATSAKYMAS: Niekas nesako, kad gynybos politika yra netinkama. Tai politinis sprendimas, kuris ir įgyvendinamas rengiant kariuomenę. Bėgant laikui ir pasikeitus politinei ar ekonominei situacijai gali keistis ir gynybos politika, tai natūrali gyvenimo raida.

Priedas nr. 5

Interviu su ekspertu nr. 4

KLAUSIMAS: ar, Jūsų manymu, Lietuvos kariuomenė pakankamai pasirengusi vykdyti įsipareigojimus užsienio partneriams?

ATSAKYMAS: kaip anglai pasakytų: „it depends“. Priklauso turbūt nuo scenarijaus ir koks to scenarijaus konkretus poreikis yra. Jei pagalvotume apie taikos įvedimo ir palaikymo, krizių valdymo operacijas, tokias nedidelio intensyvumo, tai sakyčiau iš dalies taip. Tam padėjo ir profesionalizacija ir patirtis sukaupta ir organizaciją koregavom. Ir aprūpinimą- tiek ekipuotė, tiek ir ginkluotė. Jeigu kalbėtume apie didelio intensyvumo kovines operacijas konvenciniuose konfliktuose. Pavyzdžiui toks scenarijus: mūsų sąjungininką kažkas užpuola. Ir mums reikia vykti į pagalbą, tai tikrai nemanau, kad sugebėtume prisidėti tiek, kiek iš mūsų yra tikimasi. Mes neturim nei pakakamai ugnies paramos pajėgumų, nei sunkiosios ginkluotės, nei žvalgybos ryšių sistemų, nei logistikos, nei manevrinių pajėgumų. Jeigu mes pavyzdžiu paimtume tą mūsų brigadą („Geležinis vilkas“) kaip operacinį junginį, o ne kaip pajėgumų generavimų vienetą, tai šios brigados plėtra dar nėra iki galo baigta, batalionai ne iki galo sukomplektuoti, neužpildyti pajėgumais, o ir finansiškai nesam pajėgūs turbūt išlaikyti tokius pajėgumus. Taip, kad, jeigu, neduok Dieve, vieną iš sąjungininkų užpultų kokia nors valstybė, tai tikrai nemanau, kad sugebėtumėm prisidėti tiek, kiek turėtumėm. Bet taikos palaikymo operacijose, tokiose žemo intensyvumo, kaip Afganistanas, sakysime, kova su sukilėliais ir panašiai, tai manau, kad iš tikrųjų jau sugebam.

KLAUSIMAS: ta prasme tai, ko iš mūsų reikalauja šiandien mes vykdom?

ATSAKYMAS: manau, kad tai, ką mes prisėmėm, kaip įsipareigojimą tarptautinėse operacijose, mes vykdom. Bet, jeigu pažiūrėtumėm, yra dar kitas toksai įsipareigojimų aspektas, tai vadinamieji pajėgumų tikslai, tai čia susiplanavom gražiai, bet pinigų įgyvendinti tiems pajėgumų tikslams iš

esmės nėra. Man atrodo, kad Frank Bowland, atvažiavęs iš Briuselio su komanda, tai labai aiškiai pasakė. Kad planai yra geri, bet įgyvendinimas pajėgumų kūrime yra iš tikrųjų apgailėtinas.

KLAUSIMAS: ar, Jūsų manymu, buvo verta daryti struktūrinius pakeitimus Lietuvos kariuomenėje?

ATSAKYMAS: Jeigu kalbėti apie perėjimą prie profesionalios kariuomenės, tai aš vienareikšmiškai manau, kad taip. Ir tendencija, jeigu pažiūrėtumėm visame Aljanse, tai yra kuo toliau, tuo labiau einanti prie to. Netgi ta pati Vokietija, kurioje šauktinių kariuomenė vos ne „šventa karvė“ buvo iki šiol, jau nuo kitų metų jos atsisako ir liks tokia Estija, Norvegija ir Danija. Tai iš esmės tų rimtų narių kaip ir nebeliks šauktinių kariuomenės.

KLAUSIMAS: Kuri gynybos koncepcija, Jūsų manymu, yra pranašesnė:

• pasiruošimas gintis visuotinai ir pasitelkiant tik savo šalies pajėgumus?

• ar turėti NATO standartus atitinkančią ir tarptautinėse operacijose pritaikytą veikti nedidelę kariuomenę?

ATSAKYMAS: Na, aš beveik abejonių neturiu, kad antrasis variantas yra geresnis. Kad ir kokią masę mobilizuotumėm, bandydami gintis. Tai pirma joje nebus kokybės. Nebus nei užtekintai ginkluotės, nei pasirengimo, nei profesionalumo. Ir net jei su tokia mase eitume prieš tokius priešininkus, kaip Rusija, tai šansų turėtumėme labai mažai. Aš manau, kad Rusijos grėsmė po dešimties metų gali būti tik slogus prisiminimas. Ir, aišku, jei iki tol orientuosimės tik į visuotinę gynybą, tai ką darysim su kariuomene, netinkama NATO misijoms, kada net Rusijos nelaikysim savo priešais. Aš estams, kurių pagrindinė koncepcija yra savo šalies gynyba ir mobilizacinio rezervo kūrimas, dažnai sakau, kad čia kvepia mažų mažiausiai nacionaliniu egoizmu ir ilgainiui tai gali pavirsti į mūsų tapimą beverčiais Aljanso kontekste. Iš tikrųjų reikia remtis NATO pajėgom. Tapom NATO nariais ne be reikalo. Ir reikia būti rimtais NATO nariais, o ne tik, kad žiūrėti savęs ir egoistiškai rūpinamės tik savimi ir negalvojam apie kitus sąjungininkus. Ir, jeigu galvoti apie Aljanso kolektyvinės gynybos ir solidarumo principus, ta jie reikalauja profesionalios, aukštos kokybės, lengvai perdислоkuojamos, suderinamos su sąjungininkų standartais kariuomenės, technologiškai sofistikuotos kariuomenės, nepamirštant, kad reikia būti pasirengusiems viskuo prisidėti prie sąjungininkų gynybos, ne tik tai galvoti apie save. Ir plus dar reikia papildomų investicijų į mūsų kaip priimančiosios šalies infrastruktūrą, kuri yra reikalinga priimti sąjungininkų paramai. Bet aš manau, kad mobilizacinė kariuomenė būtų panašus variantas, kaip bandymas imituoti Šiaurės Korėją konfliktui su Pietų Korėja. Kaip atrodo Šiaurės Korėjos kariuomenė, kad ir milijoninė, tai puikiai visi matome ir žinome. Ji prieš P. Korėją ir JAV nelabai turėtų šansų, taip, kad ir mums čia nereikėtų išskirtinių vaidinti.

KLAUSIMAS: Ar, Jūsų manymu, be NATO paramos Lietuvos profesionalų kariuomenė pati sugebėtų sulaikyti agresorių?

ATSAKYMAS: Manau, kad ne. Nei profesionali, nei mobilizacinė kariuomenė tikrai to nesugebėtų, jei kalbėtumėme apie tokį plataus masto karinį konfliktą. Karą, kuriame priešininko tikslas būtų okupuoti Lietuvos teritoriją. Tai nei profesionalų, ei šauktinių rezervistų kariuomenė tikrai nesugebėtų sulaikyti tokio agresoriaus be NATO paramos. Aš visada sakau, kad ar su profesionalia, ar ne su profesionalia kariuomene, mes, be NATO paramos, tapsim „keptomis žąsimis“ agresijos atveju. Tikrai klausimas kiek ilgai reikės „orkaitėje“ prabūti.

KLAUSIMAS: NATO greičiausiai nespėtų ateiti į pagalbą per itin trumpą laiką. Į kokį laiką tarpą reikėtų orientuotis Lietuvos kariuomenei vienai sulaikančiai agresorių?

ATSAKYMAS: Čia ir yra turbūt pagrindinis toks įdomus klausimas. Estai labai daug skiria dėmesio tam vadinamajam laikotarpiui, kurio metu reikėtų priešintis, kol ateis NATO parama. Aš manau, kad, jeigu NATO pajėgų nebūtų mūsų teritorijoje nuo pirmos dienos. Tai jau būtų didelė dalis mūsų strateginio ir operacinio pralaimėjimo. Tiek kariuomenė, tiek diplomatinė taryba, tiek žvalgyba bendrai ir koordinuotai turi daryti viską, kad sąjungininkų pajėgos būtų mūsų teritorijoje

nuo pat pirmos dienos. Tada galbūt ir to konflikto nebūtų, nes priešininkas matydamas sąjungininkų pasiryžimą ir dislokavimą ir t.t. nedrįstų inicijuoti platesnio masto konflikto. Taip, kad man tas pereinamasis periodas man vis dar išlieka tam tikra mistika ir aš nežinau, kodėl žmonės taip galvoja, kad turėsime tokią prabangą ir galėsime sau leisti sąjungininkų nebuvimą nuo pirmos dienos. Tai, aišku, užtruks laiko, tačiau reikia pradėti inicijuoti krizės tam tikrą suvokimą, pojūtį Aljanso šalių sostinėse. Ir tam labai reikalingi pas mus išankstiniai įspėjimo pajėgumai. Žvalgybiniai pajėgumai, kurie sugebėtų mus ir sąjungininkus informuoti apie tai, kad kažkam kirba mintis inicijuoti karinį konfliktą ir reikia pradėti imtis aktyvių prevencijos ir atgrasinimo veiksmų. Idealiu atveju pas mus netgi turėtų būti vadinamasis „priposition equipment“. T.y. sąjungininkų technika, kurią kartas nuo karto išridentumėm trumpam pravažiuoti ir pan. Bet svarbiausia, kad būtų tokia galimybė tą techniką naudoti nuo pat pirmos dienos.

KLAUSIMAS: tada kalba eitų ir apie tam tikrą amerikiečių ar kitų sąjungininkų kontingentą Lietuvoje kartu su ta technika?

ATSAKYMAS: Kažkokios tam tikros įgulos gal ir galėtų būti. Tačiau problema šiuo atveju pas mus yra gal net konstitucinė. Konstitucija neleidžia nuolatinio užsienio pajėgų dislokavimo, tačiau, jei kalba eina sakysim tik apie techniką. Jos patarnavimą ir priežiūrą ir netgi galbūt treniravimą Lietuvos kariuomenės ir būtų tam tikri susitarimai dėl to. Esmėje tai būtų nedidelių kontingentų periodišką perdislokavimą pratyboms. Šiuo atveju, bet jau pirmoji banga tokia eina- pratybos intensyvėja ir dvišalės ir daugiašalės. Netgi patogumo dėlei tam tikras „priposition equipment“ pas mus. Jūrų pėstininkai amerikiečių jau „šniukštineja“ aplinkui. Kartas nuo karto „priposition equipment“ laivai išmeta inkarus pas mus uostuose. Jie stebi kokios sąlygos yra pas mus. Bet čia vėl reikia žiūrėti į santykių su Rusija kontekstą. Tai galima bus daryti tik tada, jei santykiai su Rusija vėl atšals ir bus matomas tam tikras skepticizmas vieniems kitų atžvilgiu. Nes tai šiuo atveju būtų netgi provokacinis žingsnis Rusijos atžvilgiu.

KLAUSIMAS: Taip pat kaip ir su priešraketinio skydo dislokavimu?

ATSAKYMAS: Čia vėl gi klausimas, susijęs su ta pačia mūsų konstitucine problema. Čia daugiau galbūt rekomenduočiau pasišnekėti su tokiu žmogumi, kaip Dainius Žalėmas. Jie ten narplioja visus tuos klausimus dėl NATO pajėgų statuso, susitarimų ir panašių dalykų. Taip pat jų suderinamumo su mūsų Konstitucija ir konstituciniais įstatymais. Bet viskas priklauso nuo to, kaip tai galima būtų serviruoti galima. Gal tai galėtų būti pusiau nuolatinis buvimas, o ne nuolatinis buvimas. Tai galbūt ir įmanoma būtų juridškai įforminti. Bet manau problema gali ir iškilti. Jei pas mus kils klausimas dėl priešraketinės sistemos elementų dislokavimo. Gali tekti netgi taisyti savo Konstituciją. Manau ten vienas iš konstitucinių įstatymų kalba apie tai, kad negali būti dislokuojamos užsienio valstybių karinės bazės ir infrastruktūra. Iš kitos pusės tai būtų net ne užsienio, bet mūsų pačių infrastruktūra. Nes mes esame NATO nariai ir, jeigu tai bus NATO bendri pajėgumai, prie kurių mes prisidedam finansiskai ir kompetencijos prasme ir taip toliau, tai reiškia, kad iš tikrųjų mes esame bendrasavininkiai. Tai net būtų ne užsienio valstybių, bet mūsų pačių pajėgumas. Gal netik taip būtų galima formuluoti.

KLAUSIMAS: Ką siūlytumėt keisti šiandieninės gynybos politikos ir kariuomenės koncepcijos taikymo atveju?

ATSAKYMAS: Mano siūlymas numeris vienas yra gerinti žmogiškųjų išteklių valdymą. Visų pirma normali kariuomenė negali gyventi neturėdama normalių verbavimo/rekrutavimo pajėgumų. Buvo planų reorganizuoti karo prievolės tarnybą į normalią verbavimo struktūrą, deja niekas nevyksta ir mes perėjome prie profesionalios kariuomenės praktiškai visiškai nepasirengę. Čia buvo vena pagrindinių klaidų, padarytų priėmus politinį sprendimą, kad nebuvo palapsniui kuriami tie verbavimo pajėgumai. Profesionalų pajėgose turi būti daugiau eilinių. Turi būti geresnė jų motyvavimo, atrankos sistema ir t.t. Ir taip pat reikia gerinti karininkų rengimą. Stiprinti ir vystyti intelektualinį lyderystės potencialą, karjeros sistemą. Turbūt reikia keisti labiau ir organizacinę struktūrą, yra labai daug teigiamų pokyčių. Bet aš vis dėlto esu įsitikinęs, kad mums reikia

atsisakyti pajėgų štabų. Nereikia čia juokinti pasaulio. Mūsų sausumos pajėgos yra iš esmės brigada. Ir latviai labai teisingai pas save pasielgė per krizę. Pas juos sausumos pajėgų vadas yra brigados vadas, jūrų pajėgų vadas yra flotilės vadas. Na turint, kad pas juos oro pajėgos yra vien tiktai bazem, tai oro bazės vadas yra KOP vadas. Ir baigiasi tie žaidimai su visais štabais, kurie yra reikalingi vadovauti trim laivam. Reikia sumažinti savo ambicijas dėl vadovavimo operacijų. Jungtinis štabas, savaiame aišku, yra labai gražu, bet reikia turėti omenyje, kad karo atveju, mūsų brigada taps danų divizijos dalimi. Atiduosime viską NATO „task force“ generolui ir mūsų štabų vadai bus laisvi. Taip pat reikia mažinti instituciniuose vienetuose dirbančių kariškių skaičių. Dabar yra planas, kad tuose instituciniuose vienetuose dirbtų ne daugiau, kaip 30 procentų kariškių. Bet aš manau, kad, vis dėlto, tas skaičius yra per didelis. Aš manau, kad turi būti ne daugiau, kaip kokių 15 procentų visų kariškių, kurie dirbą tuose taikos meto administravimui skirtuose instituciniuose vienetuose. Tuo pačiu iš to administravimo, infrastruktūros valdymo, aptarnavimo funkcijų reikia perduoti privačiam sektoriui. Profesionalios kariuomenės labai stipriai fokusuojasi į savo pagrindinę funkciją t.y. operacijas, pajėgumus, pratybas. Karo ir taikos meto užduočių vykdymą. O visa kita yra labai dažnai atiduodama privačiam sektoriui. Tuo pačiu Britanijoje geras pavyzdys, kad net infrastruktūra nepriklauso kariuomenei, yra privataus sektoriaus nuosavybė ir atsakomybė. Bet čia labai rimtai reikia stebėti kontraktų sudarymo ir stebėsenos vykdymo kompetenciją kariuomenėje, kurios iš esmės dabar nėra. Ir kalbant apie technologinius dalykus, reikia daugiau investicijų į nišinius pajėgumus, kurių Aljansas prašo ir į logistinius pajėgumus, į valdymo ryšių sistemas, į manevrinis pajėgumus ypatingai. Nors jau juokingai atrodome su savo pasenusiais M113 ir skirti reikiamus finansus. Nes dabar be brigados, jeigu pasižiūrėti į prioritetus, kokie yra finansų, tai be brigados reikia telkti pajėgumus integravimuisi į NATO oro gynybos sistemą, paramos NATO, oro policijai ir Afganistano misijai prioritetus. Šiandien finansinė padėtis yra graudi, todėl apie kažkokius pajėgumų didinimo prioritetus net ir šnekėti yra neverta.

KLAUSIMAS: Ar šiandieninis realus karių pasiruošimas ir ginkluotė, bei turima technika atitinka aukštus profesionalų kariuomenei keliamus reikalavimus bent jau misijose?

ATSAKYMAS: Iš tikrųjų nesu kariuomenės generalinis inspektorius, todėl pasakyt kategorišką ar objektyvią nuomonę būtų sunku. Ne viską turbūt manau ir žinau, bet, mano nuomone turbūt ne visai. Ypatingai, kas mane jaudina, tai yra keli dalykai. Tai yra, pavyzdžiui, pratybų realizmas. Kad ir kur mes būtume, kad ir kuo būtume ginkluoti, kad ir kokie būtų standartai. Jeigu mes pratybose nesame realistiški. Esu prisiklausęs istorijų iš karininkų, kad žmonės numoja ranka į tai, kad reikia pratybose viską daryti kaip tikrame rimtame kare, o ne apeidinėti kampus ir naudotis įrankiais, kurių kare gal ir nebūtų galimybės turėti, pavyzdžiui, mobiliaisiais telefonais ir panašiais dalykais. Tai per tokias pratybas ir pinigai iššvaistomi yra ir tas vadinamasis „potiomkin vilage“ fenomenas, kada mes užsidedame kryžiukus, kad esam pasirengę, tačiau nesame pasirengę iš tiesų. Nesusiformuoja reikiami instinktai, o žinios tėra teorinės. Tai man šiuo atveju yra neramu dėl šitų dalykų, o kitas dalykas yra karininkų intelektualinis potencialas. Aišku, jaunoji karta dabar daug vilčių teikia, bet kiek aš dabar pasižiūriu pulkininkų leitenantų. Kai kalba užėina apie kariuomenės vado kandidatūrą, tada visi žvalgomės ir sakom, kad nėra rimtų generolų. Turim krūvą taktinių generolų, bet neturime nė vieno strateginio, strategiškai mąstančio, ta čia yra didelė problema ir man bedirbant Baltijos gynybos koledže, tai aš prisižiūrėjau tokių karininkų, kad suprantu tą rusų posakį, kad „kas kariuomenėje tarnavo, tas cirke nesijuokia“. Yra dar tokia kariuomenės dalis, kaip konceptų plėtra ir eksperimentavimas, kuriai reikia skirti daug dėmesio ir Lietuvoje to nėra daroma. Tai yra tokie dalykai, kaip modeliavimas ir simuliacija, doktrinų vystymas. Pas mus šita dalis yra tokia padrika, nesusieta. Kažkokie elementai yra, o kažkokių nėra. Tikrai ne rimtai atrodome sąjungininkų kontekste. Kitas dalykas yra tie manevriniai pajėgumai ir „network enable capabilities“. Aš kai pasižiūriu, tai atrodome šitose srityse gana graudžiai. Todėl dar daug ką reikia tobulinti šitoje srityje.

KLAUSIMAS: Kokia Jūsų nuomonė apie Lietuvos kaimyninių šalių įtaką šalies gynybos politikai (klausimas liečia Rusiją ir Baltarusiją)?

ATSAKYMAS: Jie mus laiko 20tame amžiuje. Vis dar būdami šalia ir būdami nedraugiškais, jie daugeliui žmonių vis dar perša mintį, kad mūsų visuomenė su savo kariuomenės modeliu ir savo gynybiniais prioritetais gynybos politika reikia likti panašiais į Suomiją, negu, pavyzdžiui, į Olandiją. Tai tokia ir yra įtaka, bet tikiuosi, kad po truputį tas pasikeis ir jau netgi keičiasi.

KLAUSIMAS: Ar Rusija vis dar galima vertinti kaip didžiausią grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui?

ATSAKYMAS: Daugeliu prasmų turbūt taip, bet ne karinėje dimensijoje. Čia kažkada vienas karininkas gerai pasakė, kad Rusijai net neverta skirti dėmesio grasinant mums karine prasme. Užtenka paimti tiek pinigų, kiek kainuoja vienas rimtas tankas ir investuoti į mūsų politiką ir nereikės jokių okupacijų ir bus pigiau. Taip, kad per korumpuotą politinę sistemą, per tokius dalykus, kaip energetika, ekonomika ar žiniasklaida ir taip toliau, tai mus gali padaryti marionetine satelitine valstybe ir tai yra daug paprasčiau, negu grasinti karine prasme. Tai čia yra pagrindinė grėsmė kol kas iš Rusijos. Na ir, aišku, Rusija yra pasyvi tokia skleidėja, net ne dėl jos kaltės iš jos sklinda daug grėsmių, nesusijusių su režimu. Ar tai būtų organizuotas nusikalstamumas. Hakerių, ar kokių kibernetinių nusikaltėlių veikla. Taip pat užkrečiamosios ligos, ta pati tuberkuliozė, kur Rusijoje yra atsiradusi visiems antibiotikams atspari atmaina. Taip, kad į tokius dalykus reikia taip pat atkreipti dėmesį. Kol pašonėje turėsime valstybę, kuri yra tokia silpna ir agresyvi, tai bus problemų. Bet, aš manau, kad blogiausias scenarijus ne tame. Blogiausias scenarijus, tiesiog košmariškas scenarijus yra, kuris mūsų saugumui būtų tiesiog katastrofiškas, tai Rusijos dezintegracija. Rusija turi istoriją ir patirtį, kada ji periodiškai tampa ta vadinamąja „failed state“. Ir visai realu, kad tas gali atsitikti vėl. Ir nežinau, ką mes darytumėme, jei mes, kaip Aljansas žinome, kaip atgrasinti valstybę, kuri vaidina didžią galybę, tai ką reiktų daryti su aibe mažų kunigaikštysčių, kurios pyktųsi tarpusavyje ir kai kurios būtų ginkluotos atominiu ginklu. Tai aš neįsivaizduoju. Mes su Somalium nesutvarkome arba Afganistanu. Tai ką darytumėm su tokio masto katastrofa Rusijos teritorijoje. Ir čia labai daug yra vokiečių baimės, kad toks scenarijus gali modernizuotis. Mes suinteresuoti, kad Rusija būtų valdoma, kad joje būtų valdžia, kuri efektyviai vykdytų savo funkcijas, o su visu kitu mes kaip nors jau susidorosime.

KLAUSIMAS: Strateginis partneris- Lenkija, ar vis dėl to, verčiau būtų vienyti su Latvija ir Estija?

ATSAKYMAS: Na vienyti... Tai mes jau visi esame daugiau ar mažiau susivieniję. Vargu ar be Lenkijos „svorio“ ir įtakos, vargu ar su daugeliu iššūkių, sklindančių iš rytų kaimynystės mes susitvarkytume patys. Lenkija tam yra būtina, bet karine prasme, tai lenkai yra prastas geros praktikos pavyzdys ir skleidėjas. Jeigu kalbėti apie kariuomenės vystymą, tai nereikėtų per daug pavyzdžio iš jos imti ir kitas dalykas ji yra visai kitoje pajėgumų lygoje. Mes su latviais ir estais vis dėlto esame toje pačioje pajėgumų lygoje. Todėl problemos ir iššūkiai yra žymiai panašesni tarp mūsų trijų, negu su Lenkija. Ir tuos iššūkius spręsti labai daug kur mes galime kartu. Strateginis partneris gal yra Lenkija, bet praktiniai partneriai, vis dėl to yra Latvija ir Estija.

KLAUSIMAS: Ar terorizmas tikrai tokia aktuali Lietuvai problema? (Terorizmo pavojus iki dalyvavimo tarptautinėse operacijose ir pradėjus dalyvauti tarptautinėse operacijose)

ATSAKYMAS: Nemanau, kad čia yra labai aktuali problema. Dažnai pasišnekant tiek su lietuvių, tiek su estų saugumiečiais, tai manau, kad tai yra daugiau teorinė problema. Jeigu kalbėti apie atakas prieš objektus mūsų šalyje. Visų pirma mūsų indėlis į tas tarptautines operacijas nėra toksai milžiniškas ir didelis, kad vertėtų prieš mus naudoti teroristinę prievartą, priverčiant mus atsitraukti. Vargu ar ten kas pastebėtų labai, jeigu mes atsitrauktume. Kitas niuansas, aišku, kad netiesioginė grėsmė galbūt yra padidėjusi tokiems objektams, kaip amerikiečių ambasados, taip ir kitoms užsienio šalių atstovybėms mūsų teritorijoje. Mes galime tapti prieglobsčio valstybe, nes Šengeno zonoje žmonės gali keliauti laisvai, tai mums galima pasinaudoti kaip vietomis, kuriose galima „nusėsti“ ypatingai taip gali padaryti tie, kurie turi ES pasus. Taip pat gali būti aktuali tokia problema kaip ginklų ir uždraustų medžiagų kontrabanda. Taip pat finansų, susijusių su

teroristinėmis organizacijomis judėjimas. Taip , kad mes turime daryti savo darbą r savo dalį, bet galvoti, kad esame labai rimti taikiniai turbūt nėra prasmės. Aišku, visada yra blogiausias scenarijus. Stebint, kaip Kaune buvo rengiamasi sekančių metų krepšinio čempionatui, tai pagirtina, kad vis dėlto yra treniruojamasi. Visi koordinaciniai mechanizmai ir pajėgumai yra šlifuojami. Bet vis dėlto kažkaip skeptiškai vertinčiau, kad turime tokią labai rimtą tiesioginę grėsmę. Dar yra tam tikrų žmonių radikalizavimo pavojus. Ir čia reikalingas nuolatinis monitoringas.

KLAUSIMAS: Koks, Jūsų manymu, yra Lietuvos tikrasis santykis su JAV ir NATO? (Lietuva tėra tik maitinama tuščiais pažadais, ar JAV yra tikrai rimtas ir vertingas sąjungininkas, kuris neliks abejingas Lietuvos užpuolimo atveju)

ATSAKYMAS: Na su NATO mūsų santykis yra paprastas- mes esame NATO dalis. Tai nėra kažkas tai svetimo ar išoriško, su kuriuo reikėtų santykius megzti. Mes esame Aljanso dalis. Ir čia mūsų pagrindinė užduotis yra išlikti nuolat budriais ir skatinti nuolatinį solidarumą Aljanse ir patiems prisidėti prie jo stiprinimo. Taip pat, svarbiausia, elgtis atsakingai kai kurių kaimynų atžvilgiu. Kaip aš sakau, tapimas NATO nariais, tai tas pats, kaip gyvybės draudimo poliso nusipirkimas. Bet tai nereiškia, kad, turėdami tą polisą, mes galime vaikščioti aplinkui ir erzinti nestabilios psichikos kaimyną, bei jo šunį. Vis dėlto, net ir tą polisą turint, reikėtų elgtis atsakingai ir atsargiai. Iš JAV praktikoje ir karinėje plotmėje turbūt esame gavę daugiau paramos, nei iš visų kitų sąjungininkų kartu sudėjus. Reikia suprasti, kad be JAV, tas Aljansas tampa tuščiu kevalu. Ir Vašingtonas, vis dėlto lieka visatos centras, jeigu kalbėtumėme apie Aljansą. Ir su juo reikia palaikyti labai glaudžius santykius. Ir nuolat užtikrinti, kad tiek jų kariškiai, tiek jų diplomatai žinotų ir pažintų mus. Žinotų mūsų vietines sąlygas. Žinotų kokios pas mus yra sąlygos ir kas vyksta. Ir taip pat žinotų, ką reikėtų daryti, jeigu pakliūtumėme į bėdą. Nereikėtų tos telefonų knygutės su telefonų numeriais iš Vašingtono išmesti pro langą, kaip kažkas siūlo.

KLAUSIMAS: ES ir NATO santykis. ar gynybine prasme šios organizacijos nepersidubliuoja? (ES kuria savo gynybines struktūras ir pan.)

ATSAKYMAS: Iš tikrųjų, jeigu kalbame apie tas institucines struktūras, vienetus, agentūras visokias, štabus ir t.t. atsiranda dubliavimas, kuris turėtų mus gana rimtai nervinti. Labai dažnai yra leidžiami tokie patys ir tokia pačia tema dokumentai. Pavyzdžiui, NATO dokumentas bus 15 puslapių, o ES 25, jie iš esmės bus apie tą patį. O skaitantis žmogus Sostinėje, bus vis tiek vienas ir tas pats, tik sugaiš dvigubai ar trigubai daugiau laiko, negu reikėtų. Iš tikrųjų, tiek ES, tiek ir NATO turėtų skirti daugiau dėmesio jungiant savo pajėgumus tokiose srityse kaip analizės ar kitose. Ir tas visas institucines struktūras kuo toliau, tuo labiau apjungti, paliekant galbūt tik galimybę atsiskirti operacijų atveju. Pavyzdžiui dalis NATO štabo tampa ES štabu. Tai būtų efektyviausia, tačiau yra vienas nedidelis akmenėlis, kuris išverčia visą vežimą tai Kipras. Kol neišspręsimė Kipro problemos, tol ES ir NATO „gyvens atskirose visatose“ ir tarpusavyje mažai bendraus ir čia šituo dalyku reikia labai rimtai užsiimti, nes dėl vieno mažo akmenėlio mes matome, kas vyksta. Kaip kažkas išsireiškė jau atsiranda „Briuselio siena“- dvi organizacijos yra tarpusavyje atsiskyrusios aukšta siena ir nebendrauja. Arba Kipras su Graikija, arba Turkija iš kitos pusės prieštarauja tam bendradarbiavimui.

KLAUSIMAS: Ar galima tikėtis tokio scenarijaus, kad NATO atsisakytų vykdyti savo įsipareigojimus, bijodama sukelti tarptautinio lygio konfliktą (gal net branduolinį)?

ATSAKYMAS: Kai kurie sąjungininkai gali, žinoma, visai realiai atsisakyti. Jeigu paskaitytumėme 5tą straipsnį, tai ten yra sakoma, jei aš gerai prisimenu, kad sąjungininkai laikys ataką prieš vieną sąjungininką ataka prieš visus ir imsis visų reikiamų priemonių, kurias mano esant reikiamomis, kad atstatyti saugumą ir integralumą ir t.t. Kai kurie gali ir atsiųsti atviruką su apgailėstavimais, kad atleiskite, labai galia, kad jus užpuolė, bet jei jų parlamentas tai laikys reikiamu atsaku, tai juridiskai nelabai ir galima prisikabinti. Taip, kad realiai kalbant, aš manau, kad vis dėlto, jeigu turėtumėme problemų, kurios susiję su penktuoju straipsniu, tai pirmoji čia būtų tam tikra grupė šalių. Kai kurios šalys prisijungtų vėliau. Kai kurios iš viso neprisijungtų, nes jų parlamentai nepritartų

kariniam dalyvavimui. Gautume kitokio pobūdžio paramą. Pavyzdžiui, po Gruzijos karo buvo „Financial Times“ išspausdinta visuomeninių nuomonių apklausa. Tai didžiausias siurprizas buvo, kad rimčiausiai į sąjunginių įsipareigojimų vykdymą žiūri branduolinės valstybės Prancūzijos visuomenė. Buvo vienas klausimas: ar Jūs sutiktumėte, kad jūsų šalies kariuomenė dalyvautų ginant Baltijos valstybes? Ir virš 70 proc. prancūzų pasakė TAIP. Kai vokiečių buvo 30 su trupučiu procentų. Yra apie ką pamąstyti, aišku, tačiau reikia manyti, kad tas NATO „task force“as“ būtų „coalition of the willings“ o ne 28, ar kiek ten narių. Aišku daug padėtų jeigu mūsų politika ir diplomatija sukurtų tokią krizės atmosferą, kad visiems būtų aišku, kad bus imtasi prevencinių ir atgrasinimo veiksmų priešininkų atžvilgiu, kad užkirsti kelią konflikto eskalavimui iki branduolinio.

KLAUSIMAS: Tai būtų JAV, Prancūzija ir dar keletas valstybių?

ATSAKYMAS: Manau, kad tai būtų lenkai, būtų daugelis iš centrinės Europos, kas mus pažįsta. Būtų britai, beveik neabejoju, norvegai su danais būtų. Amerikiečiai būtų, prancūzai. Vokiečiai, vis dėlto būdami pareigingi žmonės, tą irgi prisiimtų, bet kažkaip turėčiau abejonių dėl ispanų, graikų, portugalų ir t.t. Mes jiems esame svetimi, kaip iš kitos planetos ir jie mums nelabai įdomūs. Aš mana, kad tas gynybos planas ir remiasi iš esmės Lenkijos, Vokietijos, Skandinavų ir netgi tų pačių švedų, nesančių NATO nariais ir amerikiečių bei britų indėliu.

KLAUSIMAS: Kaip vertintumėte mišraus pobūdžio Lietuvos kariuomenę?

- kuri sugebėtų ir aukštu profesionalumu pasižyminčias pajėgas išsiųsti į tarptautines operacijas;
- prireikus, mobilizuoti nemažą skaičių atsargos karių ir savo jėgomis ginti kraštą;

ATSAKYMAS: Manau, kad tas pirmas variantas yra tas modelis, kuriuo mums reikia eiti ir nesizvalgyti atgal. Dabar konservatoriai mums bando vėl tą antrą variantą mums kažkaip įpiršti iš naujo ir toksai iš karto atsiranda blaškymasis. Taip pat ir partnerių akyse atrodome kaip nesugebantys apsispręsti ko norime ir kas mums yra geriau. Jau geriau tada yra nekeisti ir nereikėjo keisti. Kaip pavyzdžiui estai, yra įsikandę į savo tą modelį ir visiems aišku, ko iš jų tikėtis reikia. Bet žiūrint net į finansines išlaidas, klausimų net nekyla, kad dabar didžioji dalis prioritetų yra brigada ir Afganistanas ir čia net klausimų nekyla apie jokiais mobilizacijas, rezervų rengimus kalba net nebeina.

KLAUSIMAS: Tai Jūsų požiūris į BKM neigiamas?

ATSAKYMAS: Sakysime taip. Aš tai vadinu šaudymu š tuščių šovinių. Daug triukšmo ir efekto, o naudos labai mažai. Tai turėtų būti ne būtinieji, o savanoriškieji kariniai mokymai, kuriuos reikėtų išnaudoti kaip atrankos filtrą, atsirenkant žmones, kurie š tikrųjų turi tą kario gyslelę, o visus likusius, kurie nepasiteisino, nors norėjo ir turėjo geriausių intencijų, nurašyti į pasyvų rezervą, pasidedant kryžiuką, kad žino, kaip šautuvą lakyti ir viskas.